

เอกสารเกี่ยวกับ
การปรับปรุงข้อผูกมัดตามสัญญาสำสนมัย

ของ
ประเทศไทย
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ห้องขจร

อ

959.373

ก411อ

พระยากัลยานิไมตรี

(Francis Bowes Sayre)

เรียบเรียง

สำราญ กัลยานมิตร แปล

กรมศิลปากรจัดพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๑๒

959.393

ก 4/1/๑

เอกสารเกี่ยวกับ
การปรับปรุงข้อผูกมัดตามสัญญาล้าสมัย

ของ

ประเทศไทย

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

พระยาภิธานไมตรี

(Dr. Francis Bowes Sayre)

เรียบเรียง

นายสำราญ กัลยาณมิตร แปล

กรมศิลปากรจัดพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๑๒

S 21123

คำนำ

ถึงแม้ว่าประเทศไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ จะมีได้เคยเสื่อมเสียอิสรภาพและถูกประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกยึดครองเป็น อาณานิคม เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ อีกมากในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ตาม แต่ถ้าเราพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างละเอียดลออ ก็จะเห็นได้ชัดเจนว่า อิสรภาพของเรชาว-ไทยในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ถูกกดขี่และจำกัดโดยขอบเขตของสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ไทยได้ทำไว้กับชาติมหาอำนาจ เริ่มแต่ปี ๒๓๙๘ เป็นต้นมา (ค.ศ. ๑๘๕๕ – ๑๘๕๖ เป็นปีที่ไทยเริ่มทำสัญญากับประเทศอังกฤษ) และสัญญาก็ก้าวเป็นเครื่องบั่นทอนอธิปไตยของไทยในด้านอำนาจตุลาการและการภาษีอากร และต่อมาประเทศไทยก็ได้ทำสัญญากับประเทศอื่น ๆ ทางตะวันตกอีกหลายประเทศ

การที่ไทยต้องตกอยู่ในอำนาจของ สนธิสัญญาเหล่านั้น ก็เพราะในระยะนั้น ไทยยังไม่มีประมวลกฎหมายต่าง ๆ อันเป็นหลักประกันความยุติธรรม เช่นที่ประเทศตะวันตกมีอยู่ อย่างไรก็ตามในขณะเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีนโยบายเปิดประเทศค้าขายกับชาวตะวันตก และยอมผูกพันตนกับสัญญาเหล่านั้น ยังมีชาวต่างประเทศใน

ประเทศไทยเพียงจำนวนน้อย ความเสียเปรียบและข้อยุ่งยากก็ไม่สู้ปรากฏชัดเจนนัก แต่ครั้นเมื่อบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้น มีชาวต่างประเทศเข้ามารักษาผลประโยชน์ของตนมากขึ้น ความรู้สึกสูญเสียสิทธิ์และรู้สึกในความเสียเปรียบของคนไทยในพระราชอาณาเขตของไทยเอง ก็ยิ่งปรากฏเด่นชัดและนำความยุ่งยากมาสู่การบริหารประเทศเป็นอันมาก จนกลายเป็นความรู้สึกขมขื่น โดยเฉพาะเมื่อข้อผูกมัดนั้นได้ถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์ครอบคลุมไปถึง “คนในบังคับ” หรือ “คนในอารักขา” ของประเทศมหาอำนาจนั้น ๆ ทั้ง ๆ ที่คนเหล่านั้นก็เป็นชาวเอเชียเช่นเดียวกับคนไทย พระมหากษัตริย์ของไทยได้ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากความเสียเปรียบในเรื่องสิทธิสภาพ นอกอาณาเขตและเรื่องภาษีอากรให้ได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงริเริ่มการแก้ไขนี้ โดยทรงจ้างชาวยุโรปผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมาเป็นที่ปรึกษาดำเนินการแก้ไขปรับปรุงพระราชกำหนดกฎหมาย ปฏิรูปการศาล เพื่อให้เป็นหลักประกันด้านความยุติธรรม และเป็นต้นทางที่จะให้มหาประเทศยอมเปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อผูกมัดอันบั่นทอนอำนาจอธิปไตยของไทยเสีย แม้ถึงต้องยอมสละดินแดนบางส่วนของไทยให้แก่ประเทศมหาอำนาจ ก็อังกฤษและฝรั่งเศส เพื่อแลกเปลี่ยนกับเอกราชทางการเมืองการศาล ก็ทรงยอม ดังที่เราได้ทราบจากประวัติศาสตร์การเสียดินแดนของไทยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ประเทศมหาอำนาจทั้งหลายที่ได้เปรียบไทยตาม สนธิสัญญาล่าสมัยเหล่านั้นก็ยังหาได้เปลี่ยนแปลงที่ว่ายอมผ่อนคลายข้อผูกมัดอันอยุติธรรมเหล่านั้นแก่ไทยไม่ ที่เป็น

(๓)

เช่นนั้นก็เพราะสนธิสัญญาอันไม่เสมอภาคเหล่านั้น มิได้มีกำหนดเวลาสิ้นสุด และไม่มียกข้อยกเว้นให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือบอกเลิกได้

อย่างไรก็ดี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงตั้งพระทัยอย่างเด็ดเดี่ยว ที่จะแก้ไขข้อผูกมัดเหล่านั้นให้ลุล่วงไปให้ได้ จึงได้ทรงเริ่มปฏิรูปกฎหมายของไทยให้เข้าสู่มาตรฐานสากล และทรงเจริญรอยตามพระราชบิดาโดยทรงจ้างชาวต่างประเทศมาเป็นทีปกริยาราชการค้ำนนโยบายต่างประเทศ ครั้นเมื่อมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ อุบัติขึ้นทางยุโรป ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศสงครามเข้าเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ทรงส่งทหารออกไปร่วมรบ ณ สมรภูมิยุโรป และดำเนินการอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นอันมาก เช่น ยึดเรือและทรัพย์สินของฝ่ายเยอรมัน เป็นต้น ฉะนั้น เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรมีชัยชนะ ประเทศไทยก็มีฐานะเป็นประเทศผู้ชนะสงครามด้วย และหลุดพ้นจากข้อผูกมัดกับประเทศที่แพ้สงคราม ยังคงเหลือประเทศมหาอำนาจที่ชนะสงครามเท่านั้นที่ยังมีข้อผูกมัดได้เปรียบ ไทย อยู่ตาม สัญญาล้ำ สมัยเหล่านั้น ในการนี้ ประเทศไทยจึงได้ขอเจรจาแก้ไขข้อสัญญา บุคคลสำคัญที่ได้กระทำคุณประโยชน์ไว้แก่ ประเทศไทยเป็น อย่างมากเกี่ยวกับการแก้ไขข้อสัญญา ในครั้งนั้น คือ พระยาภักดีนิคม (Dr. Francis Bowes Sayre) ชาวอเมริกัน ซึ่งเข้ามารับราชการอยู่ในราชสำนักไทยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ท่านผู้นี้ได้รับแต่งตั้งให้

(๔)

เป็นผู้แทนมีอำนาจเต็มของประเทศไทย เดินทางไปเจรจากับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทางตะวันตก จนเป็นผลสำเร็จ โดยเริ่มต้นด้วยการที่สหรัฐอเมริกาได้ตกลงยกเลิกและแก้ไขข้อเสียเปรียบต่าง ๆ กล่าวเป็น ประเทศแรก เกี่ยวกับการเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาล้าสมัยนี้ พระยาภักดีธรรมาธิบดี ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือต่าง ๆ โดยเฉพาะ ในเรื่อง *Glad Adventure* อดีตชีวประวัติของท่าน ซึ่งอายะดา กิรินกุล กับผู้อื่นอีกหลายท่านได้ร่วมกันแปลออกเป็นภาษาไทย พิมพ์จำหน่ายเผยแพร่ให้ชื่อเรื่องว่า “พระยาภักดีธรรมาธิบดี” และยังมีกล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่ง นางสาวทรงศรี อาจอรุณ ได้เรียบเรียงขึ้นเพื่อขอรับปริญญาโทบัณฑิตจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้นำมาพิมพ์เผยแพร่

เรื่องความเสียเปรียบตามข้อผูกมัดในสนธิสัญญาล้าสมัยดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของชาติไทยเป็นอันมาก ฉะนั้น เมื่อ นายขจร สุขพานิช ได้มอบสำเนาโฟโตสตั๊กเอกสารเรื่อง “*Siam's case for Revision of Obsolete Treaty Obligations Admittedly Inapplicable to Present Conditions.*” ซึ่งพระยาภักดีธรรมาธิบดี เป็นผู้เรียบเรียง แก่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ จึงได้มอบให้ นายสำราญ ภิรมย์มิตร แปลเป็นภาษาไทย และจัดพิมพ์ขึ้นเผยแพร่ทั้งที่ปรากฏในเล่มนี้

(๕)

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ หวังว่าหนังสือนี้จะอำนวย
ประโยชน์แก่ท่านผู้ที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทย โดยเฉพาะ
ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยทั่วกัน.

กรมศิลปากร

๑๕ กันยายน ๒๕๑๒

พระยากัลยาณไมตรี

พระยากัลยาณไมตรี นามเดิม คร. ฟรานซิส บี. แชร์ เป็นชาวอเมริกันเกิดที่เซาท์เบรลแฮม มลรัฐเพนซิลวาเนีย เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๘ ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญทั้งทางอักษรศาสตร์และนิติศาสตร์ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนลอร์เรนสวิลล์ วิทยาลัยวิลเลียมส์และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมื่อได้รับปริญญานิติศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ท่านได้เริ่มงานทางก้านกฎหมายเพื่อหาความเชี่ยวชาญที่สำนักงานอัยการใหญ่ของนิวยอร์ก ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๕๖ คร. ฟรานซิส บี. แชร์ได้สมรสกับนางสาวเจสซี วิลสัน บุตรีของท่านประธานาธิบดี วูดโรว์ วิลสัน และได้เข้าทำงานในตำแหน่งอาจารย์และผู้ช่วยประธานวิทยาลัยวิลเลียมส์ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ คร. ฟรานซิส บี. แชร์เป็นเจ้าหน้าที่คนสำคัญของสมาคมไวเอ็มซีเอ ได้เดินทางไปจัดสถานบันเท็งและประกอบศาสนกิจให้ทหารอเมริกันที่ปฏิบัติการรบอยู่ในประเทศฝรั่งเศส คร. ฟรานซิส บี. แชร์ ได้รับปริญญาคุขภูมิจำนองนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ และได้รับแต่งตั้งเป็นคณาจารย์ท่านหนึ่งของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ท่านเป็นผู้ที่รักการท่องเที่ยวผจญภัยและมีศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะอุทิศชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ

(๓)

ได้เดินทางเข้ามารับราชการในเมืองไทยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในตำแหน่งที่ปรึกษาราชการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ดร. ฟรานซิส บี.แซร์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนผู้มีอำนาจเต็มของประเทศไทย เดินทางไปเจรจากับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทางตะวันตก ขอแก้ไขสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรม ซึ่งประเทศไทยได้ทำไว้กับชาติต่าง ๆ แต่ละรัชกาลที่ ๔ จนเป็นผลสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระยาภักดีนาคโท กับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือกให้เป็นเกียรติยศในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ พระยาภักดีนาคโทได้กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ เพื่อกลับไปรับตำแหน่งอาจารย์สอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศ ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แม้จะได้กราบถวายบังคมลาออกจากราชการแล้ว ท่านก็ยังได้ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยอยู่เสมอ เช่นในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประเทศไทยประจำศาลอนุญาโตตุลาการ ณ กรุงเฮก และเมื่อพระยาภักดีนาคโทได้กลับมาเยือนประเทศไทยในฐานะแขกของรัฐบาล เพื่อร่วมในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานเหรียญพระบรมนามาภิไธยย่อ ซึ่งเป็นบำเหน็จความชอบชั้นสูงสุดสำหรับพระราชทานแก่ชาวต่างประเทศที่ประกอบคุณงามความดีต่อประเทศไทย ทั้งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เป็นเครื่องหมายเทอดเกียรติคุณที่มิได้พระราชทานให้แก่ผู้ใดบ่อยนัก

(๘)

นอกจากคุณความดีที่พระยาภักดีธาดาไมตรีได้บำเพ็ญไว้ต่อประเทศไทยแล้ว ท่านยังเป็นบุคคลผู้ทรงคุณประโยชน์แก่มนุษยชาติสมตามอุดมคติแห่งเสรีภาพและมนุษยธรรม ท่านได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ของสหรัฐอเมริกาหลายตำแหน่ง คือ เป็นศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญในทางกฎหมายอาญา กฎหมายทะเล และกฎหมายแรงงานประจำมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ข้าหลวงใหญ่แห่งรัฐแมสซาชูเซตส์, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ ข้าหลวงใหญ่ประจำฟิลิปปินส์ ที่ปรึกษาการทูตของทบวงการบรรเทาทุกข์ และคณบดีแห่งสหประชาชาติ (อันรรา) และเป็นผู้แทนสหประชาชาติในคณะมนตรีภาวะทรัสตีและในสมัชชาสหประชาชาติ

พระยาภักดีธาดาไมตรี มีบุตรกับคุณหญิง ๓ คน คือ ฟรานซิส จูเนียร์ เอลเลน แอกซัน และวูดโรว์ วิลสัน แซร์ ภายหลังที่คุณหญิงได้ถึงแก่อนิจกรรมในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยาภักดีธาดาไมตรีได้สมรสใหม่กับ นางเอลิซาเบธ อีแวนส เกรฟส์ เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐ และได้อยู่ร่วมกันจนกระทั่งปัจจุบัน.

หมายเหตุของผู้แปล

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่กรมศิลปากรได้มอบให้ข้าพเจ้าแปลเอกสารประวัติศาสตร์เป็นทางราชการ คือ พระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระบรมราชินีนาถแห่งอังกฤษ ซึ่งได้ทรงมีมาถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒ ฉบับ กับที่ได้ทรงมีมาถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวอีก ๑ ฉบับ และบันทึกผลงานของพระยากัลยาณไมตรี (Dr. Francis B. Sayre) ผู้ได้มาช่วยประเทศไทยเจรจากับนานาประเทศ (ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) แก่ไขสนธิสัญญาซึ่งทำกันไว้อย่างไม่เสมอภาค ดังที่ท่านอ่านอยู่ ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณโดยเฉพาะเจาะจงคุณตรี อมาตยกุล อดีตหัวหน้ากองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กับคุณกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ หัวหน้ากองในปัจจุบัน ผู้ซึ่งได้ริเริ่มและดำเนินการให้ข้าพเจ้าได้แปลเอกสารดังกล่าวแล้ว ด้วยความไว้วางใจของท่านทั้งสอง

ข้าพเจ้ามีข้อความที่ใครจะเรียนให้ท่านผู้อ่านได้ทราบ เพื่อปลดเปลื้องความสงสัยอันคงจะบังเกิดขึ้นแก่ท่านแล้ว กล่าวคือในต้นบทสนธิสัญญา ข้าพเจ้าใช้คำว่า “ประเทศไทย” และ “พลเมือง..... (ไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ)” แทนที่จะใช้คำว่า “ประเทศสยาม” ตามที่ทางราชการเรียกในสมัยนั้น และ “บุคคลสัญชาติ.....” ดังที่เรียกกันในสมัยนั้น เหตุผลก็คือว่า คำ “สัญชาติ” และ “เชื้อชาติ” เพิ่งบัญญัติขึ้นใช้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เทียบภาษาอังกฤษว่า

“Nationality” และ “Race” ตามลำดับ ซึ่งแต่ก่อนใช้ว่า “ชาติ” และ “บังคับ” นอกจากนั้นในภาษาอังกฤษยังมีอีกหลายคำ เช่น “Subject” (บังคับ) “Citizen” (พลเมือง) ฯลฯ ตลอดจนรูปของ รัฐก็มีหลายคำ เช่น “Protectorate” (อารักขา) “Mandate” (อาณัติ) ฯลฯ ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าจะใช้คำแปลให้ตรงกับศัพท์บัญญัติทางวิชาการอย่างเคร่งครัด ก็จะเป็นตำรามากเกินไป อีกทั้งถ้าจะให้ตรงตามกาลเวลา ก็จะต้องหวนกลับไปใช้ถ้อยคำในสมัยนั้น ซึ่งก็ไม่ตรงกับตำราในสมัยนี้ ข้าพเจ้าจึงเลือกวิธีใช้คำธรรมดา ๆ ให้ท่านผู้อ่านทั่วไป ที่แม้ไม่ได้ศึกษาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ ก็สามารถอ่านเข้าใจความหมายได้ ดังตัวอย่างในกรณีที่ข้าพเจ้าใช้คำ “พลเมืองอังกฤษ” ก็ย่อมกินความรวมถึงผู้ที่ถือสัญชาติอังกฤษทั้งหมด ไม่เลือกว่าเชื้อชาติใด ก็อาจเป็นพลเมืองที่มีสัญชาติอังกฤษเองหรือเชื้อชาติอื่นที่ได้สัญชาติอังกฤษโดยการแปลงชาติ หรือประเทศของตนตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษก็ได้ (เช่นชนเชื้อชาติอินเดีย พม่า มลายู ฯลฯ ในสมัยนั้น) แต่ในกรณีที่ข้าพเจ้าใช้ว่า “พลเมืองฝรั่งเศสผู้มิใช่ชาวเอเชีย” ก็หมายความว่าผู้ถือสัญชาติฝรั่งเศส (ยกเว้นชนเชื้อชาติ ลาว เขมร ญวน และ ฯลฯ) แต่อาจรวมทั้งชาวฝรั่งเศสเองและชาวยุโรปอื่น ๆ ที่ถือสัญชาติฝรั่งเศสด้วย

ในการแปลเอกสารเรื่องนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความวิตกขึ้นมาอย่างหนึ่ง ถึงเรื่องชื่อประเทศ ซึ่งเดิมเรียกว่า “สยาม” ได้มีการถกเถียง

กันมามากมายในการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “ไทย” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ กับในการร่างรัฐธรรมนูญเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ท่านผู้รู้ทั้งหลายได้สรุปข้อคิดเห็นลงว่า เราชาวไทยเรียกตัวเองว่าไทย คำว่า “สยาม” นั้น ชาวต่างประเทศตั้งให้ เช่นว่าชาวอินเดียเรียกเราว่า “ศุยาม” ชาวจีนเรียกเราว่า “เซียม” บัดนี้ ข้าพเจ้าเกิดมีความคิดขึ้นมาใหม่ว่า ชาวไทยเราเ็นเองตั้งคำ “สยาม” ขึ้นมาเรียกประเทศของเรา หาใช้ใครอื่นมาตั้งให้ไม่

ในประกาศพระบรมราชโองการสมัยรัชกาลที่ ๖ ใช้ว่า “สมเด็จพระปรมณฑลมหาธรรมราชาธิราชเจ้าแห่งดินสยาม” ทั้งฝ่ายเหนือ ฝ่ายใต้แลดินแดนทั้งหลายที่ใกล้เคียง คือลาวเฉียง ลาวขาว มลายู กะเหรี่ยง แลอื่น ๆ ฯลฯ” ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกแสบขึ้นมาทันทีว่า คำ “สยาม” นี้ พระเจ้าแผ่นดินไทยของเราเ็นเองทรงนำมาใช้ให้แตกต่างกับคำ “ไทย” คือรวมถึงเมืองไทยแท้ ๆ (Thailand proper) กับเมืองขึ้น (สมัยนั้นเรียกว่าประเทศราช) ต่าง ๆ ดังที่พรรณนาไว้ ซึ่งยังไม่รวมเป็นประเทศไทยอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากกาที่โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเจ้าผู้ครองนครทางเหนือ (เชียงใหม่ เป็นต้น) ให้มีอิสริยยศเทียบชั้น สมเด็จพระเจ้าพระยา (เวลาตายใช้คำว่า “พิราลัย”) และโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งสุลต่านทางใต้ (ไทรบุรีเป็นอาทิ) ให้เป็นเจ้าพระยา (เวลาตายใช้คำว่า “อสัญกรรม”) เป็นที่ทราบกันแล้วว่า ราชการไทยระหว่างสมัยรัชกาลที่ ๔-๕-๖ นิยมแบบอย่างของอังกฤษเป็นธรรมเนียม คำว่า

(๑๒)

“สยาม” จึงได้รับการบัญญัติขึ้นเพื่อเทียบกับคำว่า “Great Britain” ดังเช่นพระปรมาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษซึ่งมีว่า “His (or *Her*) Majesty the King (or Queen) of Great Britain and *North* Ireland, the Emperor of India” เมืองไทยแท้ ๆ ก็คงจะเทียบกับ England ข้อนี้อาจจะคล้ายกับคำว่า “ชาติไทย บังคับสยาม” แปลเป็นอังกฤษว่า “Thai race, Siamese Nationality” เพราะอาจมีเชื้อชาติลาวหรือมลายู แต่ถือสัญชาติไทย ทำนองเดียวกับเชื้อชาติสกอตหรือไอริช แต่ถือสัญชาติบริติช ความคิดเห็นทั้งนี้ขอท่านผู้รู้ได้โปรดพิจารณา

โดยงานแปลชิ้นนี้มาจากกรมศิลปากร ข้าพเจ้าจึงขออนุญาต อานิสส์แต่ท่านพราหมณ์ ป.ส. ศาสตร B.A. (Madras) อดีตหัวหน้ากองหอสมุด กองวัฒนธรรม และอาจารย์วิชาวรรณคดีอังกฤษในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เป็นปฐมาจารย์ของข้าพเจ้าในวิชาภาษาสันสกฤต วรรณคดีฮินดู และเพิ่มเติมความรู้ในภาษาอังกฤษให้แก่ข้าพเจ้า ด้วย การเสียสละเยี่ยงนักบุญ ขอวิญญานของท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้โปรดอนุโมทนาในกตัญญูกตเวทิตาธรรมของศิษย์ด้วย เทอญ.

นายสำราญ กัลยาณมิตร

กนิยายน ๒๕๑๐

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ประวัติพระยาภักดีนิคม

(๑)

หมายเหตุของผู้แปล

บทที่ ๑ เหตุผลที่ไทยประกาศสงครามกับเยอรมนีใน

สงครามโลกครั้งที่ ๑

๑

ความเสียหายของสนธิสัญญาของไทยกับนานา

ประเทศ

๖

บทที่ ๒ ก. มหาอำนาจยอมรับว่าสมควรปรับปรุงสัญญา
กับไทย

๙

๑. เกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขต

๙

๒. ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการเก็บภาษีอากร

๑๗

๓. บทสรุป

๒๑

ข. ระบบตั้งพรรณนามาข้างต้นใช้ปฏิบัติไม่ได้

๑. เกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขต

๒๒

๒. ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการเก็บภาษี

๒๕

๓. เกี่ยวกับภาวะการณ์ปัจจุบันโดยทั่ว ๆ ไป

๓๗

๔. บทสรุป

๓๘

ภาคผนวก	ตัวบทสัญญาต่างๆ ซึ่งแสดงถึงสภาพนอกอาณาเขต และข้อจำกัดในเรื่องอำนาจการเก็บภาษี	๔๐
๑.	สภาพนอกอาณาเขต	๔๐
	ประเทศอังกฤษ	๔๐
	ประเทศฝรั่งเศส	๕๖
	สหรัฐอเมริกา	๖๒
	ประเทศอิตาลี	๖๓
	ประเทศโปรตุเกส	๖๕
	ประเทศญี่ปุ่น	๖๖
	ประเทศรัสเซีย	๖๗
	ประเทศเดนมาร์ก	๖๘
	ประเทศเยอรมนี	๗๓
	ประเทศอื่น ๆ	๗๓
๒.	ภาษีอากร	๗๔
	ประเทศอังกฤษ	๗๔
	ประเทศฝรั่งเศส	๗๗
	สหรัฐอเมริกา	๘๑
	ประเทศอิตาลี	๘๔

(๑๕)

หน้า

ประเทศโปรตุเกส

๘๖

ประเทศญี่ปุ่น

๘๘

ประเทศเคนมาร์ก

๙๓

ประเทศเยอรมนี

๙๕

ประเทศอื่น ๆ

๙๖

เอกสารเกี่ยวกับ
การปรับปรุงข้อศกมัตตามสัญญาล้าสมัย
ของ

ประเทศไทย
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระยาภิธานมตรี (Dr. Francis B. Sayre)

เรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษ
นายสำราญ ภิธานมิตร แปล

๘
บทหนึ่ง

ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ ประเทศไทยได้เข้าทำ
สงครามกับจักรวรรดิเยอรมันและพันธมิตร คือ ออสเตรีย—ฮังการี ด้วย
เหตุที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อฝ่ายสัมพันธมิตรมาก่อนหน้านั้นช้านานแล้ว
การประกาศสงครามของประเทศอาจจะกระทำเร็วกว่าที่กล่าว ถ้าหากว่า
ไม่มีความจำเป็นในเบื้องต้นที่จะรักษาความปลอดภัยภายในประเทศไว้
ก่อน จากชาวต่างด้าวชนชาติศัตรูผู้พำนักอยู่ในราชอาณาจักรเป็นจำนวน
มากมาย และที่จะแสวงหาผู้มาทำหน้าที่แทนชนชาติศัตรูผู้ชำนาญ
เฉพาะวิชาที่มีความสำคัญและรับราชการอยู่ในประเทศไทย เมื่อสิ่งนั้น
ได้ลุล่วงไปแล้ว พลังงานและทรัพยากรของประเทศไทยก็พร้อมที่จะรับ
ใช้ตามความมุ่งหมายของความยุติธรรม

ด้วยประการฉะนี้ ประเทศไทยจึงได้เลือกที่จะรบ (กล่าวตามคำแถลงของทางราชการในเวลานั้นว่า) “มิใช่เพื่อความมุ่งหมายอันเห็นแก่ตนเอง หากเพื่อสิทธิระหว่างประเทศและเพื่อความดีงามของโลกเป็นส่วนรวม” ประเทศไทยเล็งเห็นว่าเป็น “หน้าที่” (ประกาศพระบรมราชโองการในเวลานั้น) “ในฐานะเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัวนานาชาติ ที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสิทธิระหว่างประเทศ” ตามที่ประเทศไทยได้แปลความมุ่งหมายของฝ่ายสัมพันธมิตร (ประกาศพระบรมราชโองการในวันครบรอบปีที่ประเทศไทยได้ประกาศสงคราม) ว่า “วัตถุประสงค์ของฝ่ายสัมพันธมิตรในการทำสงครามครั้งนี้ ก็เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติเล็ก ๆ และรักษาสัมพันธไมตรีอันดีไว้ในระหว่างนานาชาติไม่ว่าจะอ่อนแอหรือแข็งแรง อันจะยังผลให้แต่ละชาติสามารถก้าวหน้าไปตามมรรคาของตนเอง และชาติอ่อนแอจักรอดพ้นจากการบีบบังคับทั้งมวลจากชาติแข็งแรง” เมื่อความมุ่งหมายในการรบเป็นเช่นนั้น ประเทศไทยก็มีทางดำเนินอยู่ทางเดียวเท่านั้น

สงครามยังมีได้ลุกลามมาถึงประเทศไทย ครึ่งโลกยังคงกันทางอยู่ระหว่างประเทศไทยกับเยอรมนี ยิ่งไปกว่านั้นไทยเป็นประเทศเล็กและปราศจากกำลังป้องกันในขณะที่เยอรมนีเกรียงไกร ยังไม่มีใครเอาชนะได้ และปราศจากความเมตตา มรรคาซึ่งปลอดภัยกว่าที่ประเทศไทยได้เลือก ก็ยังเปิดให้เดินอยู่ แต่ประเทศไทยหาได้ลังเลใจไม่ เพื่อที่จะเชิดชูความสำนึกอย่างรุนแรงต่อหน้าที่ โดยปราศจากผลประโยชน์ของตนหรือความประสงค์ของตนเพียงไร เราจำต้องหันไปคำนึงถึงเหตุการณ์ในฤดูร้อน

ของปีนั้น เมื่อเยอรมนียังคงมีชัยในด้านการรบ เมื่อรัสเซียพ่ายแพ้อย่างรวดเร็ว สัมพันธมิตรโดยทัพบกในแนวรบด้านตะวันตก การที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะมีชัยในที่สุด ก็ยังไม่เป็นที่แน่นอนเลยในขณะนั้น การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมจึงต้องการความกล้าหาญ โดยที่รู้อยู่แล้วว่าความพ่ายแพ้ต้องตกอยู่ในอ้อมมือของเยอรมนีมีความหมายอย่างไร

ประเทศไทยอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อถือเป็นโอกาส ดังเช่นที่ตุรกีกระทำก่อนที่จะเข้าเป็นพันธมิตรกับเยอรมนี ดังเช่นที่ประเทศจีนกระทำก่อนที่จะเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ดังเช่นที่ประเทศอื่น ๆ กระทำกัน แต่โดยที่มีความเชื่อว่าความมุ่งหมายนั้นชอบธรรมแล้ว ประเทศไทยก็เข้าร่วมสงครามโดยไม่มีเงื่อนไข ปฏิญญาว่าจะกระทำจนสุดความสามารถ ไม่จำกัดจำนวนผู้คนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งจะต้องสละให้ประเทศไทยมิได้ร้องขอความสนับสนุน ไม่ฉวยโอกาสในทางวัตถุธรรมถึงแม้ว่าอาจจะต่อรองับบรรดาประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือ ประเทศไทยก็อุทิศตนให้แก่ความมุ่งหมายของฝ่ายสัมพันธมิตรและของความชอบธรรมโดยไม่มีข้อสงวน

ไม่บังควรจะคาดหมายว่าชาติเล็ก ๆ ซึ่งปราศจากบ่อเกิดของอุตสาหกรรมจะอุทิศอะไรให้ได้มากมายนัก นอกเหนือไปจากการสนับสนุนทางจิตใจ การสนับสนุนทางจิตใจที่ประเทศไทยให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นพยานหลักฐานอันปราศจากข้อสงสัยแห่งความจริงที่ว่า อย่างน้อยที่สุดก็มีชาติเล็ก ๆ ชาติหนึ่งพร้อมที่จะเชื่อในความเป็นเลิศของฝ่ายสัมพันธมิตรในด้านอุดมคติอันสูงส่ง แต่ความช่วยเหลือในทางวัตถุโดยตรง

๔

ที่ประเทศไทยเอื้ออำนวยนั้น มากมายเกินกว่าที่ควรจะคาดหมาย ต่อไปนี้
คือสิ่งที่ประเทศไทยได้กระทำลงไป

ข้อหนึ่ง บรรดาเรือเยอรมันที่อยู่ในน่านน้ำไทย (มีระวางขับน้ำ
รวมกันราว ๑๘,๐๐๐ ตัน) ถูกยึด และส่งมอบให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร
โดยคิดค่าเช่าเป็นพิธีเพียงตันละ ๑๕ ชิลลิงต่อเดือน ทั้งเมื่อคำนึงถึง
อัตราค่าเช่าเป็นต้นที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ก็เกือบจะเหมือนกับว่ามอบให้
เป็นบรรณาการ

ข้อสอง บรรดาชนชาติศัตรูถูกจับกุมและคุมขังโดยนับพลัน ห้าง
ร้านทั้งหลายของศัตรูถูกปิดกิจการ ทั้งนี้เป็นการตัดรอนโดยกะทันหัน
ซึ่งโอกาสที่จะวางแผนหรือคบคิดกันสืบไปในส่วนนั้นของโลก เพื่อเป็น
ปฏิบัติต่อรัฐบาลอังกฤษในอินเดียหรือรัฐบาลฝรั่งเศสในอินโดจีน การ
กระทำเช่นนี้ย่อมช่วยรักษาสันติภาพและทำให้เป็นการปลอดภัยสำหรับ
กำลังทหาร ของ อังกฤษและของฝรั่งเศส จะได้ปลดปล่อยหน้าที่รักษา
ความสงบในภาคตะวันออกไปรับภาระที่สำคัญกว่าในแนวรบด้านตะวันตก

ข้อสาม ได้ส่งกองทหารอาสาสมัครไปยังประเทศฝรั่งเศส ประ-
กอบด้วยหน่วยอากาศยาน หน่วยยานยนต์ และหน่วยพยาบาล กอง
ทหารอาสาสมัครนี้ได้ร่วมทำการรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับ กองทหารของ
สัมพันธมิตร

ข้อสี่ ตั้งแต่บัดนั้นมา ประเทศไทยก็ได้มอบอาหารซึ่งเหลือบริโภคนั้น
เป็นจำนวนมากมาย ให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อใช้สอยตามแต่ละแห่ง
ที่เหมาะสม

ข้อห้า ประเทศไทยได้ดำรงตนมาแล้วและยังคงดำรงต่อไป ให้พร้อมอยู่ทุกเวลาที่จะอำนวยความสะดวกช่วยเหลือประการอื่นใดอันอยู่ในวิสัย ถ้าหากว่าฝ่ายสัมพันธมิตรเห็นจำเป็นและเรียกร้องต้องการ

ประเทศไทยได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถทำได้ ในบันทึกการสงคราม ประเทศไทยรู้สึกปิติและภาคภูมิใจที่สามารถทำได้เป็นอันมาก

บัดนี้สงครามก็สิ้นสุดลงแล้วด้วยชัยชนะ ครั้ที่ราชของประเทศไทยได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้อง และจากความรักหักพังก็ได้เกิดสิ่งซึ่งมีเงา มาช้านานก่อนนั้นแล้ว คือสันนิบาตนานาชาติ ในฐานะที่เป็นบันไดขึ้น ถัดไปของความก้าวหน้าอันจักหลีกเลี่ยงมิได้ บรรดาวัตถุประสงค์อัน ใหญ่ยิ่งในการต่อสู้ของฝ่ายสัมพันธมิตร ก็มีปรากฏอยู่ในสันนิบาตแห่งนี้ การที่ประเทศไทยเห็นชอบกับการสถาปนาสันนิบาตนานาชาติ จึงเป็นสิ่งที่หนีไม่พ้น เป็นเวลาหลายปีมาแล้วที่ประเทศไทยได้แสดงตนว่ามีความ กระตือรือร้น และแสดงออกซึ่งความร่วมมือกับขบวนการระหว่างประเทศ ทุกชนิดที่มีลักษณะเป็นไปเพื่อความก้าวหน้า เป็นต้นว่าสมัชชานานาชาติ ณ กรุงเซก สภาภาษาสากล สหภาพไพบรณีย์ อนุสัญญาพัสดุไพบรณีย์ คณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อพิทักษ์ทรัพย์สินอุตสาหกรรม สมัชชา พาณิชยนาวันานาชาติ สภาราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ สมัชชานาวิก- ศาสตร์นานาชาติ สมัชชาโทรเลข และอื่น ๆ ดังที่ได้ร่วมมือมาแล้วใน ขณะนั้น ๆ ประเทศไทยก็ยังพร้อมอยู่เสมอที่จะร่วมมือในขณะนี้ เพื่อ ความบรรลุลผลในที่สุด

หากว่าจะต้องมีการประกันความร่วมมือ ซึ่งเป็นความมุ่งหมายของ
 สันนิบาตครั้งที่ระบุไว้ในคำปรารภของธรรมนูญที่ว่า “โดยการดำรงรักษา
 ความยุติธรรม” และ “โดยการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 อย่างมีเกียรติ ถูกต้อง และเปิดเผย” ก็เป็นหน้าที่ของประเทศไทยที่จะ
 ต้องเสนอปัญหาของตนต่อฝ่ายสัมพันธมิตรในที่ประชุมของสมัชชา ถ้า
 หากได้รับการคลี่คลายอย่างยุติธรรมแล้วไซ้ร้ ก็จะทำให้สันนิบาตแข็งแรง
 และวิญญานของสันนิบาตรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ในปัจจุบันนี้มีสัญญา
 อยู่ชุดหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยได้ทำกับบรรดาประเทศผู้นำในทวีปยุโรป
 เกือบทั้งหมด ตลอดจนสหรัฐอเมริกาด้วย เงื่อนไขในสัญญาเหล่านี้ได้
 กลายมาเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า “ไม่อาจปฏิบัติได้” (ใช้ตามภาษาใน
 ธรรมนูญ) ในภาวะการณ์ทุกวันนี้ สัญญาเหล่านี้กล่าวโดยสรุปก็ได้จัดให้
 มีขึ้นโดยการตัดแปลงแต่เพียงเล็กน้อย ซึ่ง (๑) การนำเอากฎหมายและ
 ศาสนาของประเทศไทยต่างด้าว มาใช้บังคับแก่คนต่างด้าวแทนกฎหมาย
 ไทย นัยหนึ่งก็คือ สภาพนอกอาณาเขต นั่นเอง (๒) การจำกัดอำนาจ
 เกือบภาษีของประเทศไทย โดยกำหนดข้อห้ามในวงอำนาจเช่นนั้นที่จะใช้
 แก่คนต่างด้าว และมุ่งหมายจะใช้แก่การค้าต่างด้าวมากกว่า

สัญญาเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความกังวลมาเป็นเวลาหลายปี ได้มีการ
 พิจารณาอภิปรายกันเนื่อง ๆ ระหว่างประเทศไทยกับมหาอำนาจใน
 ยุโรป และได้มีความคืบหน้าไปแล้วในการฟื้นฟูอธิปไตยให้สมบูรณ์ขึ้น
 หลังจากได้ถูกทำลายลงไปอย่างน่าเศร้า แต่ในขณะที่ประเทศมหาอำนาจ
 รู้สึกเล็งเห็นความอยุติธรรมในการย้ายสิทธิของประเทศไทย ดังกล่าวนี้

และแต่ละประเทศก็พร้อมที่จะร่วมมือหากประเทศอื่น ๆ พร้อมด้วย
สถานการณ์ยังคงเต็มไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งจนกระทั่งบัดนี้ก็ยัง
มีอาจแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

นายนิคที่บัดนี้เหตุการณ์ได้เปลี่ยนไป สันนิบาตนานาชาติถือกำเนิด
ขึ้นแล้ว เป็นสันนิบาตแห่งวิญญานของความยุติธรรมและการปฏิบัติต่อ
กันอย่างเหมาะสมระหว่างชาติบนพื้นพิภพ เป็นสันนิบาตที่เรียกร้องให้มี
“การพิจารณาของรัฐสมาชิกแห่งสันนิบาตกันใหม่ สัญญาทั้งหลายซึ่ง
กลายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้” ถ้าการพิจารณาใหม่ในเรื่องข้อผูกพันตาม
สัญญาที่ปฏิบัติได้ เป็นสิ่งพึงปรารถนาในเมื่อสันนิบาตเริ่มดำเนินการ
แล้วไซร้ ก็มิใช่ความจำเป็นลำดับแรกในการดำรงอยู่ของสันนิบาตดอก
หรือ ในเมื่อข้อผูกพันดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ยุติธรรมโดยแท้จริง ?

มาตราว่าสันนิบาตแสดงออกซึ่งที่กล่าวจะนำปัญหา ของประเทศไทย
เข้าสู่ที่ประชุมแล้วไซร้ การชุมนุมนานาชาติที่กรุงปารีสก็นับว่าอำนวย
โอกาสให้อย่างไม่เคยเป็นจริงเป็นจังมาก่อน สำหรับการทำให้สัญญา
ทั้งหลายกลมกลืนกับความมุ่งหมายของการทำสงคราม และกับวิญญาน
ของธรรมนูญ ในประการแรก ก็เป็นธรรมคาอยู่เองที่สงครามย่อมทำลาย
ข้อผูกพัน ส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยทำไว้กับมหา-
อำนาจชาติศัตรู เป็นสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นได้ว่า เยอรมันจะพึงได้
ประโยชน์ภายหลังจากนี้ โดยประเทศไทยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ความ
กรุณาโดยไม่จำเป็นเช่นที่เธออำนวยให้แก่ผู้ถูกปราบให้ราบคาบลงเช่นนี้

เป็นสิ่งที่คิดไม่ถึง ไม่จำเป็นจะต้องเน้นความยุติธรรมอย่างไม่อาจ
ทนทานได้ต่อประเทศไทยอีก

ถ้ากระนั้นก็โยนสัญญาเหล่านั้นทิ้งไปในกองขยะเสีย โดยถือว่าเป็น
เถาเถาของอดีตอันพ้นสมัย ของ ความผันผวนน่าสพึงกลัวของเยอรมนีที่
จะสร้างจักรวรรดิโลก มรรคาย่อมเปิดกว้างสำหรับการร่วมกันปรับปรุง
สัญญาฉบับอื่น ๆ ของประเทศไทย ตามแนวทางซึ่งประเทศมหาอำนาจ
ได้ยอมรับหลักการแล้ว แต่กระนั้นจนกระทั่งในขณะนี้ยังไม่สามารถจะ
เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาได้แต่อย่างใด นอกจากอย่างไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่อง
มาจากความยากลำบากแม้แต่ในการที่จะแสวงหาสิ่งซึ่งจำเป็นในเบื้องต้น
กล่าวคือ ปฏิบัติการร่วมกันของบรรดามหาอำนาจ ในกรณีที่สัญญาได้
รับการพิจารณาใหม่ตามข้อที่กำหนดไว้สำหรับการ ปรับปรุงซึ่งมีอยู่เป็น
อันมากนั้น เกือบทั้งหมดที่เป็นบทบาทพิเศษสำหรับชาติที่ได้รับการอนุ
เคราะห์ ทำให้เป็นการยากยิ่งที่จะพยายามแยกปรับปรุง ปฏิบัติการของ
มหาอำนาจหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับอีกมหาอำนาจหนึ่ง และเป็นเช่นนั้นต่อ ๆ
ไปจนตลอดแถว แต่ทว่าบัดนี้ทุกสิ่งทุกอย่างก็ได้เปลี่ยนไปแล้ว มหา
อำนาจมีความสอดคล้องกันและถึงเวลาที่จะปฏิบัติ การ อย่างร่วมมือและ
ประสานงานกันแล้ว

ฉะนั้น ด้วยความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของความมุ่งหมาย และ
ของความเหมาะสมกับประโยชน์เฉพาะหน้า ในการใช้ระยะเวลา ณ บัดนี้
ให้ได้ผลในการยื่นเสนอความต้องการ อัน กระตือรือร้นและเร่งด่วน

ประเทศไทยจึงยื่นเสนอกรณีของตนต่อบรรดาชาติเสรีในพื้นพิภพ ด้วยความมั่นใจในผลลัพธ์

บทที่สอง

สัญญาเหล่านี้พึงได้รับการแก้ไขปรับปรุงตามมูลฐานของความยุติธรรมโดยเหตุที่สัญญาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียอย่างไม่จำเป็นและไม่อาจทนทานได้ต่ออธิปไตยของชาติเสรีที่เป็นเอกราช ซึ่งยอมเสี่ยงทุกสิ่งทุกอย่างในการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและเพื่อมนุษยธรรมร่วมกัน ผลลัพธ์คือการเลือกที่รักมักที่ชังอย่างอยู่ยงคงกระพันต่อพลเมืองของประเทศนั้น ข้อนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันมาช้านานแล้วในบรรดาประเทศมหาอำนาจซึ่งขณะนี้อยู่ในปารีส และความจำเป็นที่จะเสาะแสวงแก้ไขปรับปรุงก็เป็นที่ยอมรับกันอย่างหนักแน่น

ก. มหาอำนาจยอมรับว่าสมควรมีการปรับปรุงสัญญา

เพื่อเป็นหลักฐานในข้อนี้ เราจำต้องหวนกลับไปพิจารณาถึงสัมพันธภาพของประเทศไทยกับมหาอำนาจในยุโรป

๑. เกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขต

สัญญาสำคัญฉบับแรกระหว่างประเทศไทยกับประเทศในยุโรป ได้ลงนามกันกับประเทศอังกฤษใน ค.ศ. ๑๘๒๖ จากเวลาที่กล่าวถึงนั้นนับได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ประเทศไทยได้เข้าสู่วงการเมืองระหว่างประเทศอันทันสมัย สัญญานี้มิได้มีความสำคัญมากมายนักในฐานะที่เป็นฉบับแรกของ

สัญญาประเภทนี้ แต่สำคัญเพราะบทบัญญัติอันแจ่มแจ้งที่มีอยู่ในตัว ไม่มีข้อเสนอกที่จะเป็นการย้ายอธิปไตยของประเทศไทยเลยสักข้อเดียวในสัญญานี้ ตรงกันข้ามกลับมีบทบัญญัติไว้ว่า “ชาวไทยจักทำความตกลงในทุกรัฐภายในอาณาเขตไทยตามใจสมัครและประเพณี” กับว่า “ชนสัญชาติอังกฤษผู้มาเยือนประเทศไทยต้องปฏิบัติตามตวับทกฎหมายที่สถาปนาขึ้นใช้ในประเทศไทย จงทุกรัฐ” ด้วยประการฉะนี้ สัมพันธภาพแรกเริ่มที่ประเทศไทย มีกับมหาอำนาจต่างชาติจึงเป็นที่น่าชื่นชม ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๓๓ ประเทศไทยก็ได้ทำสัญญาในทำนองเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา เป็นการประสานมิตรภาพระหว่างชาติทั้งสองในฐานะเท่าเทียมกัน

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นนี้ สถานะของประเทศไทยในทุกวันนี้ก็ควรเป็นอย่างที่เคยได้รับการนับถือมาแล้ว แต่ทว่าเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยการทำสัญญากับประเทศอังกฤษอีกฉบับหนึ่ง (ค.ศ. ๑๘๕๕—๕๖) บันทกอนอธิปไตยของประเทศไทยลงจนถึงขนาดที่ว่าพลเมืองของประเทศอังกฤษส่วนใหญ่จักอยู่ใต้อำนาจตุลาการ และตวับทกฎหมายของถิ่นกำเนิด โดยมีกงสุลและผู้ช่วยเป็นผู้บริหาร ในกรณีที่อยู่ความทั้งสองฝ่ายหรือจำเลยเป็นคนไทย คดีก็คงอยู่ใต้อำนาจศาลไทยดั้งเดิม แต่ในกรณีที่อยู่ความทั้งสองฝ่ายหรือจำเลยเป็นคนอังกฤษ คดีก็ต้องอยู่ใต้อำนาจตุลาการของศาลกงสุลอังกฤษ และแม้จนกระทั่งในศาลไทยซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นโจทก์ กงสุลก็อาจเข้านั่งฟังหรือได้รับสำเนารายงานการ

พิจารณา ต่อมาประเทศไทยก็ได้ลงนามในสัญญาซึ่งมีข้อกำหนดระบบวิธีทำนองเดียวกัน หรือโครงการศาลกงสุลต่างประเทศร่วมกับศาลไทยกับบรรดาทำอำนาจทั้งหมด ได้แก่ฝรั่งเศส (ซึ่งมีเงื่อนไขรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก) อิตาลี ญี่ปุ่น สหรัฐ โปรตุเกส เบลเยียม รัสเซีย วิลันดา สเปน สวีเดน นอร์เว เดนมาร์ก เยอรมนี และออสเตรีย-ฮังการี ด้วยประการฉะนี้ ประเทศไทยก็ถูกเพิกถอนอย่างแน่นอน ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของอำนาจอธิปไตย คือสิทธิที่จะบริหารบ้านเมืองโดยให้ความยุติธรรมอย่างเที่ยงตรงแก่ทุกคนในพระราชอาณาจักร

ในระยะแรกเริ่มนั้น สัมพันธภาพทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับโลกตะวันตกยังอยู่ในระยะตั้งไข่ ไม่เป็นการยากที่จะเข้าใจได้ว่าชาติซึ่งมีอารยธรรมจากรากเหง้าอันห่างไกลกับของประเทศไทยได้บ่งกันชาติและประชาชนของตนในวิธีที่อาจเป็นการเสี่ยงต่อกฎหมายและประเพณีซึ่งตนไม่อาจเข้าใจได้ในขณะนั้น ในทางภูมิศาสตร์ก็เช่นกัน ประเทศไทยตั้งอยู่ในทวีปเดียวกับประเทศจีน และส่วนใหญ่ของประเทศตุรกี ซึ่งโลกตะวันตกเคยติดต่อกับมาช้านาน และซึ่งประเพณีหลายอย่างในขณะนั้นยังป่าเถื่อนที่สุด แต่โดยที่ประเทศไทยได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วตามวิถีของความเจริญ ข้อกำหนดเหล่านี้ซึ่งแต่เดิมอาจมุ่งหมายให้ความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ เป็นไปโดยสะดวกมากยิ่งขึ้นนั้น ก็ได้กลายมาเป็นอุปสรรคอันยุ่งยากขัดขวางความก้าวหน้า

ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในตอนต่อๆ มาเป็นการต่อสู้อย่าง
 มิหุคหย่อนเพื่อให้ได้คืนมาซึ่งสิ่งที่ถูกริบรอนเอาไป ประเทศอังกฤษ
 ได้เป็นผู้นำอีกครั้งหนึ่งในการบูรณะสิ่งซึ่งตนเป็นประเทศแรกที่ได้ทำลาย
 ลงไป ใน ค.ศ. ๑๘๘๓ ได้มีสัญญาฉบับหนึ่งบัญญัติให้ฟื้นฟูอำนาจ
 อธิปไตยของประเทศไทย เหนือพลเมืองอังกฤษในสามจังหวัดทางภาค
 เหนือ ได้แก่ ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ (ตลอดจนเมืองเล็ก ๆ อีก
 มากมายที่ชนกับจังหวัดเหล่านั้น) โดยอาศัยสถาบันที่เรียกว่า “ศาลคดี
 ต่างประเทศ” เป็นเครื่องมือ แต่ถึงแม้กระนั้น ในศาลเหล่านั้นซึ่งมีชื่อ
 เป็นศาลไทยอย่างแน่ชัด กงสุลอังกฤษก็มีสิทธิที่จะเข้าฟังการพิจารณา
 รับสำเนารายงานการพิจารณา ให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษา และในเวลา
 หนึ่งเวลาใดก่อน ที่จะมีการ ตัดสินคดีที่คู่ความทั้งสองฝ่าย หรือฝ่ายจำเลย
 เป็นพลเมืองอังกฤษ กงสุลอังกฤษก็มีสิทธิที่จะเรียกคืนให้โอนคดีไป
 พิจารณาในศาลกงสุลอังกฤษตามปกติ (เรียกว่าสิทธิเรียกคืน) การฟื้นฟู
 อธิปไตยของประเทศไทยเป็นบางส่วนในจังหวัดทางภาคเหนือ ต่อมา
 ได้มีสัญญาขยายไปคลุมถึงพลเมืองของประเทศอิตาลี ฝรั่งเศส และ
 เคนมาร্ক หลังจากนั้นก็ได้มีสัญญาในทำนองเดียวกันกับมหาอำนาจชาติ
 ยุโรปทั้งหมด ระบบเก่าที่ใช้อำนาจตุลาการโดยร่วมกันจึงเป็นอันสิ้น
 สิ้นสุดลง

ความก้าวหน้าในแนวนี้ อีกขั้นหนึ่งได้เกิดขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๗
 เมื่อประเทศฝรั่งเศส ทำสัญญายอมฟื้นฟูอธิปไตยของศาล คดีต่างประเทศ

เหนือพลเมืองชาวเอเชีย ที่อยู่ในบังคับ ของฝรั่งเศส ตลอดทั่วประเทศไทย บรรดาที่ได้อำนาจอธิปไตยไว้ ณ สถานกงสุลฝรั่งเศส ก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (หรือผู้ที่มิมีอำนาจอยู่ในมณฑลอุดรและอีสาน โดยไม่คำนึงถึงวันขึ้นทะเบียน) การทั้งนี้ได้ขยายระบบศาลคดีต่างประเทศออกไปทั่วพระราชอาณาจักร รวมทั้งอภิสิทธิ์ของศาลกงสุลพิเศษ ดังพรรณนามาข้างต้น แต่ประเทศฝรั่งเศสก็เต็มใจจะทำมากกว่านั้นอีก ได้เป็นที่ตกลงกันว่า เมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทยแล้ว อำนาจตุลาการ ของบรรดาศาลคดีต่างประเทศ เหล่านี้จะโอนไปขึ้นอยู่กับ ศาลไทยธรรมดา และสิทธิของกงสุลในการเรียกคืนคดีไปพิจารณาจัก สิ้นสุดลงในแต่ละกรณีที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมาย ซึ่งนำมา ใช้บังคับกับกรณีนั้น ๆ ได้ นอกจากนั้นแล้ว ได้มีการฟื้นฟูอธิปไตย อย่างสมบูรณ์ให้แก่ประเทศไทย เหนือบรรดาพลเมืองชาวเอเชียที่อยู่ใน บังคับของฝรั่งเศส ได้แก่ผู้ (ไม่มีภูมิลำเนาในมณฑลอุดรและอีสาน) ซึ่งขึ้นทะเบียนภายหลังวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ฉะนั้นจึงเป็น อันว่า ประเทศไทยได้กลับคืนสู่ ฐานะเดิมดังที่เคยเป็นใน ค.ศ. ๑๘๒๖ สำหรับคนต่างด้าวประเภทนี้

ใน ค.ศ. ๑๙๐๙ ได้มีการก้าวไกลไปอีกในเมื่อประเทศอังกฤษ ยินยอม (โดยสัญญาที่ทำกันในปีนั้น) ให้พลเมืองทั้งหมดของตนตลอด ทั่วประเทศไทย ผู้ได้อำนาจอธิปไตย ณ สถานกงสุลอังกฤษก่อนวันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๙ ขึ้นต่ออำนาจศาลคดีต่าง ประเทศ และผู้ขึ้น ทะเบียนหลังวันนั้นให้ขึ้นต่ออำนาจศาลไทยธรรมดา ในขณะที่กงสุลยัง

คงสงวนสิทธิที่จะเรียกคืนคดีจากศาลคดีต่างประเทศ ก็ได้มีบทบัญญัติไว้เช่นเดียวกับในสัญญาที่ทำไว้กับประเทศฝรั่งเศส ว่าสิทธิเช่นนั้นจะกระทำได้ไปเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับคดีนั้น ๆ และเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายโดยครบถ้วนแล้ว ศาลไทยธรรมดาจะรับโอนอำนาจจากศาลคดีต่างประเทศ ได้มีการกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญ ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

“บรรดาคดีไม่ว่าในศาลคดีต่างประเทศหรือศาลไทยธรรมดา ซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นจำเลยในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปจะนั่งเป็นตุลาการในศาลโบริสภา”

“บรรดาคดีที่พลเมืองอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยการแปลงชาติ ซึ่งมิใช่ผู้สืบสายโลหิตมาจากชาวเอเชีย เข้าเป็นคู่ความ ที่ปรึกษาชาวยุโรปจะนั่งเป็นตุลาการในศาลโบริสภา และในคดีที่พลเมืองอังกฤษ เช่นว่านี้เป็นจำเลยในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ความเห็นของที่ปรึกษาย่อมเหนือกว่า”

* * * * *

“คำพิพากษาของทนายไม่ว่าจะขึ้นมาจากศาลคดีต่างประเทศหรือศาลไทยธรรมดา (ทั้งสองกรณีนี้ย่อมขึ้นต่อศาลอุทธรณ์ที่กรุงเทพฯ) จำต้องมีตุลาการชาวยุโรปลงนามสองคน”

ใน ค.ศ. ๑๙๑๓ ได้มีการลงนามกันในสัญญา ซึ่งมีบทบัญญัติทำนองเดียวกันระหว่างประเทศเคนมาร์กกับประเทศไทย

ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ รัฐบาลรัสเซียได้ริเริ่มเจรจาทำความตกลงที่จะทำสัญญาในลักษณะเดียวกัน แต่การปฏิบัติในประเทศนั้นได้ทำให้เหตุการณ์ถูกตัดทอนไปเสีย

สถานการณ์ในปัจจุบันก็เป็นอยู่ดังนี้ ตลอดทั่วประเทศไทย (ยกเว้น พลเมือง อิตาลี และพลเมืองฝรั่งเศส ที่มีเชื้อชาวเอเชียในจังหวัดลำพูน ลำปาง และเชียงใหม่ ซึ่งได้ขยายออกไป) ในคดียะหว่างพลเมืองต่าง้าวชาติเดียวกัน หรือในคดีที่พลเมืองต่อไปนี้เป็นจำเลย กล่าวคือ พลเมืองฝรั่งเศสที่มีเชื้อชาวเอเชีย พลเมืองของสหรัฐอเมริกา อิตาลี ญี่ปุ่น โปรตุเกส เบลเยียม รัสเซีย วิลันดา สเปน สวีเดน และนอร์เว การบริหารความยุติธรรมในแต่ละคดีดำเนินไปในศาลของตนเอง โดยกงสุลของตนเอง และตามกฎหมายของตนเอง ไม่มีสัญญาฉบับใดบัญญัติไว้กับประเทศเหล่านี้ (ยกเว้นฝรั่งเศสและญี่ปุ่น) ถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างใดในสถานะหรือกรรมวิธีปัจจุบันแห่งการบริหารความยุติธรรม พลเมืองของประเทศอิตาลีและฝรั่งเศส (ผู้มีเชื้อชาวเอเชีย) ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ (ซึ่งได้ขยายออกไป) เช่นเดียวกับพลเมืองฝรั่งเศสผู้เป็นชาวเอเชียตลอดทั่วประเทศไทย ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ณ สถานกงสุลฝรั่งเศสก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (และผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในมณฑลอุดรและอีสานไม่ว่าจะขึ้นทะเบียนเมื่อใด) และพลเมืองอังกฤษและเดนมาร์กตลอดทั่วประเทศไทย ผู้ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ณ สถานกงสุลของตน ๆ ก่อนวันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๕ และวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๓

ตามลำดับ ขึ้นอยู่กับอำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศ ซึ่งยังคง
 ผนวกสิทธิพิเศษของกงสุลตามปกติ ตลอดจนสิทธิเรียกคืนคดีเข้าไว้ด้วย
 ประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส อังกฤษ และเคนมาร์ก ต่างก็ได้ให้คำมั่น
 สัญญาไว้อย่างแน่นอนว่า จะเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารเช่นนี้ ในเมื่อ
 มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทย สิทธิเรียกคืนคดีจะสิ้นสุดยุติใน
 เมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ การโอนอำนาจ
 ตุลาการให้แก่ศาลไทยโดยสิ้นเชิง จะกระทำเมื่อได้ประกาศใช้ประมวล
 กฎหมายไทยครบถ้วน สัญญาที่ทำไว้กับประเทศอังกฤษและเคนมาร์ก
 ยังได้บัญญัติเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ในคดีทั้งปวงที่พลเมืองของตนผู้มีใช้
 ชาวเอเชียเป็นคู่ความ หรือในคดีที่พลเมืองของตนผู้เป็นชาวเอเชียเป็น
 จำเลย ไม่ว่าจะเป็นในศาลคดีต่างประเทศหรือศาลไทย ที่ปรึกษา
 กฎหมายชาวยุโรปจักนั่งเป็นตุลาการ และในคดีที่พลเมืองของตนผู้มีใช้
 ชาวเอเชียเป็นจำเลย ความเห็นของที่ปรึกษาย่อมเหนือกว่า อนึ่ง
 สัญญาที่ทำไว้กับประเทศฝรั่งเศสก็ได้บัญญัติเพิ่มเติมไว้เช่นกันว่า ถ้า
 พิพากษาอุทธรณ์ ทั้งมวลจักต้องมีตุลาการชาวยุโรปสองคนลงนาม
 สำหรับคนต่างด้าวประเภทอื่นนอกจากที่กล่าวแล้ว พลเมืองฝรั่งเศสผู้
 เป็นชาวเอเชีย (ที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในอุดรหรืออีสาน) และได้จัด
 ทะเบียน ณ สถานกงสุลภายหลังวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ขึ้น
 อยู่กับอำนาจตุลาการของศาลไทยธรรมดา พลเมืองอังกฤษและเคนมาร์ก
 ผู้ได้จดทะเบียนภายหลังวันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๘ และ ๑๒

กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ ตามลำดับ กษัตริย์อยู่กับอำนาจตุลาการของศาล
ไทยธรรมดาเช่นเดียวกัน ทั้งนิยมเป็นไปตามข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น

ณ บัดนี้เรายังจะไม่อภิปราย ถึงความยุติธรรมในการที่บังคับให้
ประเทศไทยใช้เครื่องจักรกลตุลาการอันยุ่งยาก ความสนใจของเราใน
ประเด็นนี้อยู่ที่ การพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นแล้ว
จริง ๆ มหาอำนาจทุกชาติก็ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และ
ผลลัพธ์ของการปรับปรุงขึ้นอยู่กับลักษณะที่ค่อย ๆ กลายเป็นความจำเป็น
ขึ้นของการเปลี่ยนแปลงที่นำเอาเข้ามา ตามวิถีทางนี้ อาจกินเวลาหลาย
ปีกว่าที่บรรดามหาอำนาจจะสามารถปฏิบัติการให้เป็นผล

๒. ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการเก็บภาษีอากร

เมื่อเราศึกษาประวัติอำนาจการเก็บภาษีของประเทศไทย เราก็ได้
ประสบกับสถานการณ์เช่นเดียวกันเป็นอันมาก สัญญารุ่นก่อนมิไคล์เม็ค
อธิปไตยในทางการเงินของประเทศไทยแต่อย่างใดเลย เช่นเดียวกับที่มิ
ไคล์เม็คอธิปไตยทางอำนาจศาล (สัญญากับประเทศอังกฤษทำใน ค.ศ.
๑๘๒๖ กับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. ๑๘๓๓) ในสัญญาฉบับ ค.ศ.
๑๘๒๖ ได้มีข้อความระบุไว้ว่า

“พ่อค้า.....จักต้องเสียอากรในการค้าตามประเพณีของสถานที่
หรือประเทศของแต่ละฝ่าย”

“พ่อค้าถูกห้ามมิให้นำเอาฝิ่นซึ่งเป็นของต้องห้ามอย่างแน่อนเข้า
มาในอาณาเขตของประเทศไทย และถ้าหากพ่อค้าคนใดซื้มนำเข้ามา
ผู้ว่าราชการจักษิต เมา และทำลายเสียทั้งหมด”

แต่ใน ค.ศ. ๑๘๕๕-๕๖ สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม
เงื่อนไขในสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศอังกฤษในปีนั้น ไม่เพียง
แต่ฝิ่น ซึ่งเป็นของต้องห้ามอย่างแน่อนจะถูก บรรจุอยู่ในบัญชีสินค้าเสรี
พร้อมกับทองแท่งและข้าวของส่วนตัวแล้ว หากยังกำหนดข้อพิพาทร้อย
ละสามของราคา เป็นอัตราอากรที่จะเรียกเก็บจากบรรดาสินค้าอื่น ๆ ที่
นำเข้า และแม้กระทั่งในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับราคาของสินค้าเหล่านี้
เจ้าหน้าที่ศุลกากรไทยก็ไม่มีสิทธิที่จะชี้ขาด แต่จะต้องขอให้กงสุลอังกฤษ
ช่วยวินิจฉัย สินค้าขาออกทั้งหลายต้องเสียอากรเพียงประการเดียว จะ
เป็นภาษีสามมิติ ภาษีของสิ่งผ่านภายในประเทศ หรืออากรขาออก และ
อัตราสำหรับสิ่งของแต่ละอย่างได้กำหนดไว้ตายตัว (ตามอัตราที่ใช้อยู่
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนในขณะนั้น) ตามบัญชีต่อท้ายสัญญา
เพียงเท่านั้นยังหาหมดไม่ ภาษีที่ดินซึ่งพลเมืองอังกฤษครอบครองถูก
จำกัดตามอัตราที่กำหนดไว้ กับได้มีการระบุโดยเฉพาะเจาะจงด้วยว่า
“ไม่มีการเรียกเงินเพิ่มหรือภาษีอื่นใดจากพลเมืองอังกฤษ เว้นไว้แต่จะ
ได้รับความเห็นชอบจากทั้งเจ้าหน้าที่ชั้นสูง ฝ่ายไทยและ กงสุลอังกฤษ”
ตามนัยแห่งบทบัญญัตินี้ ประเทศไทยถูกห้ามมิให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม
หนังสือเดินทาง เงินค่าปรับ ฯลฯ จากพลเมืองอังกฤษผู้ทำผิดกฎหมาย
โดยมีข้อยกเว้นแต่ประการเดียว คือ จะเรียกเก็บได้จากผู้ฝ่าฝืน กฎหมาย
เกี่ยวกับสุราและฝิ่นเท่านั้น

ได้มีการทำสัญญาในทำนองเดียวกันโดยมี การแก้ไขแต่เพียงเล็กน้อย
กับประเทศฝรั่งเศส สหรัฐ อิตาลี ญี่ปุ่น เบลเยียม โปรตุเกส

รัสเซีย วิลันดา สเปน สวีเดน นอร์เว เดนมาร์ก เยอรมนี และ
ออสเตรีย—ฮังการี

แต่ก็เช่นเดียวกับในกรณีย้ายอิทธิพลของไทยของประเทศไทยทางอำนาจ
ตุลาการ มหาอำนาจก็ค่อย ๆ เล็งเห็นเป็นการสมควรที่จะเปลี่ยนแปลง
บางสิ่งบางอย่างที่มีลักษณะรุนแรงในการจำกัดการเงินเหล่านี้อยู่ การ
เปลี่ยนแปลงครั้งแรกได้แก่เรื่องสุรา เบียร์ และสุราอ่อน (สัญญาทำกับ
ประเทศอังกฤษใน ค.ศ. ๑๘๘๓) ต่อมาก็ได้ทำสัญญาในทำนองเดียวกัน
กันนั้นกับประเทศฝรั่งเศส สหรัฐ อิตาลี ญี่ปุ่น เบลเยียม โปรตุเกส
รัสเซีย วิลันดา สเปน สวีเดน นอร์เว เดนมาร์ก เยอรมนี และ
ออสเตรีย—ฮังการี กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงจากสัญญาเดิมได้แก่
กำหนดให้การนำเข้าซึ่งสุรา เบียร์ และสุราอ่อน ต้องเสียภาษีใน
อัตราเดียวกันกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แรงเท่ากันบรรดาซึ่งผลิตใน
ประเทศไทย (ในกรณีของเบียร์หรือสุราอ่อนไม่เกินร้อยละสิบของราคา
หรือร้อยละแปดตามนัยแห่งสัญญาที่ทำกับประเทศฝรั่งเศส) ในกรณีการ
นำสุราซึ่งมีความแรงสูงกว่าเข้ามา ภาษีก็นับสูงขึ้นตามส่วน แต่ต้องไม่
เกินร้อยละสิบหรือในรายของประเทศฝรั่งเศสร้อยละแปด และได้มีบัญญัติ
ไว้โดยเฉพาะด้วยว่า ภาษีเหล่านี้นี้ให้แทนและมีใช้เพิ่มขึ้นจากอากร
ขาเข้าร้อยละสาม กับจะเก็บภาษีในทำนองอื่นใดสำหรับสุรา สุราอ่อน
หรือเบียร์ อีกมิได้เลย

ใน ค.ศ. ๑๘๘๗ ประเทศอังกฤษได้ออกข้อบังคับมอบให้พลเมือง
ของตนอยู่ใต้อำนาจตุลาการของกฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับการผลิต การ

ขาย และการใช้เงิน อาศัยกฎหมายเหล่านี้ ประเทศไทยได้พยายามมาเป็นเวลานานแล้วที่จะจำกัดและควบคุมการค้าขายเงิน และบทลงโทษที่วางไว้สำหรับการละเมิดกฎหมายเหล่านี้รุนแรงมาก

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางข้อจำกัดการเงินบ้างเล็กน้อย ใน ค.ศ. ๑๙๐๐ (โดยสัญญาที่ทำขึ้นกับประเทศอังกฤษ) อัตราภาษีที่ดิน ตามที่อังกฤษกำหนดไว้เดิมนั้นถูกยกเลิกไป และได้มีบทบัญญัติขึ้นแทนที่ว่า ภาษีที่เรียกเก็บจากที่ดินซึ่งพลเมืองอังกฤษครอบครองอยู่นั้น จักต้องไม่สูงกว่าอัตราที่เรียกเก็บในประเทศพม่าได้

ใน ค.ศ. ๑๙๐๙ สัญญาที่ทำกับประเทศอังกฤษได้แสดงถึงความก้าวหน้าไปไกลจากสัญญาฉบับก่อน ๆ โดยยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับอัตราภาษีที่ดินเสียสิ้นเชิง และกำหนดให้การเก็บภาษีที่ดินกับทรัพย์สินของชาวอังกฤษ เป็นไปในอัตราเดียวกันกับที่พลเมืองไทยจะพึงเสียในเวลา ๆ

สถานการณ์ปัจจุบันคงเป็นดังนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัรัฐ อิตาลี ญี่ปุ่น เบลเยียม โปรตุเกส รุสเซีย วิลันดา สเปน สวีเดน นอร์เว และเดนมาร์ก (๑) มีบัญชีสินค้าเสรีประกอบด้วย เงิน ทองแท่ง ของใช้ส่วนตัว (และเครื่องบริโภคสำหรับประเทศฝรั่งเศส) (๒) อากสินค้าขาเข้าจำกัดอยู่ร้อยละสามตามราคา เว้นแต่สุรา เบียร์ และสุราองุ่น (จำกัดร้อยละสิบหรือแปดสำหรับประเทศฝรั่งเศส) (๓) ภาษีสินค้าขาออกจำกัดให้เรียกเก็บเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็นภาษีสามิต

ภาษีของส่งผ่านภายในประเทศหรืออากรขาออก ตามอัตราที่กำหนดไว้ใน ก.ศ. ๑๘๕๕ สำหรับสินค้าแต่ละอย่าง ซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยนับแต่^๕นั้นมา พลเมืองอังกฤษตลอดจนทรัพย์สินของคนเหล่านั้นจะต้องเสียภาษีเช่นเดียวกับที่พลเมืองไทยตลอดจนทรัพย์สินของตนจะพึงเสียในเวลานั้น ๆ แต่การเสียภาษีเช่นว่านี้ต้องไม่นอกเหนือไปกว่าหรือสูงกว่าการเสียภาษีของพลเมืองไทยในเวลานั้น

๓. บทสรุป

ด้วยประการฉะนี้ มหาอำนาจก็ไต่ถามรับโดยการกระทำของตนว่าสมควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงสัญญาเหล่านี้ นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้สัญญาฉบับดั้งเดิมที่ย้ายอธิปไตยของประเทศไทยเป็นต้นมา ก็ได้มีความพากเพียรมิหยุดหย่อนที่จะช่วยให้ประเทศไทยได้กลับคืนสู่ฐานะแต่เก่าก่อน ทุกประเทศได้มีส่วนในความพากเพียรนี้ ไม่เพียงแต่กำลังดำเนินการฟื้นฟูอธิปไตยทางอำนาจศาลของประเทศไทยเท่านั้น แม้กระทั่งอธิปไตยทางการเงินซึ่งได้มีความก้าวหน้าน้อยกว่า มหาอำนาจก็ไต่ถามรับถึงความรุนแรงในเงื่อนไขของตน และได้ปรับปรุงไปบ้างแล้วซึ่งสถานการณ์ในลักษณะที่เป็นอันตรายมากกว่า

ก็ถ้ากระนั้นเป็นเพราะเหตุใดหรือมหาอำนาจจึงยอมรับว่าเป็นการสมควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุง? เพราะวาระบบดังที่พรรณนามาข้างต้นไม่ยุติธรรม เท่า ๆ กับที่ “ไม่อาจปฏิบัติได้” ในภาวะการณ์ปัจจุบัน และเพราะว่าการที่จะคงเป็นเช่นนี้สืบต่อไป ย่อมจะก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างหนักหน่วง จนถึงกับประเทศไทยไม่สามารถเชื่อถือมหา-

อำนาจจะมีใจกว้างสักขณะหนึ่ง ในเมื่อมีการเรียกร้องในเวลาอันสมควร
ให้มหาอำนาจรับพิจารณาในเรื่องนี้

ข. ระบบคังพรรณามาข้างต้นใช้ปฏิบัติไม่ได้ในภาวะการณ์ปัจจุบัน

๑. เกี่ยวกับสภาพนอกอาณาเขต

(๑) เป็นการย้ายอธิปไตยของประเทศไทยซึ่งเป็นชาติเสรี

บรรดาชาติเสรีย่อมมีเอกราชภายในอาณาเขตของตนเอง และมี
อำนาจปกครองทุกคนผู้มาเข้าสู่อาณาเขต ตามนัยแห่งกฎหมายของประเทศ
นั้น ๆ ประเทศไทยผู้เข้าร่วมในสงครามเพื่อเสรีภาพเมื่อไม่นานมานี้ต้อง
ไปกว่าชาติเสรีกระนั้นหรือ ? ความสามารถในการปกครองตนเอง ของ
ประเทศไทยนั้นไม่จำเป็นต้องมีการสาธิตเลย นับว่าเป็นการเย้ยหยันต่อ
เสรีภาพทีเดียว ที่ระบบอันพันสมัยนี้ยังคงผูกมัดประเทศไทยอยู่

(๒) ทำให้การบริหารความยุติธรรมอย่างเสมอกันเป็นไปได้โดยยาก
ลำบากถ้าหากว่าไม่ถึงกับเป็นไปได้

ไม่มีประเทศใดที่สามารถบริหารความยุติธรรมด้วยมืออันเที่ยงตรง
ได้ ในเมื่อภายในอาณาเขตของตนมีกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่ถึงราว ๑๕
ชุด และมีพลเมืองหลายหมู่เหล่าซึ่งแต่ละกลุ่มก็ขึ้นอยู่กับอำนาจศาลเพียง
ศาลเดียวในจำนวนศาลเหล่านั้น ไม่มีหลักประกันอันใดสำหรับความ
เป็นระเบียบของกฎหมายหรือความยุติธรรมในระบบเช่นว่านี้ ไม่มีประ-
เทศที่นับถือตนเองประเทศใด จะยอมทนรับสถานการณ์เช่นว่านี้ภายใน
อาณาเขตของตนแม้แต่ชั่วขณะหนึ่ง ถ้าหากว่าประเทศนั้นสามารถช่วย

ตนเองได้ ก็ถ้ากระนั้นแล้ว เหตุไฉนประเทศไทยจึงจกต้องยอมทนรับ
เล่า ?

(๓) เป็นอุปสรรคต่อการดำรงรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็น
การหยาบหยามอย่างไม่มีสิ้นสุดต่อศักดิ์ศรีของประเทศไทย และเป็นบ่อเกิดของ
ความระคายเคือง

ความมากมายของเจ้าหน้าที่ชาวต่างประเทศผู้ซึ่ง ประเทศไทย ไม่มี
อำนาจควบคุม ได้นำเอาความก่อกวนและไร้เสถียรภาพเข้ามาสู่ชุมชน
ความเข้าใจผิดเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นระหว่างข้าราชการไทยกับเจ้าหน้าที่
ผู้มีอารยธรรมต่างดาวเหล่านั้น ไม่ว่าทั้งสองฝ่ายจะมีความประสงค์ดีต่อกัน
และกันสักเพียงใด และในการบริหารภารกิจของตน ข้าราชการไทย
จกต้องประสบกับ การ ชักขวางจากพลเมืองผู้มีสองสัญชาติอยู่เนือง ๆ
ความเป็นไปทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงชนมูฐานที่ว่า
ประเทศไทยมิได้เป็นนายในบ้านเมืองของตนเอง

(๔) การมีตุลาการและที่ปรึกษาชาวยุโรปก่อให้เกิดความสับสนเปลือง
มาก

เงินเดือนของเจ้าหน้าที่ชาวยุโรปย่อมสูงกว่าเสมอ เมื่อเปรียบเทียบ
กับเงินเดือนของข้าราชการไทยในตำแหน่งเท่ากัน ฉะนั้นการนำเอาระบบ
นี้เข้ามาใช้ในศาลคดีต่างประเทศ ตามข้อเรียกร้องในสัญญาที่ทำกับ
ประเทศอังกฤษและเดนมาร์ก ก่อให้เกิดภาระหนักในค่าใช้จ่ายยิ่งกว่าที่
ควรจะเป็น ถ้าหากศาลทั้งหลายมีผู้ดำเนินงานเป็นข้าราชการไทยทั้งหมด

(๕) ไม่เป็นการส่งเสริม (ค่อนข้างจะเป็นการถอยหลัง) ให้ประมวลกฎหมายไทยเสร็จสมบูรณ์ (ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ) เพราะว่าไม่มีข้อประกันอยู่ตรงไหน ไม่ว่าในสัญญาที่ทำไว้กับประเทศอังกฤษหรือเดนมาร์ก ว่าเมื่อประมวลกฎหมายเหล่านี้เสร็จสมบูรณ์และได้ประกาศใช้แล้ว ความต้องการให้มีตุลาการและที่ปรึกษาชาวยุโรป เพื่อช่วยเหลือในศาลไทยจะสิ้นสุดไป และศาลเหล่านี้จะกลับคืนสู่อำนาจหน้าที่โดยสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง (เหมือนดังเช่นที่มีข้อรับรองไว้ในสัญญาที่ทำกันก่อน ค.ศ. ๑๘๕๕)

การโอนอำนาจตุลาการจากศาลคดีต่างประเทศมาสู่ศาลไทยธรรมดาจะมีคุณค่าแก่ประเทศไทยได้ ก็ต่อเมื่อมีการรับประกันพร้อมกันไปด้วยว่าการบริหารความยุติธรรมเท่านั้นจะอยู่ในมือคนไทยทั้งหมด แต่กรณีนี้ก็หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ นอกจากในที่สุดได้มีการยกเลิก สิทธิพิเศษแห่งการเรียกคืนคดี (อันเป็นสิทธิพิเศษที่ไม่ใคร่ได้ใช้) และก็เป็นที่น่าประจักษ์แจ้งว่าการโอนอำนาจศาลซึ่งจะกระทำต่อเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทยแล้วนั้นเป็นการโอนแต่เพียงในนามและไม่มีอะไรที่ขึ้นตราบเท่าที่ตุลาการและที่ปรึกษาชาวยุโรปยังคงเข้าร่วมในศาลไทย ดังเช่นที่คนเหล่านั้นเข้าร่วมในศาลคดีต่างประเทศอยู่ในเวลานี้ พร้อมด้วยบรรดาอำนาจและสิทธิพิเศษเช่นในปัจจุบัน ประเทศไทยก็มีไต่อาะไรขึ้นมาจากการสร้างประมวลกฎหมายของตน เมื่อพิจารณาในแง่แล้ว ก็เป็นที่น่าอศัจริยว่าการสร้างประมวลกฎหมายได้ก้าวหน้าไปไกล งานนี้ประกอบด้วยการเรียบเรียงกฎหมายดั้งเดิมของไทยขึ้นใหม่ในรูปของ

ประมวลกฎหมาย เพราะกฎหมายไทยนั้นได้วิวัฒนาการผ่านความชัดเจนมานับเป็นเวลาร้อย ๆ ปี เป็นระบบประเพณี มีวิถีทางแห่งความยุติธรรม ความพอประมาณ และความเป็นนักกีฬา ซึ่งเป็นมรดกมาในสายโลหิต งานนี้ได้แบ่งออกเป็นห้าหัวข้อ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และความแพ่ง ตัวประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นที่แน่นอนว่างานนี้จะคืบหน้าไป แต่ที่ย่อมเป็นธรรมดาที่น่าจะดำเนินไปได้เร็วกว่า ถ้าหากในจิตใจของคนไทยมีความศรัทธาว่า ความเสร็จสมบูรณ์ของงานดังกล่าวจะหมายความว่าถึงการหลุดพ้นจากพันธะที่มีต่อบรรดาตุลาการและที่ปรึกษาต่างสายโลหิต ถึงแม้ว่าคนเหล่านั้นจะมีคุณค่า อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยปรารถนาจะย้อนกลับไปสู่สถานะในสัญญาฉบับแรก ๆ ที่ทำกับต่างประเทศ แต่สัญญาปัจจุบันหาได้วางแผนไว้เพื่อการนี้ไม่

เป็นที่กระจ่างแจ้งในขณะนั้นว่า แผนการกดขี่ในเรื่องของสภาพนอกอาณาเขตนี้ จะต้องถูกเพิกถอนไปโดยสิ้นเชิง เพราะเหตุที่มันก่อความยากลำบากในทางปฏิบัติและไม่จำเป็นให้แก่ประเทศไทย และเพราะเหตุที่มันไร้ความยุติธรรมด้วย

๒ ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการเก็บภาษีอากร

ยังมีข้อที่จะต้องพิจารณาเหลืออยู่อีก คือข้อจำกัดเหนืออธิปไตยทางการเงินของประเทศไทย อันเป็นตัวอย่างของความอยุติธรรมซึ่งบางทีจะเด่นชัดยิ่งกว่าสภาพนอกอาณาเขตเสียอีก ทั้งนี้เพราะผลลัพธ์อันทันทีทันควันและมีความหายนะในทางปฏิบัติ

(๑) เป็นการย่ำยีอธิปไตยของประเทศไทย

ข้อนี้ไม่จำเป็นต้องมีการต่อเติม

(๒) ที่เลวยิ่งไปกว่านั้นก็คือ ทำให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะยากลำบาก คือถูกบังคับให้อาศัยส่วนใหญ่ของรายได้จากการผูกขาดฝิ่นและการพนันอันเป็นที่น่ารังเกียจพร้อมทั้งผลลัพธอันชั่วร้ายอันจะตกอยู่กับประชาชนเนื่องมาจากกรณี

ภาวศุลกากรของประเทศไทย ถูกตัดทอนอย่างมากมาโดยอำนาจการจำกัดร้อยละสามสำหรับสินค้าขาเข้า และบัญชีตายตัวสำหรับอากรสินค้าขาออกซึ่งบัญญัติไว้อย่างล้าสมัย บัญชีซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยนับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๕๕ โดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของสินค้าเหล่านี้ภายหลังจากเวลานั้นเป็นต้นมา การจำกัดรายได้จากอากรอย่างเด็ดขาดเช่นนี้ ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาการสนองความต้องการจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อตามให้ทันความจำเป็นที่เพิ่มขึ้นของพลเมืองซึ่งก้าวและมองไปข้างหน้า ตลอดจนให้ทันกับการพัฒนางานบริหารประเทศชาติ รายจ่ายของประเทศไทยถึงแม้จะใช้ไปอย่างรอบคอบและเฉลียวฉลาดเพื่อการปรับปรุงอันอำนวยประโยชน์แก่พลเมืองอย่างไพศาล ก็กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และถ้าประเทศไทยจะดำรงฐานะทางการเงินให้มั่นคงเช่นนี้ได้อยู่ได้ รายได้ของประเทศก็จักต้องเพิ่มตามให้ทันกัน

ในด้านการเงิน ประเทศไทยนับว่ามีความรอบคอบ ในการเผชิญหน้ากับความยากลำบากและความจำเป็นในการที่เจริญขึ้นจาก

ประเทศตะวันออกซึ่งอยู่ในวงแคบมาเป็นประเทศอันทันสมัย ประเทศไทยก็มีได้สุรุ่ยสุร่ายเลย ต่างกับบางประเทศเช่นตุรกีและจีน ประเทศไทยปลอดพ้นจากอุ้งมือของเจ้าหนัต่างประเทศอันจะทำให้เสื่อมเสีย ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ หนี้สินของประเทศไทยมีอยู่ ๖,๗๐๒,๒๒๐ ปอนด์สเตอร์ลิง หรือ ๘๗,๑๒๘,๘๖๐ บาท (ตามอัตราแลกเปลี่ยนปัจจุบัน^(๑)) ๑๓ บาท ต่อ ๑ ปอนด์) เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ประมาณไว้ใน ค.ศ. ๑๙๑๘—๑๙ เป็นเงิน ๖๙,๕๐๐,๐๐๐ บาท และรายได้จริงใน ค.ศ. ๑๙๑๖—๑๗ (ปีหลังสุดที่รู้จำนวนจริง) ๘๒,๙๑๑,๑๔๙ บาท รายได้ของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นจาก ๑๕ ล้านบาทเศษ ใน ค.ศ. ๑๘๙๒—๙๓ (อันเป็นปีแรกที่ได้มีสถิติเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงที่สุด) มาเป็นตัวเลขปัจจุบันซึ่งมีสถิติถึง ๘๒ ล้านบาทเศษ หนี้สินของประเทศเริ่มมีใน ค.ศ. ๑๙๐๕ เมื่อได้ทำความตกลงเงินกู้ก้อนแรก เงินตราของประเทศไทยได้อาศัยมาตราทองคำเป็นหลักเมื่อไม่นานมานี้เอง (ค.ศ. ๑๙๐๘) และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทก็เข้ามาตรฐาน ด้วยประการฉะนี้เห็นได้ว่าความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยมีรากฐานทางการเงินอันมั่นคง

ภายในขอบเขตของความรอบคอบและเพื่อสงวนไว้ตลอดจนเพิ่มพูนให้ยิ่งขึ้นซึ่งบูรณภาพทางการเงินของตน ประเทศไทยได้ลงทุนเงินรายได้ส่วนใหญ่ไปในการ ปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งลักษณะอันก้าวหน้า ส่วนสำคัญของเงินกู้ (๖ ล้านปอนด์เศษ หรือ ๘๗ ล้านบาท)

(๑) คำว่า “ปัจจุบัน” ในเรื่องนี้ หมายถึงระยะเวลาราวปี พ.ศ. ๒๔๖๒

ได้ใช้ไปในการสร้างทางรถไฟ ในเวลาเดียวกันเงินที่เหลือประจำปีของประเทศไทยก็ได้จ่ายเป็นค่าสร้างทางรถไฟเพิ่มเติม (๒ ล้านบาทเศษ ใน ค.ศ. ๑๙๑๖—๑๗) เป็นค่าโครงการชลประทาน (๑ ล้านบาทเศษในปีเดียวกัน) และเป็นค่าสร้างการประปากรุงเทพ ฯ อังนังตม (ซึ่งมีมูลค่าราว ๑.๕ ล้านบาทในปัจจุบัน) เป็นกิจการซึ่งได้กวาดล้าง อหิวาตกโรคออกไปจากนครนั้นโดยสิ้นเชิง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้า และภาษีที่เก็บจากประชาชนอย่างฉลาดก็ให้ประโยชน์ ถ้าหากประเทศไทยจะทำผิดก็ผิดในทางระมัดระวัง แต่ถึงกระนั้นค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น และความก้าวหน้าสืบไปก็จำต้องมีเงินรายได้เพิ่มขึ้น ในปีปัจจุบันนี้ เป็นที่คาดหมายว่าจะมีการขาดดุลย์ทางด้านเงินรายได้

ในขณะที่ฐานะของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในความมั่นคง และไม่เคยมีข้อตำหนิหรือข้อสงสัยในเรื่องความฟุ่มเฟือย ประเทศไทยก็ต้องขอเสียดียรภาพทางการคลังด้วยความขมขื่น เพราะถ้าหากไม่มีเงินรายได้จากฝืน และการพนันมาเป็นค่าใช้จ่ายแล้ว ประเทศไทยก็ไม่อาจมีความมั่นคงทางการเงินได้ในบัดนี้

ตลอดเวลาที่ผ่านมาและแม้จนกระทั่งขณะนี้ ประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาว่าจะทำอย่างไรให้ดีที่สุด ที่จะเพิ่มเงินรายได้เพื่อสนองความต้องการทางการเงินให้เพียงพอกับที่เพิ่มขึ้น เท่าที่เกี่ยวกับภาษีศุลกากร เราทราบอยู่แล้วว่า จะหวังความช่วยเหลือไม่ได้ในขณะที่การ ค้ากับ ต่าง

ประเทศเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๓ ในเวลาสิบปีหลังนี้ คือ ค.ศ. ๑๙๐๖—๗ ถึง ค.ศ. ๑๙๑๖—๑๗) และรายรับจากภาษีศุลกากรในระยะเวลาเดียวกันเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๙ ความแตกต่างระหว่างส่วนร้อยละสองนี้ย่อมอธิบายได้แต่อย่างเดียวว่า เกิดขึ้นจากประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นในการบริหารงานภาษีอากร (หาไม่แล้วตัวเลขก็ควรจะเป็นเช่นเดียวกัน) ทั้งนี้อาจถึงจุดสุดยอดในขณะนี้แล้วก็ได้ ไม่มีสิ่งใดที่จะพึงแสวงหาอย่างมีเหตุผลได้อีกแล้วในแนวทางนี้ และในขณะที่ภาษีศุลกากรได้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๙ เงินรายได้ทั้งหมดก็เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๕ ในระยะเวลาเดียวกัน ฉะนั้น ภาษีศุลกากรจึงล้าหลังอยู่เสมอ และคงที่ไว้ซึ่งให้เห็นแล้ว ต่อแต่นั้นไปอาจล้าหลังอย่างมากจนผิดสังเกตยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา

ในเมื่อภาษีศุลกากร ก็ถูกกำหนดให้เก็บ ได้ร้อยละสามและตามบัญชีพิภักดิ์ใน ค.ศ. ๑๘๕๕ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องแสวงหาเงินรายได้ที่ยังขาดอยู่อีกมากนั้นจากทางอื่น ในบรรดาช่องทางต่าง ๆ ที่เปิดให้รายได้จากการผูกขาดผืนและการพนันเท่านั้น จึงจะเพียงพอแก่การขยายออกไปตามความจำเป็น ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศกสิกรรมเช่นไทยนี้ ไม่มีบ่อเกิดแห่งรายได้ใหญ่ ๆ นอกเหนือไปจากเงินที่ได้มาโดยภาษีทางอ้อม เป็นต้นว่าศุลกากรสามัคคี ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตต่าง ๆ และอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน การจะหาเงินรายได้จากภาษีโดยตรงทำได้โดยจำกัด

ภาษีโดยตรงในประเทศไทยเคยขึ้นถึงขีดสุดที่ขยายตัวได้มาชั่วระยะเวลาหนึ่ง ภาษีในรูปสามัคคีหรือรัชูปการเก็บได้ถึงราว ๘ ล้านบาท

ต่อไป ซึ่งไม่สามารถจะเพิ่มขึ้นอีกได้ ภาษีเงินได้เป็นภาษีที่ไม่มีทาง
จะเก็บได้ในปัจจุบัน^(๑) และอีกหลายปีข้างหน้า ประเทศไทยมีพลเมือง
ประมาณ ๔ ล้านคน^(๑) จากจำนวนนี้มีอยู่เพียงหยิบมือเดียวเท่านั้นที่มีเงิน
ได้มากพอที่จะเก็บภาษีตามอัตราที่สามารถจะเรียกเก็บ แล้วได้เงินมาก
กว่าค่าใช้จ่ายในการเก็บภาษีที่เหลือ นอกจากนั้นก็เป็นชาวนาเล็ก ๆ
ชาวไร่ กรรมกร และนักบวช ไม่มีอุตสาหกรรมที่สำคัญนอกจาก
อุตสาหกรรมที่ชาวต่างด้าวมาลงทุนตั้งขึ้น ถึงแม้ว่าจะได้มีการแก้ไข
สัญญาให้เรียกเก็บภาษีจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นการแก้ไข
ปัญหาเฉพาะหน้าทางการเงินของประเทศไทยที่ร้ายที่สุดไม่มีอะไรยิ่งกว่า
เพราะประเทศไทยต้องการให้ชาวต่างด้าวนำเงินมาลงทุน แล้วก็จะไป
ตั้งต้นโดยการทำให้ทอดয়เสียเช่นนี้

การเก็บภาษีตามราคาของที่ดินก็ไม่มีหวัง เพราะไม่สอดคล้องกับ
ชนบประเพณีของชาวตะวันออก ในประเทศตะวันออกทั้งมวลนั้น
กรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นยกให้เป็นของรัฐบาลในทางทฤษฎี แล้วรัฐบาลก็ให้
เช่าที่ดินแก่ผู้ครอบครองอีกต่อหนึ่ง การเก็บภาษีที่ดินซึ่งจะไม่ขัดต่อ
ชนบประเพณีมีอยู่เพียงรูปเดียว คือเก็บภาษีจากการใช้ประโยชน์ในที่ดิน
และภาษีเช่นนั้นก็ได้มีการเรียกเก็บแล้วตามขอบเขตของผลิตผลที่ได้

ฉะนั้น ประเทศไทยก็ต้องหันกลับมาหาภาษีทางอ้อม เมื่อภาษี
ศุลกากรและสามิตถูกจำกัดตามสัญญาให้เพิ่มขึ้น ประเทศไทยจึงพึ่ง
เล็งมายังค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมใบอนุญาตที่ให้ผล
ก็มีเพียงการพนันกับการค้าฝิ่น ประเทศไทยถูกบังคับให้พึ่งพาสองสิ่งนี้

(๑) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๒

ก็เพื่อให้รอดพ้นจากความขาดดุลย์อันคุกคามอยู่ ไปสู่ความเกินดุลย์
ประเทศไทยอยู่ในฐานะอันลำบากโดยแท้จริง

(๓) การค้าฝิ่นและการพนันอยู่เป็นเนืองนิตย์นั้น รัฐบาลได้ดำเนิน
ไปโดยฝืนใจตนเอง และท่ามกลางความรู้สึกไม่พอใจของประชาชนซึ่งรวมกัน
เป็นกลุ่มก้อนที่ทรงพลัง

ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ได้กระทำไปด้วยความจำเป็น เรื่องจกต้อง
เป็นไป และไม่มีวิถีทางใดเลยที่จะรอดพ้นความยากลำบากไปได้ ทั้ง
เป็นที่เห็นได้ชัดจากค่าแถลงของทางราชการ เสนาบดีกระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ (ในรายงานประจำปี ค.ศ. ๑๙๐๔-๕) กล่าวว่า “การ
พนันซึ่งรัฐดำเนินการนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่มีข้อแก้ตัวในด้านศีลธรรม
และอื่น ๆ แน่นนอน แต่ผู้บริหารงานในทางปฏิบัติก็ต้องรับเอาข้อเท็จ
จริงตามที่พบ.....ปัญหาของประเทศไทยนั้นเป็นเรื่องมรรควิธี
โดยสิ้นเชิง.....บรรดาเสนาบดีของพระมหากษัตริย์ตระหนกอย่าง
เต็มเปี่ยมถึงความชั่วร้ายอันจะฝังติดอยู่ในวิธีการเพิ่มเงินรายได้เช่นนี้”

ในรายงานประจำปี ค.ศ. ๑๙๐๕-๖ ท่านเสนาบดีให้ความถึงโอกาส
ที่จะเพิ่มอัตราอากรขาเข้าร้อยละสาม และกล่าวว่า “โดยการออกกฎหมาย
ล้มเลิกโรงบ่อนสาธารณะในจังหวัดต่าง ๆ (ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว)
รัฐบาลมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสละบางปฏิบัติการไม่ว่าในทาง
หนึ่งทางใดเกี่ยวกับรูปอันเป็นปัญหาของเงินรายได้ และบัดนี้รัฐบาลก็ได้
เพ่งเล็งด้วยความมั่นใจไปยังบรรดาหาอำนาจผู้มีสัตยาธิษฐานไว้กับประเทศ
ให้ช่วยเหลือรัฐบาลในการเผชิญกับความสูญเสียอย่างหนัก อันจะเกิด

ขึ้นจากการที่ปราบปรามโรงบ่อนในกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะสามารทรายงานในปีหน้า ว่ากรณีนี้ได้คืบหน้าไปอย่างใดบ้าง” ต่อมาอีกสองปี ท่านเสนาบดีก็รายงานว่า (รายงานประจำปี ค.ศ. ๑๙๐๗-๘) “เพื่อให้เสร็จสมบูรณ์ไปตั้งความประสงค์ กล่าวคือ การล้มเลิกโรงบ่อนที่ยังเหลืออยู่ (บัดนี้มีวงเขตอยู่เพียงในนครหลวงเท่านั้น) รัฐบาลจำต้องคอยฟังผลของการเจรจาทำความตกลงกับมหาอำนาจคู่สัญญา เพื่อเพิ่มเงินอากรขาเข้าโดยทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันกำหนดไว้ร้อยละสาม เป็นการสุกตวิสัยที่จะเผชิญกับความสูญเสียเงินได้ใด ๆ เพิ่มเติมอีกโดยปราศจากการชดเชย” ใน ค.ศ. ๑๙๑๖-๑๗ ท่านเสนาบดีแถลงว่า “ด้วยเหตุผลนานาประการ ไม่มีความคืบหน้าใดๆ ในการเจรจาทำความตกลงเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดอัตราศุลกากร” แล้วท่านก็กล่าวสืบไปว่า “รัฐบาลรู้สึกว่าจะต้องตัดสินใจก้าวไปข้างหน้า ถ้าหากจะให้ประเทศปลอดพ้นจากความชั่วร้ายอันเนื่องมา แต่การดำรงไว้ซึ่งแหล่งการพนัน และหวยขนาดมหึมาในนครหลวงของราชอาณาจักร อย่างสิ้นเชิงภายในเวลาอันสมควร พระมหากษัตริย์และบรรดาเสนาบดีของพระองค์ได้ใช้ความพินิจพิจารณาอย่างมาก เพื่อแสวงหาวิธีที่ดีที่สุดในอันจะบรรลุถึงซึ่งเป้าประสงค์”

ในที่ประชุมของคณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยเรื่องฝิ่นซึ่งจัดให้มีขึ้น ณ นครเซี่ยงไฮ้ (ค.ศ. ๑๙๐๙) ข้าหลวงใหญ่ของคณะผู้แทนไทยได้บอกแก่ที่ประชุมว่า (คัดจากรายงานการพิจารณา) “ความมุ่งหมายของรัฐบาลไทยอยู่ที่การปราบปรามการใช้ฝิ่นโดยทุกทาง แต่

รัฐบาลไทยตั้งใจจะดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวัง และจะไม่เสี่ยงต่อการทดลองซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเงินรายได้ของรัฐ โดยมิได้ช่วยให้บรรลุลจุดหมายปลายทางเลย”

ในรายงานประจำปี ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกล่าวถึงเรื่องผิ่นว่า “เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายที่ประกาศไว้ในเรื่องการปราบปรามอย่างค่อยเป็นค่อยไป รัฐบาลได้ตัดสินใจที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงคืบหน้าไปอีกในวิธีการจำหน่าย โดยกำจัดคนกลางออกไปเสีย.....ในกรุงเทพฯ ผู้จัดการโรงยาได้รับผิ่นโดยตรงจากรัฐบาลเสมอมา.....เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลก็จะจัดการจำหน่ายผิ่นสำหรับบริโภคภายในบ้านด้วย โดยประการฉะนี้ก็ย่อมเป็นการกำจัดคนกลางออกไปโดยสิ้นเชิง”

ในขณะนั้นรัฐบาลไทยตระหนักว่าต้องกำจัด การค้าผิ่น ออกไป และก็ตั้งใจจะทำดังกล่าวนั้นในโอกาสแรกสุด เท่าที่จะสอดคล้องกับความปลอดภัยทางการเงินของประเทศไทย แต่รัฐบาลก็ตระหนักด้วยว่าเวลาดังกล่าวนั้นยังมาไม่ถึง และจนกว่ามหาอำนาจจะหยิบเอาสถานการณ์ขึ้นมาเป็นธุระ และปลดปล่อยบาปที่ตนกระทำไว้โดยไม่เจตนา ประเทศก็ยังอยู่ในฐานะชาติที่พึ่ง

(๔) ประเทศไทยกำลังพยายามที่จะทำอย่างดีที่สุดที่จะลบล้างมลทินทางธรรมจรรยาข้อนี้

ตามที่ปรากฏจากถ้อยคำซึ่งคัดมาข้างต้น ประเทศไทยได้จัดการผูกขาดการพนันไปเรียบร้อยแล้ว โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของบ่อเกิด

รายได้แห่งหนึ่งที่มีต่อรัฐบาล (ซึ่งใน ค.ศ. ๑๙๐๔-๕ มีจำนวนทั้งสิ้นเกินกว่าเจ็ดล้านบาท นับว่าเป็นรายได้ประเภทเดียวที่มากที่สุดสำหรับปีนั้น และเท่ากับหนึ่งในห้าของเงินรายได้ทั้งหมด) ในปีต่อมารัฐบาลก็ได้ออกพระราชกฤษฎีกาให้ปิดโรงบ่อนและโรง หวย ทั้งหมดที่อยู่นอกนครหลวง ภายในกำหนดเวลาสองปี และกำหนดไว้ว่าจะให้มีการถอนราก (ใน ค.ศ. ๑๙๐๗) บรรดาโรงบ่อนและโรง หวยที่อยู่ในเขตนครหลวงในที่สุด ถ้าแม้ว่าฐานะทางการเงินในเวลานั้นจะอำนวยให้มีการตัดทอนอย่างรุนแรงได้ หากมิใช่เป็นเพราะภาวะทางการเงินของประเทศมีความมั่นคง อันเนื่องมาแต่การบริหารงานอย่างรอบคอบตลอดเวลาหลายปีแล้วไซ้ มาตรการเช่นว่านี้ก็มิอาจจะดำเนินไปได้เลย แต่โครงการที่วางแผนไว้ ยังไม่สามารถปฏิบัติให้เต็มภาคภูมิได้ในขณะนั้น บรรดา มหาอำนาจไม่เห็น เป็นการสมควร ที่จะปรับปรุงอัตราศุลกากร มาตรการสุดท้ายในการถอนรากความชั่วร้ายออกไปจากประเทศ อันได้แก่การปิดโรงบ่อนในกรุงเทพฯ จึงต้องเลื่อนเวลาออกไปและไม่ได้มีผลอย่างจริงจังจนกระทั่งอีกสิบปีต่อมา ใน ค.ศ. ๑๙๑๖ โรง หวย โรงสุก ห้าย ได้ถูกปิด และในปีถัดมาก็ได้มีการปิดโรงบ่อนประเภทอื่น ๆ ใน กรุงเทพฯ ก่อนที่จะมีการล้มเลิกไป การผูกขาดในการพนันเหล่านี้เป็นบ่อเกิดรายได้ของประเทศไทยที่ให้ผลมากที่สุด ถัดจากฝิ่นและภาษีที่ดิน

เป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วว่าประเทศไทยมิได้ละทิ้งโอกาสที่จะกำจัดสิ่งเหล่านี้เลย แม้จะเผชิญกับอุปสรรคนานาประการ ประเทศไทยก็ได้กวาดล้างความชั่วร้ายจากการพนันออกไปแล้ว แต่สำหรับฝิ่นซึ่งร้ายยิ่ง

ไปกว่า ประเทศไทยไม่สามารถสละได้ รายได้ของประเทศมาจากแหล่งนี้มากมายเหลือประมาณ ตัวเลขในเรื่องนี้เป็นที่น่าตกใจ เมื่อเปิดเผยให้เห็นว่ารายได้ของประเทศที่เพิ่มขึ้นนั้น มีที่มาจากแหล่งนี้มหาศาลเพียงใด ในระหว่างเวลาสิบปีที่ผ่านมา (ค.ศ. ๑๙๐๖-๗ ถึง ๑๙๑๖-๑๗) เงินรายได้จากฝิ่นเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๑๗ ในเมื่อเปรียบเทียบกับเงินรายได้ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๔๕ ใน ค.ศ. ๑๙๑๕-๑๖ ฝิ่นทำเงินรายได้ให้ร้อยละ ๒๑.๔ ของเงินรายได้ทั้งหมดในปีนั้น มากกว่าสองเท่าตัวของเงินรายได้จากที่ดิน อันเป็นบ่อเกิดที่ให้ผลมากที่สุดถดถอยไป และใน ค.ศ. ๑๙๑๖-๑๗ (ปีสุดท้ายที่มีตัวเลขแน่นอน) ฝิ่นทำเงินรายได้ให้ถึงร้อยละ ๒๓.๒๕ ของเงินรายได้ทั้งหมด หรือเกือบจะถึงหนึ่งในสี่ของบ่อเกิดรายได้ของประเทศในปัจจุบัน การที่จะตัดเงินรายได้ทิ้งเสียหนึ่งในสี่ ในเมื่อค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ก็เท่ากับประเทศไทยฆ่าตัวตาย เมื่อเผชิญกับตัวเลขเหล่านี้ ประเทศไทยก็หมดปัญญาที่จะเปลี่ยนแปลง

(๕) เป็นที่ประจักษ์แจ้งถึงความอยุติธรรมในการบรรทุกการค้าฝิ่นลงบนหลังของประเทศไทย ทั้ง ๆ ที่ประเทศนั้นก็รังเกียจแต่จำเป็นต้องพึ่งพาเพื่อความอยู่รอดของประเทศ

ข้อนี้เกือบจะไม่ต้องการคำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงพ้องอยู่ในตัว

(๖) ความอยุติธรรมยังเห็นได้เด่นชัดขึ้น เมื่อเราตระหนักว่าการนำฝิ่นเข้ามา โดยไม่พักต้องพูดถึงการใช้ฝิ่น เป็นการฝ่ำฝิ่นชนบประเพณีอันมีมา

ขำนานที่สุดและด่ำที่สุดของไทย ซึ่งเป้นประเทศที่มีได้ปลูกฝิ่นเองและมีได้ติด
ในการใช้ ฝิ่น

ในสัญญาฉบับแรกๆ นั้น ได้มีการยอมรับนับถือตามข้อเท็จจริงว่า
ฝิ่นเป็นของต้องห้ามในประเทศไทยสมัยนั้น และได้มีบทบัญญัติไว้จัด
การอย่างรวบรัดกับฝิ่นได้ถ้าหากมีผู้ลักลอบนำเข้ามา การปฏิบัติต่อฝิ่น
เช่นนี้เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยวางไว้ในขณะนั้น และกฎหมายที่ออกตาม
มาได้วางบทลงโทษผู้ลักลอบนำฝิ่นเข้ามาไว้ในสถานหนักที่สุด ผู้ละเมิด
กฎหมายเป็นครั้งที่สองโดยปกคดีย่อมถูกวางโทษถึงกับประหารชีวิต แม้
กระทั่งในสัญญาปี ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๕๖ ซึ่งบังคับให้มีการปรับปรุง
นโยบายข้อนี้เสียใหม่ โดยยอมรับว่าฝิ่นเป็นของเสรีนั้น การนำฝิ่นเข้า
มาก็ถูกล้อมรัวโดยข้อบังคับนานาประการ เช่นจำกัดให้ขายได้เฉพาะแก่
ตัวแทนผู้รับอนุญาตจากรัฐบาลเท่านั้น และดูแลด้วยประการต่าง ๆ ให้
ฝิ่นอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล การตรวจตราของรัฐบาลนี้ได้เข้มงวด
กวดขันขึ้นเรื่อย ๆ ตามเวลาที่ล่วงไป จนกระทั่งใน ค.ศ. ๑๙๐๗
รัฐบาลได้รับเอาการผลิตฝิ่นมาทำเสียเอง และใน ค.ศ. ๑๙๑๘
ได้จำหน่ายฝิ่นให้แก่ผู้ใช้โดยตรง อนึ่ง เมื่อไม่นานมานี้ก็ได้มีบท
บัญญัติให้ผู้จดทะเบียนผู้สูบฝิ่นทั้งหลาย และจัดตั้งโรงพยาบาลสำหรับ
รักษาผู้ติดฝิ่น เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๐๗ รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อบีต
โรงยาฝิ่นในกรุงเทพฯ ซึ่งขณะนั้นมีจำนวนถึง ๙๐๐ โรง ในอัตรา
๑๐๐ โรงต่อปี จนกระทั่งเหลือเพียง ๒๐๐ โรง ไม่มีสิ่งใดมาขัดขวาง
การถอนรากความชั่วร้ายของฝิ่น เว้นแต่ข้อเท็จจริงดั่งที่เราได้เห็นแล้ว

ว่าประเทศไทยไม่สามารถจะโปรด ถ้าปราศจากเงินซึ่งได้มาจากฝิ่น ประเทศไทยไม่สามารถจะโยนทิ้งเสียซึ่งเงินรายได้มากกว่าหนึ่งในสี่ โดยไม่ได้เงินจำนวนนั้นชดเชยมาจากแหล่งอื่น ๆ

มหาอำนาจจำต้องช่วย ความรับผิดชอบในเรื่องนี้ตกอยู่กับมหาอำนาจ และสำหรับสิ่งซึ่งมหาอำนาจรับผิดชอบ ก็มีแต่อำนาจเท่านั้นที่สามารถจะเยียวยาได้

๓. เกี่ยวกับภาวะการณ์ปัจจุบันโดยทั่ว ๆ ไป

ในสายตาของชาวยุโรป ประเทศไทยมิได้เป็นประเทศที่มีอารยธรรมซึ่งไม่มีใครรู้จักและซึ่งไม่มีใครเข้าใจ เหมือนดังที่เคยเป็นใน ค.ศ. ๑๘๕๕ อีกต่อไปแล้ว และสิ่งซึ่งแต่ก่อนนี้เป็นเพียงมรรควิธีในการดำรงรักษาตนเองของรัฐบาลและประชาชนชาวยุโรป การดำรงรักษา กฎหมายและประเพณีของตนในดินแดนที่ใช้กฎหมายต่างกัน การดำรงรักษาสิทธิของตนในอันที่จะค้าขายทำนองช่วงชิงกับคู่แข่งผู้ล่า สัมปทาน ต่อมาก็ได้คลี่คลายกลายเป็นเครื่องมือสำหรับบีบบังคับประเทศและประชาชนชาวไทย

โลกได้เปลี่ยนแปลงไปภายในเวลาห้าสิบปีมานี้ ประเทศไทยกับทวีปยุโรปก็ได้เพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจในกันและกันยิ่งขึ้น ประเพณีของไทยมิได้เป็นของแปลกสำหรับชาวยุโรปอีกต่อไปแล้ว และประเทศไทยเองก็ได้ตื่นตัวโดยอาศัยสัญญาที่ทำไว้กับโลกตะวันตก ท้าบทกฎหมายอันทันสมัย การบริหารที่มีประสิทธิภาพและคัมภีรภาพ ความสมบูรณ์

ไม่มีที่ติของชีวิตประชาชน ความซื่อสัตย์ในทางการเงิน ทั้งหลายแหล่ เหล่านี้ประเทศไทยได้นำเอาออกมาจากอดีตกาล และปรุ้งแต่งให้เข้ารูป โฉมปัจจุบัน สิบบนซึ่งเป็นยาพิษของสังคมปัจจุบันมิได้รับการกล่าวขวัญ ถึงในที่แห่งหนึ่งแห่งใดซึ่งได้มีการเขียนเกี่ยวกับประเทศไทย สิบบนมิได้มี อยู่ในประเทศนั้น บัดนี้เมื่อรู้จักประเทศไทยแล้ว ประเทศยุโรปก็ไม่กลัว

ถึงกระนั้นระบบวิธีก็ยังล้าหลัง ภาระอันหนักตกอยู่กับประชาชนชาว-
ไทย ผู้ต้องทนรับความรบกวนจากกฎหมายของชาวต่างประเทศ ประชาชน
ชาวไทยต้องสูญเสียมูลค่าในการอุตสาหกรรมพื้นเมืองวายลงไปในภายอันหนัก
ซึ่งเก็บจากที่ดินของตน และในเรื่องฝิ่น

บทสรุป

ประเทศไทย ซึ่งได้ต่อสู้เพื่อความปลอดภัยในการดำรงอยู่ของ
บรรดาประเทศที่มีเอกราชอธิปไตยและความผาสุกของ ประชาชน ทุกหน
ทุกแห่ง คาดหมายว่า ด้วยความช่วยเหลือของพันธมิตรผู้กล้าหาญ คงจะ
ได้คุ้มครองประชาชนของตนเช่นเดียวกัน และเพื่อจุดหมายปลายทาง
ข้อนั้น ก็คงจะได้รับอนุญาตให้ใช้อย่างเสรีซึ่งบรรดาสติธิและคุณสมบัติที่
เป็นของตนอยู่แล้วโดยธรรมชาติ สติธิในอำนาจตุลาการ และสติธิที่จะ
เรียกเก็บภาษีตามที่เห็นสมควร สติธิซึ่งเสรีชนทั้งปวงใช้ได้โดยเสรี
จากสหายสงครามที่เป็นฝ่ายเดียวกันมา ประเทศไทยคาดหวังที่จะได้ความ
ยุติธรรมเป็นอย่างน้อย และสิ่งที่ประเทศไทยร้องขอก็คือความยุติธรรม

ภาคผนวก

๑. ทวิบทสัณญ์ต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงสภาพนอกอาณาเขต
และ
ข้อจำกัดในเรื่องอำนาจการเก็บภาษี

๑. สภาพนอกอาณาเขต

ประเทศอังกฤษ

ค.ศ. ๑๘๒๖

(สัญญากับพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๒๖)

มาตรา ๑

“ชาวอังกฤษและชาวไทยผูกพันกันในมิตรภาพ ความรัก และไมตรีจิต ด้วยสัจจะ จริงใจ และเปิดเผยซึ่งกันและกัน ชาวไทยต้องไม่มุ่งหมายหรือกระทำความชั่วช้า เพื่อประทุษร้ายชาวอังกฤษไม่ว่าในอาการอย่างใด ชาวอังกฤษต้องไม่มุ่งหมาย หรือกระทำความชั่วช้าเพื่อประทุษร้ายชาวไทยไม่ว่าในอาการอย่างใด ชาวไทยต้องไม่ประทุษร้าย รังควาน รบกวน ยึดหรือถือเอา สถานที่ อาณาเขต หรือพรมแดนใด ๆ ที่เป็นของชาวอังกฤษในประเทศใด ๆ ที่ขึ้นต่อชาวอังกฤษ ชาวอังกฤษต้องไม่ประทุษร้าย รังควาน รบกวน ยึด หรือถือเอา สถานที่ อาณาเขต หรือพรมแดนใด ๆ ที่เป็นของชาวไทยในประเทศใด ๆ ที่ขึ้นต่อชาวไทย ชาวไทยจักดำเนินการ ทุกสิ่งทุกอย่าง ภายในพรมแดน ของ ประเทศไทย ได้ตามปรารถนาและประเพณีของตนเอง”

ค.ศ. ๑๘๕๕—๑๘๕๖

(สัญญาทางพระราชไมตรี และการพาณิชย์ระหว่าง ประเทศ อังกฤษกับ ประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๕ แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๖)

มาตรา ๒

“๒. ผลประโยชน์ของบรรดาพลเมืองอังกฤษ ที่มาสู่ประเทศไทย จักอยู่ใต้ข้อบังคับและการควบคุมของกงสุล ผู้จะได้รับแต่งตั้งให้มาประจำ อยู่ ณ กรุงเทพฯ ท้าวกงสุลเองจะ ปฏิบัติ ตาม และบังคับ ให้พลเมือง อังกฤษยอมรับนับถือ ซึ่งบทบัญญัติทั้งปวงในสัญญาฉบับนี้ และบรรดา บทบัญญัติในสัญญาฉบับก่อนซึ่งกัปตันเบอร์นีย์ได้ทำไว้ใน ค.ศ. ๑๘๒๖ ดังเช่นที่ยังคงใช้บังคับอยู่ นอกจากนั้นกงสุลยังจักต้องดูแลให้เป็นไปตาม กฎหรือข้อบังคับ ซึ่งในปัจจุบันหรืออาจต่อจากนี้ไปออกใช้สำหรับการ ปกครองพลเมืองอังกฤษในประเทศไทย ว่าด้วยการปฏิบัติในทางค้าขาย และป้องกันการละเมิดกฎหมายของประเทศไทย ข้อพิพาทใด ๆ ที่เกิดขึ้น ระหว่างพลเมืองอังกฤษกับพลเมืองไทย จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจากกงสุลร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายผู้เหมาะสม และความผิดทางอาญาใน กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นชาวอังกฤษ จะได้รับการพิพากษาโทษจากกงสุลตาม กฎหมายอังกฤษ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นชาวไทย ก็จะได้รับ การพิพากษาโทษจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยตามกฎหมายไทย แต่ กงสุลจักไม่เข้าไปแทรกแซงในกรณีใด ๆ ที่เกี่ยวกับชาวไทยแต่ฝ่ายเดียว และเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็จะไม่เข้าไปแทรกแซงในปัญหา ซึ่งเกี่ยว ข้องกับ พลเมืองของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษเท่านั้น”

(ข้อตกลงเพิ่มเติม สัญญาทาง พระราชไมตรี และการพาณิชย์ระหว่าง ประเทศอังกฤษกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖)

ข้อตกลงนี้ผู้ลงนามคือ ฮาร์รี สมิท ปาร์กส์ เอสไควร์ แทนรัฐบาล
ของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษ กับข้าหลวงต่างประเทศองค์ผู้มึนมาข้างท้าย
แทนพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์องค์ที่หนึ่งและองค์ที่สองของประเทศไทย)

มาตรา ๒

“ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิด หรือการทำความ
ตกลงสำหรับข้อพิพาท ได้เป็นที่ตกลงกันว่า

กคืออาญา บรรดาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นพลเมืองอังกฤษ หรือ
ซึ่งจำเลยเป็นพลเมืองอังกฤษ จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจากกงสุล
อังกฤษแต่ผู้เดียว กคืออาญาบรรดาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นพลเมืองไทย
หรือซึ่งจำเลยเป็นพลเมืองไทย จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจาก
เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยตามลำพัง

กคือแพ่ง บรรดาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นพลเมืองอังกฤษ หรือ
ซึ่งจำเลยเป็นพลเมืองอังกฤษ จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจากกงสุล
อังกฤษแต่ผู้เดียว กคือแพ่งบรรดาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นพลเมืองไทย
หรือซึ่งจำเลยเป็นพลเมืองไทย จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจาก
เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยตามลำพัง”

ค.ศ. ๑๘๕๖

(พระบรมราชโองการของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษ โดยคำแนะนำ
ของสภากองมนตรี บัญญัติไว้สำหรับการบริหารอำนาจตุลาการของอังกฤษใน
ประเทศไทย วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๕๖)

ณ พระราชฐานที่ออสบอร์นเฮาส์ วิลล์ออฟไวท์ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ สมเด็จพระบรมราชินีประทับในสภาองคมนตรี

“ข้อ ๔. และได้มีพระบรมราชโองการต่อไปว่า ข้อกล่าวหาพลเมืองอังกฤษว่าทำลายกฎและข้อบังคับ นอกเหนือไปจากบรรดาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญา จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจากกงสุลของสมเด็จพระบรมราชินีในลักษณะการเดียวกัน และในคดีทั้งปวงซึ่งมีบทลงโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๒๐๐ ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน กงสุลจักพิจารณาและวินิจฉัยข้อกล่าวหาโดยรวบรัด ปราศจากความช่วยเหลือของที่ปรึกษา แต่ในคดีที่มีบทลงโทษการทำลายกฎและข้อบังคับนอกเหนือไปจากบรรดาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญา ปรับเงินเกินกว่า ๒๐๐ ดอลลาร์ หรือจำคุกเกินกว่า ๑ เดือน ก่อนที่จะดำเนินการพิจารณาข้อกล่าวหา กงสุลจักเรียกพลเมืองอังกฤษ ๒ คนผู้มีชื่อเสียงดีให้มานั่งร่วมเป็นที่ปรึกษา อย่างไรก็ตาม ที่ปรึกษานี้จักไม่มีอำนาจหน้าที่ชี้ขาดว่าคู่ความผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือมีความผิด หรือกำหนดเงินค่าปรับหรือเวลาจำคุกเป็นการลงโทษ แต่จักขึ้นอยู่กับกงสุล ในอันที่จะวินิจฉัยว่า คู่ความผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือมีความผิด และกำหนดเงินค่าปรับหรือเวลาจำคุกเป็นการลงโทษ ทั้งนี้มีข้อแม้อยู่เสมอไปว่าจักไม่มีคดีใดที่ทางโทษการทำลายกฎและข้อบังคับนอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามสัญญา เป็นการปรับเกินกว่า ๕๐๐ ดอลลาร์ หรือจำคุกเกินกว่า ๓ เดือน และมีข้อแม้ต่อไปอีกว่า ในกรณีที่คณะที่ปรึกษาดังกล่าวหรือที่ปรึกษาคณใดคนหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินลงโทษคู่ความที่ถูกกล่าวหา

หรือไม่เห็นด้วยกับการวางโทษปรับหรือจำคุกของกงสุล กงสุลจักทำบันทึกความเห็นแย้งเช่นว่านี้กับเหตุผลที่เห็นแย้ง และจักเรียกร้องหลักประกันอันดีและเพียงพอสำหรับให้คู่ความผู้ถูกกล่าวหามาแสดงตัวในโอกาสหน้าเพื่อที่จะได้รับโทษหรือปล่อยตัวไป และกงสุลจักรายงานการวินิจฉัยของตนโดยเร็วเท่าที่จะเร็วได้ พร้อมกับรายละเอียดทั้งมวลแห่งคดีตลอดจนความเห็นแย้งของคณะที่ปรึกษาหรือที่ปรึกษาคนใดคนหนึ่ง และเหตุผลที่เห็นแย้งเสนอต่อเสนาบดีว่าการต่างประเทศของสมเด็จพระบรมราชินี และเสนาบดีว่าการต่างประเทศของสมเด็จพระบรมราชินีจักทรงไว้ซึ่งอำนาจหน้าที่ให้อนุญาตตาม เปลี่ยนแปลง หรือกลับคำวินิจฉัยของกงสุล ตามแต่จะเห็นเป็นการสมควร”

“ข้อ ๕. และได้มีพระบรมราชโองการต่อไปว่า กงสุลของสมเด็จพระบรมราชินีมีอำนาจตามกฎหมายที่จะพิจารณาและวินิจฉัยคดีแพ่งใด ๆ ที่พลเมืองอังกฤษถูกฟ้อง บรรดาที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรของพระมหากษัตริย์ไทย ไม่ว่าผู้กล่าวหาคดีเช่นนั้นจะเป็นพลเมืองของพระมหากษัตริย์ไทย หรือพลเมืองของรัฐต่างประเทศที่มีไมตรีกับสมเด็จพระบรมราชินี และถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีเช่นนั้นไม่พอใจในคำวินิจฉัยของกงสุลดังกล่าว คู่ความก็มีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะส่งคำอุทธรณ์ให้กงสุลภายใน ๑๕ วัน เพื่อเสนอต่อศาลสูงในดินแดนในกรอบครองของสมเด็จพระบรมราชินีที่สิงคโปร์ ในการนี้ กงสุลจักส่งผ่านโดยเร็วเท่าที่จะเร็วได้ซึ่งเอกสารบรรดาที่กงสุลได้รับ พร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย ไปยังศาลสูงดังกล่าวแล้ว และจักแจ้งให้ฝ่ายต่างๆ ในคดีทราบถึงการ

ส่งผ่านรายงานการพิจารณาไป มีข้อแม้อยู่เสมอว่ากงสุลย่อมมีความ
ชอบธรรมที่จะเรียกร้องหลักประกันอันสมควร จากคู่ความที่เป็นฝ่าย
อุทธรณ์ประกอบด้วยนายประกันคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งได้รับความเห็น
ชอบจากกงสุล รับรองว่าคู่ความฝ่ายนั้นจักปฏิบัติตามคำพิพากษาของ
ศาลสูง และถ้าหากคำอุทธรณ์นั้นตกไป ก็จักต้องรับภาระค่าใช้จ่าย
ความสูญเสีย และความเสียหาย ซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับผลจาก
การยื่นอุทธรณ์ดังกล่าวนี้”

“ข้อ ๖. และได้มีพระบรมราชโองการต่อไปว่า กงสุลของสม-
เด็จพระบรมราชินีมีอำนาจตามกฎหมายในทำนองเดียวกัน ที่จะพิจารณา
และวินิจฉัยคดีแพ่งใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายในส่วนใดส่วนหนึ่งของราช-
อาณาจักรแห่งพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นโจทก์ฟ้อง
พลเมืองไทยหรือพลเมืองของรัฐต่างประเทศที่ไม่ตรีกับสมเด็จพระบรม-
ราชินี โดยมีข้อแม้ว่าจำเลยในคดีนั้นยินยอมมาสู่อำนาจตุลาการของกง
สุล และให้หลักประกันอันเพียงพอว่าจะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกงสุล
หรือในกรณีที่มีการอุทธรณ์ก็จะปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลสูงในดิน
แดนในครอบครองของสมเด็จพระบรมราชินีที่สิงคโปร์ และจะยอม
ชำระค่าใช้จ่ายตามที่กงสุลหรือศาลสูงตั้งกล่าวแล้วจะสั่ง ถ้าหากคู่ความ
ทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจักไม่พอใจในคำวินิจฉัยของกงสุล คู่ความ
นั้น ๆ ก็มีความชอบธรรมที่จะยื่นคำอุทธรณ์ต่อศาลสูงให้กงสุลภายใน
ใน ๑๕ วัน และการดำเนินคดีในชั้นการพิจารณาของกงสุลก็ดีหรือใน
ชั้นการพิจารณาของศาลสูงอันเกิดสืบเนื่องไปถึงคดี จักต้องอนุโลม
ตามและมีเงื่อนไขเช่นเดียวกัน กับการพิจารณาของกงสุลหรือของศาลสูง

ในคดีที่พลเมืองอังกฤษเป็นจำเลย และพลเมืองไทยหรือพลเมืองของรัฐ
ต่างประเทศที่มีไมตรีกับสมเด็จพระบรมราชินีเป็นโจทก์”

ค.ศ. ๑๘๘๓

(สัญญาระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศไทย เพื่อป้องกันอาชญา-
กรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน และเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่าง
ประเทศพม่าของอังกฤษ กับดินแดนดังกล่าวข้างต้น ลงนามกัน ณ กรุงเพทฯ
เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๔)

มาตรา ๗-๕

“ข้อ ๗. ผลประโยชน์ของบรรดาพลเมืองอังกฤษที่มาสู่จังหวัด
เชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน จักอยู่ได้ข้อบังคับและการควบคุมของกงสุล
หรือรองกงสุลอังกฤษ ผู้ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งให้ประจำอยู่ที่จังหวัด
เชียงใหม่ และมีอำนาจในการใช้อำนาจตุลาการทางคดีแพ่งและคดีอาญา
ตามนัยแห่งบทบัญญัติข้อ ๒ ของความตกลงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๓
พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ และขึ้นอยู่กับข้อ ๘ ของสัญญาฉบับนี้”

“ข้อ ๘. พระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทยจะทรง
แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลผู้เหมาะสม ให้เป็นข้าหลวงและตุลาการ
หรือคณะข้าหลวงและคณะตุลาการในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อความมุ่งหมาย
ดังจะกล่าวต่อไปภายหลัง ตุลาการหรือคณะตุลาการเช่นว่าจักใช้อำนาจ
ตุลาการในทางแพ่งและอาญา ตามข้อจำกัดและเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ใน
สัญญาฉบับนี้ ต่อบรรดาคดีที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และ

ลำพูน ระหว่างพลเมืองอังกฤษ หรือคิตที่มีพลเมืองอังกฤษเป็นคู่ความ เช่นผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา โจทก์หรือจำเลย ตามกฎหมายไทย โดยมีข้อแม้ อยู่เสมอว่า กงสุลหรือรองกงสุลมีสิทธิที่จะเข้าฟังการพิจารณาบรรดา คดีเช่นนั้น และได้รับสำเนารายงานการพิจารณา ซึ่งในเมื่อผู้ต้องหาหรือ จำเลยเป็นพลเมืองอังกฤษ สำเนานั้นจะต้องส่งให้โดยไม่คิดมูลค่า และมีสิทธิที่จะให้คำแนะนำใด ๆ แก่ตุลาการ หรือคณะตุลาการ เมื่อกงสุล หรือรองกงสุลเห็นว่าเหมาะสมแก่ประโยชน์แห่งความยุติธรรม อนึ่ง มีข้อ แม้อีกด้วยว่า กงสุลหรือรองกงสุลย่อมมีอำนาจในเวลาหนึ่งเวลาใดก่อน มีคำพิพากษา ถ้าหากเขาเห็นเป็นการเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความ ยุติธรรม ที่จะส่งคำขอร้องขอเขาเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังตุลาการหรือ คณะตุลาการเพื่อแสดงความจำนงให้คดีหนึ่งคดีใดที่มี พลเมือง อังกฤษ เป็นคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้โอนไปสู่การ พิจารณาของศาลกงสุลอังกฤษ ณ เชียงใหม่ และคตินั้นก็จักถูกโอนไป สู่ศาลดังกล่าวโดยอนุโลม แล้วกงสุลหรือรองกงสุลก็จักดำเนินการต่อ ไปตามที่บัญญัติไว้ในข้อ ๒ ของความตกลงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๕๖”

“กงสุลหรือรองกงสุลจักมีโอกาสดพบในทุกเวลาที่สมควร เพื่อ เยี่ยมพลเมืองอังกฤษผู้อาจถูกคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของตุลา- การหรือคณะตุลาการดังกล่าวแล้ว และถ้าหากเห็นเป็น การ สมควร กงสุลหรือรองกงสุลอาจเรียกร้องให้ย้ายผู้ต้องขังไปยังที่คุมขังของสถาน กงสุลและคุมขังไว้ต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดโทษ”

“บัญญัติการค้าธรรมเนียมศาลจกต้องพิมพ์โฆษณาให้ทราบ และ
 คู่ความทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องชำระโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็
 นพลเมืองอังกฤษหรือพลเมืองไทย”

“ข้อ ๕. ในคดีแพ่งและคดีอาญาซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นคู่ความ
 และซึ่งจกได้รับการพิจารณาต่อหน้าตุลาการหรือคณะตุลาการ คู่ความ
 ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ไปยังกรุงเทพ ฯ สำหรับพลเมือง
 อังกฤษ ด้วยความยินยอมและเห็นชอบของกงสุลหรือรองกงสุล และ
 ในกรณีอื่น ๆ โดยการอนุญาตของตุลาการหรือคณะตุลาการผู้หนึ่งพิจารณา
 คดี”

“ในบรรดาคดีเช่นว่านี้จะต้องส่งสำเนาพยานหลักฐาน พร้อมด้วย
 รายงานของตุลาการหรือคณะตุลาการผู้หนึ่งพิจารณาคดี ไปยังกรุงเทพ ฯ
 และคำอุทธรณ์ก็จกได้รับการตัดสิน ณ กรุงเทพ ฯ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย
 กับกงสุลใหญ่ของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษปรึกษาหารือร่วมกัน”

“มีข้อแม้อยู่เสมอว่าในคดีทั้งปวงที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นพลเมือง
 ไทย การตัดสินเด็ดขาดชั้นอุทธรณ์ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย และใน
 คดีอื่น ๆ บรรดาซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นคู่ความ การตัดสินเด็ดขาดชั้น
 อุทธรณ์ขึ้นอยู่กับกงสุลใหญ่ของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษ”

“ระหว่างที่รอคอยผลของการอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลที่
 จังหวัดเชียงใหม่จกได้รับการทูลเกล้าไว้ตามรายการและเงื่อนไข (ถ้าหาก
 มี) ตั้งจกได้ตกลงกันระหว่างตุลาการหรือคณะตุลาการดังกล่าวแล้ว กับ
 กงสุลหรือรองกงสุล”

“ในกรณี ที่มีการอุทธรณ์ดังได้กล่าวมาข้างต้น จักต้องยื่นคำอุทธรณ์ต่อศาลที่จังหวัดเชียงใหม่ภายในหนึ่งเดือน นับแต่มีคำพิพากษาครั้งแรก และจักต้องส่งไปยังกรุงเทพ ฯ ภายในเวลาอันสมควร ซึ่งศาลที่จังหวัดเชียงใหม่จะเป็นผู้กำหนด ถ้าหากพ้นกำหนดนี้ไปแล้วก็ให้จำหน่ายอุทธรณ์ออกเสียจากสารบบของศาล”

ต่อท้าย

หนังสือจาก มร. ขาโตว ถึงเจ้าพระยาภาณุวงศ์

กรุงเทพ ฯ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๘๔

“ข้าพเจ้ามีเกียรติที่จะเรียนให้ ฯ พณ ฯ ทราบว่า รัฐบาลของสมเด็จพระบรมราชินีได้รับทราบพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมหาจักรีบรมราชินี ที่จะให้ข้อกำหนดในสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓ เกี่ยวกับอาณาเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ซึ่งนอกจากเรื่องอื่น ๆ แล้ว ได้บัญญัติว่าศาลไทยในการพิจารณาชั้นต้น มีอำนาจตุลาการทั้งทางแพ่งและทางอาญาเหนือพลเมืองอังกฤษในคดีทั้งปวงบรรดาที่เกิดขึ้นในอาณาเขตเหล่านั้น ได้ขยายออกไปถึงจังหวัดน่านและจังหวัดแพร่แล้ว รัฐบาลของสมเด็จพระบรมราชินีจึงได้สั่งการให้ข้าพเจ้านำความยินยอมในกรณีนี้ มาแจ้งให้รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระมหาจักรีบรมราชินีได้รับทราบ”

“โดยนัยนี้ คำว่า จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ในสัญญาฉบับ ค.ศ. ๑๘๘๓ จึงรวมตลอดถึงอาณาเขตจังหวัดน่านและ

๕๐

จังหวัดแพร่ด้วย การขยายความหมายออกไปในทำนองเดียวกันนี้ ควรใช้กับถ้อยคำบรรดาในหน้าที่การงานของ มร. กุลด์ด้วย”

ค.ศ. ๑๘๘๕

(พระบรมราชโองการของสมเด็จพระบรมราชินีอังกฤษ โดยคำแนะนำของสภากงมนตรี บัญญัติไว้สำหรับการบริหารอำนาจตุลาการของอังกฤษในประเทศไทย พระราชวังวินด์เซอร์ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๕)

“ภาคที่ ๔ — อำนาจโดยทั่ว ๆ ไปของศาล และวิธีพิจารณาความทั่ว ๆ ไป”

“ข้อ ๑๓ — (๑) บรรดาอำนาจตุลาการของสมเด็จพระบรมราชินีทั้งในทางแพ่งและอาญาที่สามารถบริหารได้ในประเทศไทย จักได้รับการบริหารจากศาลแขวงแต่ละศาลในแขวงของตน ๆ ทั้งนั้นวันไว้แต่จะได้บัญญัติเป็นอย่างอื่นตามพระบรมราชโองการนี้”

* * * * *

“ภาคที่ ๑๒ — ชาวต่างประเทศและศาลต่างประเทศ

๘๕ (ก) ในกรณีที่ชาวต่างประเทศประสงค์จะดำเนินคดีแพ่งกับพลเมืองอังกฤษ หรือพลเมืองอังกฤษประสงค์จะดำเนินคดีแพ่งกับชาวต่างประเทศ ศาลแขวงอาจรับดำเนินคดีและทำการพิจารณาตลอดจนพิพากษาคดีนั้น (และถ้าหากเป็นความประสงค์ของคู่ความทุกฝ่าย หรือศาลดำเนินคดีโดยมีลูกขุนหรือที่ปรึกษา ก็ให้ร่วมกับลูกขุนหรือที่ปรึกษา) ณ สถานที่ซึ่งอาจดำเนินคดีเช่นนั้นได้ ถ้าคู่ความทุกฝ่ายเป็นพลเมือง

อังกฤษ และในเรื่องอื่น ๆ นอกจากนั้นให้^{๕๕}เป็นไปตามวิธีการปกติของศาล”

“(๗) โดยมีเงื่อนไขว่าชาวต่างประเทศ (๑) ในเบื้องต้นยื่นต่อศาลแสดงความยอมรับอำนาจตุลาการของศาล และ (๒) ถ้าศาลต้องการก็ต้องยื่นหนังสือรับรองของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐบาลของเขา ว่ารัฐบาลนั้นจักไม่คัดค้านในการที่ชาวต่างประเทศมอบคดีเฉพาะเรื่องให้อยู่ในอำนาจของศาล และ (๓) หากศาลต้องการก็ต้องยื่นหลักประกันให้เป็นที่พึงพอใจของศาล เป็นจำนวนเงินพอสมควรตามที่ศาลจะสั่ง โดยวางเงินมัดจำหรืออย่างอื่นใด สำหรับชำระค่าธรรมเนียม ราคา ค่าเสียหาย และค่าใช้จ่าย ตลอดจนยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลหรือชั้นอุทธรณ์”

ค.ศ. ๑๘๕๖

(บันทึกแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศไทย ขยาย
ปฏิบัติการในประเทศไทยตามสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓
— กรุงเทพฯ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๕๖)

ฉบับที่ ๑ มร. เดอ บุนเสน ถึงเสด็จในกรมฯ เทววงศ์โรปการ

กรุงเทพฯ วันที่ ๒๔ กันยายน ค.ศ. ๑๘๙๖

“โดยที่อาณาเขตของสถานกงสุลกัวลัว ได้ขยายเพิ่มเติมออกไปรวมเอาจังหวัดต่าง ๆ ตั้งระบุรีไว้ในอำนาจหน้าที่ของ มร. อาร์เซอร์ ในฐานะที่เป็นกงสุล กล่าวคือ เมืองเถิน ระแหง สวรรคโลก สุโขทัย

อุตรดิตถ์ และพิษณุ ขำพเจ้าจึงขอเสนอโดยบันทึกฉบับนี้ว่า จังหวัดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ รัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลไทยพึงถือว่าอยู่ในขอบเขตของสัญญาตั้งกล่าวข้างต้น ฉบับเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓ เช่นเดียวกัน ซึ่งนอกจากเรื่องอื่น ๆ แล้ว ก็ได้บัญญัติให้ศาลไทยซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษ มีอำนาจตุลาการในทางแพ่งและอาญาสำหรับการพิจารณาชั้นต้น ภายใต้เงื่อนไขพิเศษของอำนาจแทรกแซงของกงสุลเหนือพลเมืองอังกฤษผู้เกี่ยวข้องในคดีแพ่งหรืออาญา”

ค.ศ. ๑๙๐๓

(พระบรมราชโองการของสมเด็จพระราชาธิบดีอังกฤษ โดยคำแนะนำของสภากองมนตรี จัดระเบียบอำนาจตุลาการของอังกฤษในประเทศไทย พระราชวังบักกิงแฮม วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๓)

“ภาคที่ ๒ — ธรรมเนียมและอำนาจของศาล”

(๑) ศาลสำหรับประเทศไทย

“๓. — (๑) จัดจัดให้มีศาลชื่อว่า “ศาลของสมเด็จพระราชาธิบดีอังกฤษสำหรับประเทศไทย” (ในพระบรมราชโองการนี้จะเรียกว่า ศาลสำหรับประเทศไทย และเรียกอย่างย่อว่า “ศาล”)

(๔) อำนาจของศาล

๖๗ ๖๗ ๖๗

“๑๕. ศาลสำหรับประเทศไทยโดยปกติจะนั่งพิจารณาในกรุงเทพฯ แต่ในกรณีฉุกเฉินอาจนั่งพิจารณา ณ ที่อื่นใดในประเทศไทยก็ได้ และ

ในเวลาใดเวลาหนึ่งอาจย้ายที่ตั้งปกติไปยังที่อื่นได้ตามที่เสนอบัดกระทรวง การต่างประเทศอนุมัติ ตามข้อหตุลาการและผู้ช่วยตุลาการอาจนั่งพิจารณาในเวลาเดียวกัน ณ สถานที่คนละแห่ง และการนั่งพิจารณาแต่ละครั้งจักถือว่าเป็นการนั่งพิจารณาของศาลสำหรับประเทศไทย”

“๑๖. ในอำนาจหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายตุลาการ ตุลาการของศาลสำหรับประเทศไทยอาจไปเยี่ยมเยียนสถานที่ใด ๆ ในประเทศไทยได้ และสอบถามหรือพิจารณาตลอดจนพิพากษาคดีหนึ่งคดีใด ไม่ว่าในทางแพ่งหรืออาญา และอาจตรวจสอบหลักฐานหรือเอกสารอื่นใดในศาลแขวงแห่งใดแห่งหนึ่ง กับให้คำแนะนำในการเก็บรักษาสิ่งเหล่านั้น”

ค.ศ. ๑๙๐๕

(สัญญาและบันทึกระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศไทย เกี่ยวกับ การยกให้และพรมแดนของรัฐมาเลย์ที่เป็นของประเทศไทย อำนาจตุลาการของศาลไทย และการไต่ถามให้ ฯลฯ ของดินแดนไทย—ลงนาม ณ กรุงเพทฯ วันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๕)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงลอนดอน วันที่ ๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๐๕)

มาตรา ๕

“ข้อ ๕ อำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศของไทยซึ่งจัดตั้งขึ้นตามข้อ ๘ ของสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓ และภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพิธีสารว่าด้วยอำนาจตุลาการต่อท้ายขึ้น จักขยายไปถึงพลเมืองอังกฤษในประเทศไทย บรรดาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ณ สถานกงสุลอังกฤษก่อนวันที่ในสัญญาฉบับปัจจุบัน”

“ระบบ^{๕๖}จนสุดยุติลง และอำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศจักโอนไปสู่ศาลไทยธรรมดา ภายหลังการประกาศและใช้บังคับประมวลกฎหมายไทย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม”

“พลเมืองอังกฤษในประเทศไทยนอกจากนี้ จัก^{๕๗}ขึ้นต่ออำนาจตุลาการของศาลไทยธรรมดา ภายใต้งบเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพิธีสาร ว่าด้วยอำนาจตุลาการ”

ภาคผนวก ๒

(พิธีสารเกี่ยวกับอำนาจตุลาการที่ใช้กับพลเมืองอังกฤษในประเทศไทย
ต่อท้ายสัญญาฉบับลงวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๑๙๐๕)

“๒. อำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศจักขยายไปถึง

(๑) ในทางแพ่ง — คดีแพ่งและพาณิชย์ทั้งปวงที่พลเมืองอังกฤษเป็นคู่ความ

(๒) ในทางอาญา—การละเมิดกฎหมายทุกชนิด ไม่ว่าพลเมืองอังกฤษเป็นผู้กระทำหรือได้รับความเสียหาย

๓. สิทธิเรียกคดีขึ้นจากศาลคดีต่างประเทศ จักกระทำตามนัยแห่งบทบัญญัติข้อ ๘ ของสัญญาฉบับลงวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๓

สิทธิเรียกคดีขึ้นนี้จักยุติการปฏิบัติในคดีทั้งปวง ซึ่งเกิดขึ้นในขอบเขตของประมวลกฎหมายหรือกฎหมายซึ่งประกาศใช้เป็นปกติ ในทันทีที่สถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ ได้รับตัวบทประมวลกฎหมายหรือกฎหมาย

เช่นว่านั้น กระทรวงการต่างประเทศกับสถานทูตอังกฤษ ณ กรุงเพท ฯ
 จักได้ทำความเข้าใจกันในการจัดแจงให้เสร็จสิ้นไป ซึ่งคดีที่ค้างอยู่ใน
 เวลาที่ได้รับประมวลกฎหมายหรือกฎหมายดังกล่าวแล้ว

๔. ในคดีทั้งปวงซึ่งพลเมืองอังกฤษเป็นจำเลย หรือผู้
 ต้องหา ไม่ว่าในศาลคดีต่างประเทศหรือในศาลไทยธรรมดา ที่ปรึกษา
 กฎหมายชาวยุโรปคนหนึ่งจักนั่งในศาลโบริสภาด้วย

ในคดีที่พลเมืองอังกฤษโดยกำเนิดหรือโดยการแปลงชาติ ซึ่งมีได้
 สืบเชื้อสายมาจากชาวเอเชียเป็นคู่ความ ที่ปรึกษาชาวยุโรปคนหนึ่งจัก
 นั่งเป็นตุลาการคนหนึ่งในศาลโบริสภา และในกรณีที่พลเมืองอังกฤษ
 เช่นว่านี้เป็นจำเลยหรือผู้ต้องหา ความเห็นของที่ปรึกษาย่อมมีผลบังคับ

พลเมืองอังกฤษผู้ตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีที่เกิดขึ้น ณ ต่างจังหวัด อาจยื่นคำร้องขอเปลี่ยนสถานที่พิจารณา และหาก
 ศาลเห็นว่าการเปลี่ยนเช่นว่าเป็นสิ่งพึงประสงค์ การพิจารณาก็จักดำเนิน
 ไปในกรุงเพท ฯ หรือต่อหน้าตุลาการผู้ซึ่งคดีในศาลของเขาพึงได้รับการ
 การพิจารณา ณ กรุงเพท ฯ คำร้องขอเช่นว่านั้นจักต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่
 สถานกงสุลอังกฤษทราบ

๖๗๖

๖๗๖

๖๗๖

คำพิพากษาอุทธรณ์จากศาลคดีต่างประเทศก็ตาม หรือจากศาล
 ไทยธรรมดาก็ตาม จักต้องมีตุลาการชาวยุโรปสองคนลงนาม”

ประเทศฝรั่งเศส^(๑)

ค.ศ. ๑๘๕๖

(พระบรมราชโองการแห่งสมเด็จพระจักรพรรดิ ว่าด้วยหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ลงนามเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ ระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย ปารีส วันที่ ๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๕๗)

“ข้อ ๘. กองสุลฝรั่งเศสจักเว้นการเข้าสอดแทรกทั้งปวงในกรณีขัดแย้งระหว่างข้าแผ่นดินไทยหรือระหว่างชาวไทยกับชาวต่างด้าว สำหรับชาวฝรั่งเศสนั้น เมื่อเกิดกรณียุ่งยากระหว่างกันเอง ย่อมต้องขึ้นศาลฝรั่งเศสและเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจฝ่ายไทยจักไม่เข้าสอดแทรกไม่ว่าโดยวิธีใด แม้ในกรณีวิวาทระหว่างชาวฝรั่งเศสและชาวต่างชาติอื่น ๆ เว้นเสียแต่การวิวาทนั้นจะรุนแรงจนถึงขั้นใช้อาวุธ เจ้าหน้าที่ไทยจึงจะเข้ามาเกี่ยวข้องได้ ในกรณีเช่นนี้ย่อมถือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของประเทศกงสุลจะต้องระบุนโยบายตามลักษณะความผิดและลงโทษผู้กระทำผิด”

ในทำนองเดียวกันนี้ เจ้าหน้าที่ไทยจะต้องไม่ปฏิบัติการใด ๆ ต่อเรือพาณิชย์ฝรั่งเศส เรือพาณิชย์นี้จะถอนสมอตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและกัปตัน แต่กรณีที่ชาวเรือกำปั่นรบของฝรั่งเศส เจ้าหน้าที่ไทยจะต้องให้ความช่วยเหลือตามคำขอของกงสุลฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อยังให้ประชาชนฝรั่งเศสยำเกรงในอำนาจกงสุล และเพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและความมีระเบียบในหมู่ลูกเรือพาณิชย์ฝรั่งเศส”

(๑) เฉพาะตอนที่กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศสนี้ ต้นฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศส
น.ส. จุฬา พรหมพิทักษ์ แปล

“ข้อ ๕. ชาวฝรั่งเศสจะต้องอยู่ใต้ปกครองของกฎหมายฝรั่งเศส เพื่อควบคุมมิให้กระทำอาชญากรรมหรือความผิดสถานเบาต่าง ๆ ที่ชาวฝรั่งเศสอาจก่อขึ้นในราชอาณาจักรไทย ผู้กระทำผิดจะต้องถูกเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจฝ่ายไทยติดตามจับกุมและนำตัวไปมอบแก่กงสุลฝรั่งเศส ซึ่งได้ติดตามเอาใจใส่การจับกุมนั้นมาแต่ต้น เป็นหน้าที่ของกงสุลที่จะลงโทษผู้กระทำผิดตามความแห่งกฎหมายฝรั่งเศส หากชาวไทยเป็นผู้กระทำผิดฐานลหุโทษหรือก่ออาชญากรรมต่อชาวฝรั่งเศส ก็จะถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับตัวและถูกตัดสินด้วยกฎหมายอันเข้มงวดของราชอาณาจักรไทย”

ค.ศ. ๑๙๐๔

(อนุสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย แก้ไขเพิ่มเติมจากเงื่อนไขตามสนธิสัญญา ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๓ ว่าด้วยเรื่องเส้นแบ่งดินแดนและข้อตกลงอื่น ๆ)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๕ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๐๔)

“ข้อ ๑๒. เกี่ยวกับอำนาจศาลซึ่งนับแต่ขึ้นไปชาวฝรั่งเศสและผู้อยู่ในอารักขาฝรั่งเศส(๑) ในประเทศไทย จะต้องเคารพเชื่อฟังโดยปราศจากข้อยกเว้นใด ๆ นั้น รัฐบาลของทั้งสองประเทศมีความเห็นร่วมกันให้นำข้อบังคับดังต่อไปนี้ออกไปซึ่งออกให้แทนข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว

๑. เกี่ยวกับคดีอาญา ชาวฝรั่งเศสหรือผู้อยู่ในอารักขาฝรั่งเศส จะถูกตัดสินได้ก็แต่โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจทางศาลของฝรั่งเศส

(๑) กันฉบับใช้คำว่า les protégés Français - ผู้แปล

๒. เกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีที่ชาวไทยฟ้องร้องชาวฝรั่งเศสหรือผู้อยู่ในอารักขาฝรั่งเศสจะต้องดำเนินคดีในศาลกงสุลฝรั่งเศส

“หากจำเลยเป็นชาวไทย คดีจะดำเนินในศาลไทยสำหรับคดีต่างประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพ ฯ”

“ทั้งนี้ยกเว้นในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และน่าน คดีแพ่งและคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือสัญชาติฝรั่งเศส^(๑) จะต้องดำเนินการพิจารณาในศาลคดีต่างประเทศของไทย”

“แต่ได้ตกลงกันว่า กงสุลฝรั่งเศสย่อมมีสิทธิเข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีทุกคดี หรือมิฉะนั้นก็มีสิทธิที่จะส่งตัวแทนที่สมควรแก่สิทธิอำนาจนั้นมาฟังการพิจารณา ทั้งยังมีสิทธิตั้งข้อสังเกตต่าง ๆ ที่กงสุลเห็นว่าเหมาะสม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

“ในกรณีที่จำเลยเป็นชาวฝรั่งเศสหรือคนในอารักขาฝรั่งเศส ทุกขณะที่การพิจารณาคดีดำเนินอยู่นั้น กงสุลฝรั่งเศสย่อมสามารถที่จะเรียกคนคดีนั้นมาสอบสวนพิจารณาเอง หากกงสุลเห็นว่าเหมาะสมโดยแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร”

ดังนั้น คดีดังกล่าวก็จะถูกโอนไปขึ้นศาลกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งนับแต่เวลานั้นก็มีสิทธิพิจารณาคดีแต่เพียงแห่งเดียว และเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจฝ่ายไทยอาจให้ยืมตัวผู้เข้าร่วมพิจารณาจากสำนักงานอันทรงคุณค่าได้

“การอุทธรณ์คำพิพากษาไม่ว่าของศาลคดีต่างประเทศหรือของศาลระหว่างประเทศ สำหรับ ๔ จังหวัดที่กล่าวนามมาข้างต้นนั้น จะต้องยื่นต่อศาลอุทธรณ์ ณ กรุงเทพ ฯ”

(๑) ทันฉบับใช้คำว่า les ressortissants -ผู้แปล

ค.ศ. ๑๙๐๗

(สัญญาระหว่าง ประเทศ ฝรั่งเศส กับ ประเทศไทย บัญญัติปัญหาเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างอินโดจีนและประเทศไทย เขตอำนาจศาล และฐานะของชาวเอเชียผู้อยู่ใต้บังคับฝรั่งเศส ลงนาม ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๒๑ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๐๗)

มาตรา ๕

“ชาวเอเชียใต้บังคับและผู้อยู่ในอารักขาฝรั่งเศสทุกคน ซึ่งจะต้องลงทะเบียนชื่อไว้กับสถานกงสุลฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย หลังจากทีสนธิสัญญาฉบับปัจจุบันได้ลงนามไปแล้ว จะต้องขึ้นกับอำนาจศาลไทยธรรมดา โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑ แห่งอนุสัญญา วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔”

อำนาจศาลที่ต่างประเทศของไทยซึ่งได้กำหนดขอบเขตการดำเนินงานไว้แล้ว ในมาตรา ๑๒ แห่งอนุสัญญาวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ และตามเงื่อนไขที่ประกาศไว้ในบันทึกอำนาจศาลที่ต่อท้ายมานี้ จะครอบคลุมไปถึงชาวเอเชียที่อยู่ใต้บังคับและผู้อยู่ในอารักขาของฝรั่งเศสทั่วพระราชอาณาจักไทย ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา ๑๐ และ ๑๑ ของอนุสัญญาเดียวกันนี้ และเป็นผู้ซึ่งได้ลงทะเบียนชื่อไว้แล้วที่สถานกงสุลฝรั่งเศสประจำประเทศไทย

“ระบอบนั้นเป็นอันล้มเลิกไป และอำนาจหน้าที่ของศาลคดีต่างประเทศจะถูกโอนไปยังศาลสามัญแห่งประเทศไทย หลังการตรา

พระราชบัญญัติ และประกาศใช้ประมวลกฎหมายไทย (ประมวลกฎหมาย
อาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายพิจารณา
ความ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม)”

ภาคผนวก ๒

วรรค ๒

อำนาจศาลคดีต่างประเทศครอบคลุมไปถึง

“๑ เกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีแพ่งหรือพาณิชย์ซึ่งผู้เกี่ยวข้องคดีเป็น
ชาวเอเชียใต้บังคับหรือในอารักขาฝรั่งเศส

๒. เกี่ยวกับคดีอาญา การประพฤตินละเมิดกฎหมายทุกรูปของ
ชาวเอเชียใต้บังคับหรือในอารักขาฝรั่งเศส หรือเมื่อบุคคลเหล่านั้นต้อง
เป็นผู้เสียหายหรือเสื่อมเสีย

วรรค ๓

“ในมณฑลอุดรและอีสาน อำนาจศาลคดีต่างประเทศจะครอบคลุม
ชั่วคราวไปถึงชาวเอเชียใต้บังคับหรือในอารักขาฝรั่งเศส โดยไม่คำนึง
ถึงหมายเลขวันที่ลงทะเบียนชื่อในทะเบียนกงสุลฝรั่งเศส”

วรรค ๔

“สิทธิที่จะเรียกคืนคดีมาสอบสวนพิचारย์ยอมต้องเป็นไปอย่าง
ถูกต้องตามข้อบังคับมาตรา ๑๒ แห่งอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์
ค.ศ. ๑๙๐๔

อย่างไรก็ดี สิทธินี้ย่อมยุติไปเมื่อคดีใด ๆ มีบทตัดสินบัญญัติ
ไว้ในประมวลกฎหมายหรือในกฎหมายที่ตราออกมาใช้เป็นปกติ ในเมื่อ

ประมวลกฎหมายและกฎหมายต่าง ๆ นั้น มีส่วนสัมพันธ์กับบทกฎหมาย
ฝรั่งเศส และนับแต่ได้ประกาศใช้”

วรรค ๕

“คำอุทธรณ์ค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นสำหรับคดีต่างประเทศ
จะต้องเสนอแก่กงสุลฝรั่งเศส ผู้ซึ่งมีสิทธิจะบันทึกความเห็นเกี่ยวกับ
คดีนั้นแนบไปกับสำนวนได้”

“คำพิพากษาคำอุทธรณ์จะต้องมีผู้พิพากษาชาวยุโรป ๒ นายลงนาม”

ค.ศ. ๑๙๐๘

(กฎหมายของฝรั่งเศสว่าด้วยการสถาปนาอำนาจตุลาการในทางอาญาใน
ประเทศไทย ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับผู้อยู่ไต่บังคับฝรั่งเศสและชาวเอเชียผู้อยู่
ไต่ปกครองของฝรั่งเศส—ปารีส วันที่ ๑๗ กันยายน ค.ศ. ๑๙๐๘)

“ตามระบบนั้น ผู้อยู่ไต่บังคับและในอารักขาจักอยู่ในอำนาจ
ตัดสินของศาลที่เรียกว่าศาลคดีต่างประเทศเป็นการชั่วคราว แต่ในการ
พิจารณาดำเนินคดีทุกคดีที่เกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวแล้ว กงสุลของเราย่อม
มีสิทธิที่จะเข้าร่วมฟังการพิจารณาคดี หรือมิฉะนั้นก็มีสิทธิที่จะส่งผู้แทน
ที่สมควรแก่สิทธิอำนาจนั้นมาฟังการพิจารณา ทั้งยังมีสิทธิที่จะข้อสังเกต
ต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม และประการสุดท้ายหากคนในอาณัติของเรา
ตกเป็นจำเลยตลอดเวลาการพิจารณานั้น กงสุลย่อมมีสิทธิที่จะเรียกคืน
คดีนั้นมาสอบสวนพิจารณาเอง สิทธิที่รัฐบาลไทยได้ยินยอมให้เช่นเปรียบ

๖๒

เสมือนการแลกเปลี่ยนที่จำเป็น เป็นการประนีประนอมที่เรายินยอม
ล้มเลิกเอกสิทธิเดิมทั้งหลายของเรา”

สหรัฐอเมริกา

ค.ศ. ๑๘๓๓

(สัญญาทางไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างสหรัฐกับประเทศไทย ลงนาม
ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓)

“ข้อ ๕. พ่อค้าแห่งสหรัฐผู้มาค้าขายในราชอาณาจักรไทย จักต้อง
เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายและประเพณีของประเทศไทยในทุก
ประการ”

ค.ศ. ๑๘๕๖

(สัญญาว่าด้วยสันติภาพ มิตรภาพ การพาณิชย์ และการเดินเรือระหว่าง
สหรัฐกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ค.ศ.
๑๘๕๖)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันสาส์น ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๕ มิถุนายน ค.ศ.
๑๘๕๗)

มาตรา ๒

“ข้อพิพาทใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างพลเมืองอเมริกันกับพลเมือง
ไทย จักได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยจากกงสุลร่วมกับเจ้าหน้าที่ไทย
ผู้เหมาะสม การกระทำความผิดทางอาญาในกรณีผู้กระทำเป็นชาว
อเมริกัน จักได้รับการลงโทษจากกงสุลตามกฎหมายอเมริกัน และใน
กรณีที่ผู้กระทำเป็นชาวไทย จักได้รับการลงโทษจากเจ้าพนักงานไทย
ตามกฎหมายของตนเอง กงสุลจักไม่เข้าแทรกแซงในกรณีใด ๆ ที่เกี่ยว

กับชาวไทยฝ่ายเดียว และเจ้าพนักงานไทยก็จักไม่เข้าก้าวก่ายในปัญหา
ซึ่งเนื่องด้วยพลเมืองสหรัฐโดยเฉพาะ”.

ประเทศอิตาลี

ค.ศ. ๑๘๖๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่าง
ประเทศอิตาลีกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงลอนดอน วันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ.
๑๘๖๘)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๘๗๑)

“ข้อ ๕. กรณีพิพาทหรือข้อขัดแย้งใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง
พลเมืองอิตาลีกับพลเมืองไทย จักได้รับการระงับจากผู้แทนทางการทูต
หรือจากกงสุลร่วมกับเจ้าพนักงานไทย คดีอาญาจักได้รับการตัดสินจาก
สถานทูตหรือสถานกงสุล ถ้าผู้กระทำผิดเป็นพลเมืองอิตาลี และจาก
เจ้าพนักงานท้องถิ่นหากเขาเป็นพลเมืองไทย”

“สถานทูตหรือสถานกงสุลจักไม่เข้าแทรกแซงในกรณีที่เป็นผลต่อ
พลเมืองไทยเท่านั้น และเจ้าพนักงานท้องถิ่นก็จักไม่เข้าก้าวก่ายในปัญหา
ที่เนื่องด้วยพลเมืองอิตาลีฝ่ายเดียว”

ค.ศ. ๑๙๐๕

(อนุสัญญาเพิ่มเติมระหว่างประเทศอิตาลีกับประเทศไทย แก้ไขข้อ ๔
และ ๕ ของสัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ฉบับ

ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๖๘—ลงนามกัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๐๕)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๕)

“ข้อ ๓. ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจตุลาการซึ่งในอนาคตพลเมือง อิตาลีทั้งมวลในประเทศไทย จะต้องขึ้นต่อโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ นั้น รัฐบาลทั้งสองตกลงกันว่า

๑. ในคดีอาญา ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นพลเมืองอิตาลี เขาจักได้รับการพิจารณาและลงโทษจากเจ้าหน้าที่ตุลาการของสถานกงสุลอิตาลี

๒. ในคดีแพ่ง ซึ่งพลเมืองไทยฟ้องร้องพลเมืองอิตาลี จักได้รับการพิจารณาต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตุลาการของสถานกงสุลอิตาลี

ถ้าจำเลยเป็นพลเมืองไทย คดีจักได้รับการพิจารณาจากศาลไทย สำหรับคดีต่างประเทศ

๓. แต่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และน่าน บรรดา คดีแพ่งหรือคดีอาญาซึ่งพลเมืองอิตาลีเป็นคู่ความ จักได้รับการพิจารณาต่อหน้าศาลคดีต่างประเทศของไทย”

ในคดีหนึ่งคดีใดตามที่กล่าวในวรรค ๓ ของข้อนี้ เจ้าหน้าที่ตุลาการของสถานกงสุลอิตาลีจักมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณา หรือมอบหมายให้ผู้ที่สมควรเป็นตัวแทนเข้าฟังการพิจารณา และจักมีสิทธิตั้งข้อสังเกตใด ๆ ซึ่งเขาเห็นว่าเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ในคดีที่จำเลยเป็นพลเมืองอิตาลี เจ้าหน้าที่ตุลาการของสถานกงสุล
อิตาลีอาจเรียกคดีคืนมา ในระยะหนึ่งระยะใดของการพิจารณา ถ้าเขา
เห็นเป็นการสมควร ทั้งนี้โดยการเรียกร้องเป็นลายลักษณ์อักษร

จากนั้นก็จักได้โอนคดีเช่นว่า ไปให้เจ้าหน้าที่ตุลาการของสถาน
กงสุลอิตาลี ผู้ซึ่งนับแต่บัดนั้นเป็นต้นไป จักมีอำนาจพิจารณาคดีแต่
ผู้เดียว และเจ้าพนักงานฝ่ายไทยมีพันธะจักต้องให้ความช่วยเหลือ

คำอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลสำหรับคดีต่างประเทศ ตลอดจน
ของศาลคดีต่างประเทศซึ่งจัดตั้งขึ้นใน ๔ จังหวัดดังกล่าวข้างต้น จัก
ต้องยื่นต่อศาลอุทธรณ์ในกรุงเทพฯ ฯ

(ลงนาม) พระยาสุริยา ฯ

(ลงนาม) จี.ทอร์ เนียลลี

ประเทศโปรตุเกส

ค.ศ. ๑๘๕๕

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่าง
ประเทศโปรตุเกสกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์
ค.ศ. ๑๘๕๕)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๒๘ สิงหาคม
ค.ศ. ๑๘๖๑)

ข้อ ๖. “ปัญหาใด ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างพลเมืองโปรตุเกส
กับพลเมืองไทยจักต้องนำขึ้นสู่กงสุลโปรตุเกส ผู้ซึ่งจะพยายามทำความเข้าใจ

ตกลงฉันมิตร ด้วยความร่วมมือและเห็นพ้องของเจ้าพนักงานฝ่ายไทย และในกรณีที่ไม่สามารถทำความตกลงกันได้ ปัญหาในทางแพ่งจะได้รับการวินิจฉัยจากกงสุล หรือจากเจ้าพนักงานไทย ตามแต่สัญชาติของผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา และตามนัยแห่งกฎหมายของตน ๆ”

“กงสุลจักไม่เข้าก้าวก่ายในปัญหาซึ่งเกี่ยวกับพลเมืองไทยฝ่ายเดียว และเจ้าพนักงานไทยก็จักไม่เข้าแทรกแซง ในปัญหาซึ่งเนื่องด้วยพลเมืองโปรตุเกสโดยเฉพาะเว้นไว้แต่ในคดีอาญาซึ่งผู้กระทำผิดจักถูกเจ้าพนักงานท้องถิ่นควบคุมไว้ แล้วมอบให้กงสุลโปรตุเกสลงโทษตามกฎหมายของโปรตุเกส หรือส่งไปพิจารณาที่เมืองมาเก๊า ในปัญหาหนึ่งปัญหาใด ซึ่งพลเมืองโปรตุเกสหรือพลเมืองไทยมีส่วนได้เสีย กงสุลโปรตุเกสตลอดจนเจ้าพนักงานไทยมีสิทธิที่จะเข้าฟังการสอบสวน ซึ่งกระทำขึ้นเพื่อหาเหตุผลแห่งรูปคดี มีสิทธิที่จะได้รับสำเนาคำให้การและเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับการพิจารณา ในเวลาที่สมควรจะได้รับ ทั้งนั้นจนกว่าคดีจะถึงที่สุด”

ประเทศญี่ปุ่น

ค.ศ. ๑๘๕๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๕๘) พิธีสาร

“๑. รัฐบาลไทยยินยอมให้เจ้าหน้าที่สถานกงสุลญี่ปุ่นใช้อำนาจ
ตุลาการแก่พลเมืองญี่ปุ่นในประเทศไทย จนกว่าการปฏิรูปกิจการยุติธรรม
จะเสร็จสมบูรณ์ กล่าวคือ จนกว่าจะมีการใช้บังคับประมวลกฎหมาย
อาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่ง
(ยกเว้น กฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดก) ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม”

ประเทศรัสเซีย(๑)

ค.ศ. ๑๘๕๕

(ประกาศระหว่างประเทศรัสเซียกับประเทศไทยว่าด้วยการพาณิชย์
การเดินทางเรือ และ ขบวน ลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๑/
๒๓ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๕๕)

“ทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจศาล การพาณิชย์ และการเดินทางเรือ
ข้าแผ่นดินไทยที่อยู่ในดินแดนรัสเซียและข้าแผ่นดินรัสเซียที่อยู่ในดินแดน
ไทย แ่่นสืบไปตราบนานชั่วดกตลง ฉบับนี้หมดยอายุ จักมีสิทธิและเอกสิทธิ
ทุกประการ ซึ่งได้อนุญาตให้แก่ข้าแผ่นดินชาติอื่น ๆ แล้วเช่นกัน เป็น
สิทธิอันมีต่อกันและกันในประเทศไทยหรือในประเทศรัสเซีย ตามสนธิ-
สัญญาที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน และตามสนธิสัญญาที่จักได้ทำการตกลง
กันอีกต่อ ๆ ไปในภายภาคหน้า”

(๑) เฉพาะตอนที่กล่าวถึงประเทศรัสเซียนี้ ต้นฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศส น.ส. จุฬา
พรหมพิทักษ์ แปล

ประเทศเดนมาร์ก

ค.ศ. ๑๘๕๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศเดนมาร์กกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๘)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๑๕ กันยายน ค.ศ. ๑๘๕๙)

“ข้อ ๑๐. ถ้าพลเมืองเดนมาร์กถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาเป็นมหันตโทษในราชอาณาจักรไทย เขาจักถูกจับกุมโดยเจ้าพนักงานท้องถิ่น และถูกลงโทษ โดยกงสุลตามนัยแห่งกฎหมายของเดนมาร์ก หรือถูกกงสุลส่งตัวไปยังประเทศเดนมาร์ก เพื่อรับโทษในเมื่อปรากฏว่าผิดจริง หากพลเมืองเดนมาร์กกระทำความผิดทางอาญาเป็นลหุโทษในประเทศไทย เขาก็จักถูกเจ้าพนักงานไทยจับกุมในทำนองเดียวกัน และถ้าพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจริง กงสุลก็จักลงโทษเขา อาจโดยการส่งตัวกลับหรือปรับเป็นเงิน ถ้าพลเมืองไทยกระทำความผิดทางอาญาหรือละเมิดต่อพลเมืองเดนมาร์ก ผู้กระทำความผิดจักถูกเจ้าพนักงานท้องถิ่นจับกุมและพิจารณาโทษตามกฎหมายของราชอาณาจักร”

ค.ศ. ๑๘๐๕

(อนุสัญญาระหว่างประเทศเดนมาร์กกับประเทศไทย เกี่ยวกับการจดทะเบียนและอำนาจตุลาการเหนือพลเมืองเดนมาร์กในประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๐๕)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันที่กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๕)

“ข้อ ๖. ในเรื่องอำนาจตุลาการซึ่งต่อไปในอนาคต บรรดาพลเมืองเดนมาร์กในประเทศไทย จะตกอยู่ภายใต้โดยไม่มีข้อยกเว้นนั้น รัฐบาลทั้งสองตกลงกันว่า

(ก) ๑. ในคดีอาญาถ้าผู้กระทำผิดเป็นพลเมืองเดนมาร์ก เขาจักได้รับการพิจารณาและลงโทษจากเจ้าหน้าที่กงสุลเดนมาร์ก

๒. ในคดีแพ่งบรรดาข้อกล่าวหาของพลเมืองไทยที่กระทำต่อพลเมืองเดนมาร์ก จักได้รับการพิจารณาในศาลกงสุลเดนมาร์ก และหากผู้ถูกกล่าวหาเป็นพลเมืองไทย จักได้รับการพิจารณาในศาลไทยสำหรับคดีต่างประเทศ

(ข) ๑. แต่ในบรรดาคดีแพ่งหรืออาญาที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ และน่าน ซึ่งรัฐบาลไทยหรือพลเมืองไทยหรือพลเมืองต่างประเทศเป็นผู้กล่าวหา และพลเมืองเดนมาร์กเป็นผู้ถูกกล่าวหา กับในทำนองเดียวกันที่คดีแพ่งและอาญาที่ฟ้องซึ่งพลเมืองเดนมาร์กเป็นผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลที่อำนาจตุลาการไทย คดีทั้งหลายเหล่านั้นจักได้รับการพิจารณาใน ศาลคดีต่าง ประเทศของไทย

๒. ในคดีใดๆ ก็ที่ระบุไว้ในวรรคสุดท้ายก่อนหน้านั้น กงสุลเดนมาร์กหรือผู้แทนซึ่งได้รับมอบอำนาจ จักมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาและตั้งข้อสังเกตตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

๓. ในคดีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นพลเมืองเดนมาร์ก กงสุลเดนมาร์กอาจเรียกคดีคืนมา โดยแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าเขาเห็นเป็นการสมควรไม่ว่าในระยะหนึ่ง ระยะใด ของการพิจารณาคดีนั้น ๆ คดีดังกล่าวจักได้รับการโอนมาสู่ศาลกงสุลเดนมาร์ก ซึ่งมีอำนาจพิจารณาโดยลำพังนับแต่เวลานั้น และเจ้าพนักงานไทยมีพันธะที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ”

(ลงพระนาม) เทเววงศ์วโรปการ

(ลงนาม) เอ.อี. โอการอฟสกี

ก. ศ. ๑๕๑๓

(สัญญาระหว่างประเทศเดนมาร์กกับประเทศไทย กำหนดอำนาจตุลาการที่จะใช้กับพลเมืองเดนมาร์กในประเทศไทย-กรุงโคเปนฮาเกน วันที่ ๑๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๕๑๓)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๕๑๓)

ข้อ ๑ ถึงข้อ ๗

“ข้อ ๑. อำนาจตุลาการซึ่งกงสุลเดนมาร์กหรือศาลกงสุลเดนมาร์กเป็นผู้ใช้ในประเทศไทย บัดนี้ได้โอนไปให้แก่รัฐบาลไทยตามนัยแห่งบทบัญญัติในข้อต่อ ๆ ไปนี้

ข้อ ๒ เกี่ยวกับการพิจารณาคดี รัฐบาลทั้งสองตกลงกันให้ใช้ข้อความต่อไปนี้เป็นบทบัญญัติซึ่งมีอยู่ในอนุสัญญาลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ก. ศ. ๑๙๐๕

พลเมืองเคนมาร์กทั้งปวงในประเทศไทยนับแต่^๕นี้ไป จัก^๕ขึ้นต่อ
อำนาจตุลาการของศาลไทยธรรมดา โดยมีข้อแม้ว่าพลเมืองเคนมาร์ก
บรรดาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ณ สถานกงสุลเคนมาร์กก่อนวันที่แลกเปลี่ยน
สัตยาบันสัญญาฉบับ^๕นี้ จัก^๕ขึ้นต่ออำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศ
ของไทย ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ต่อไปใน^๕

ข้อ ๓. อำนาจตุลาการของศาลคดีต่างประเทศจักขยาย

๑. ในคดีแพ่ง : ไปถึงคดีแพ่งและพาณิชย์ทั้งปวงที่พลเมือง
เคนมาร์กเป็นคู่ความ

๒. ในคดีอาญา : ไปถึงสาขาต่าง ๆ ทั้งหมดของกฎหมายทุก
ชนิดไม่ว่าพลเมืองเคนมาร์กเป็นผู้กระทำหรือได้รับความเสียหาย

ข้อ ๔. ในคดีในศาลคดีต่างประเทศที่พลเมืองเคนมาร์กเป็น
จำเลยหรือผู้ต้องหา กงสุลเคนมาร์กอาจเรียกคดีคืนโดยแสดงความจำนง
เป็นลายลักษณ์อักษร ในเวลาหนึ่งเวลาใดก่อนที่จะมีคำพิพากษาชั้นต้น
ถ้าหากเขาเห็นเป็นการเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

จากนั้น คดีเหล่านี้จักโอนมาสู่การพิจารณาของกงสุลเคนมาร์ก
ผู้ซึ่งนับแต่^๕นี้เป็นผู้มีอำนาจแต่ผู้เดียว และเจ้าพนักงานไทยมีพันธะ
ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ

สิทธิเรียกคืนคดีจากศาลคดีต่างประเทศจักยุติการปฏิบัติลงในคดี
ทั้งปวง บรรดาซึ่งอยู่ในขอบข่ายของประมวลกฎหมายหรือกฎหมายซึ่ง
ได้ประกาศใช้เป็นปกติ ในทันทีที่ตัวบทของประมวลกฎหมายหรือกฎ-
หมายเช่นนั้น ได้ส่งไปถึงผู้แทนทางการทูตของเคนมาร์ก ณ กรุงเทพฯ

จักได้มีการทำความเข้าใจกันในระหว่างเสนาบดีว่าการต่างประเทศของ
ไทยกับผู้แทนทางการทูตของเดนมาร์ก ณ กรุงเทพ ฯ เพื่อจัดการกับคดีที่
ยังค้างอยู่ในขณะที่มีการส่งประมวลกฎหมายและกฎหมายดังกล่าวแล้วให้

ข้อ ๕. ถ้าอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลคดีต่างประเทศใน
ชั้นต้น จักได้รับการวินิจฉัยจากศาลอุทธรณ์ของไทยที่กรุงเทพ ฯ

การยื่นอุทธรณ์เช่นว่านี้ จักต้องแจ้งให้กงสุลเดนมาร์กทราบ และ
กงสุลมีสิทธิที่จะให้ความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อแนบเข้าไว้ใน
สำนวน

การคัดค้านในปัญหาข้อกฎหมาย จักกระทำได้จากศาลอุทธรณ์ใน
กรุงเทพ ฯ ไปจนถึงศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา

ข้อ ๖. ระบบศาลคดีต่างประเทศจักสิ้นสุดลง และอำนาจตุลาการ
ของศาลเหล่านี้จักโอนไปสู่ศาลไทยธรรมดา ภายหลังการประกาศและใช้
บังคับบรรดาประมวลกฎหมายไทยดังต่อไปนี้ คือประมวลกฎหมายอาญา
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ข้อ ๗. ในคดีที่นำขึ้นสู่ศาลไทยธรรมดา ตลอดจนศาลคดีต่าง-
ประเทศ พลเมืองเดนมาร์กย่อมได้รับสิทธิและประโยชน์เท่าเทียมกัน โดย
เงื่อนไขทำนองเดียวกัน กับบรรดาผู้ซึ่งรัฐบาลไทยได้อำนวยให้อยู่แล้ว
หรือซึ่งจะอำนวยให้แก่พลเมืองของชาติอื่นใด

ผลประโยชน์ในการปฏิบัติต่อชาติที่ได้รับอนุเคราะห์มากที่สุด
ปัจจุบัน ได้ขยายโดยเฉพาะเจาะจงออกไปถึง

๑. สิทธิของจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีใด ๆ ที่เกิดขึ้นในต่างจังหวัด ที่จะขอเปลี่ยนสถานที่พิจารณาคดีเป็นกรุงเทพ ฯ

๒. ที่นั่งของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรป ไม่ว่าในตำแหน่งที่ปรึกษาหรือในตำแหน่งตุลาการ ในระดับต่าง ๆ กันของศาลแต่ละชั้น

ประเทศเยอรมนี

ค.ศ. ๑๙๖๒

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศเยอรมนีกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงไทย ฯ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๖๒)

ข้อ ๑๐

“ ๑๐. ถ้ามีการ ก่ออาชญากรรม หรือกระทำความผิดขึ้นในประเทศไทย และผู้กระทำความผิดเป็นพลเมืองเยอรมัน เขาจะถูกเจ้าหน้าที่กงสุลลงโทษ ตามกฎหมายเยอรมัน หรือถูกส่งตัว ไปลงโทษที่ประเทศเยอรมนี ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นพลเมืองไทย เขาจะถูกเจ้าพนักงานไทยลงโทษตามกฎหมายของประเทศ”

ประเทศอื่น ๆ

บทบัญญัติสำหรับอำนาจตุลาการเหนือชนชาติต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับที่มีไว้ในสัญญากับประเทศเยอรมนี ฉบับ ค.ศ. ๑๙๖๒ ได้มีอยู่ในสัญญาที่ทำกับมหาอำนาจดังต่อไปนี้

ประเทศเบลเยียม	วันที่ ๒๕ สิงหาคม	ค. ศ. ๑๘๖๘
ประเทศวิลันดา	วันที่ ๑๗ ธันวาคม	ค. ศ. ๑๘๖๐
ประเทศสวีเดนและนอร์เวย์	วันที่ ๑๘ พฤษภาคม	ค. ศ. ๑๘๖๘
ประเทศสเปน	วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์	ค. ศ. ๑๘๗๐
ประเทศออสเตรีย	วันที่ ๑๗ พฤษภาคม	ค. ศ. ๑๘๖๘

๒. ภาษีอากร ประเทศอังกฤษ

ค.ศ. ๑๘๒๖

(สัญญาทำกับพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย วันที่ ๒๐ มิถุนายน
ค.ศ. ๑๘๒๖)

มาตรา ๖

“พ่อค้าสัญชาติไทยหรืออังกฤษ เดินทางไปค้าขายในมณฑลเบง-
กอลหรือประเทศอื่นใดที่อยู่ในบังคับของอังกฤษ หรือ ณ กรุงเพท ฯ
หรือประเทศอื่นใดที่อยู่ในบังคับไทยจักต้องชำระภาษีอากรในการค้า ตาม
ประเพณีของสถานที่หรือประเทศของแต่ละฝ่าย และพ่อค้าเช่นว่ากับพล-
เมืองของประเทศจักได้รับอนุญาตให้ซื้อและขาย โดยปราศจากการเข้า
แทรกแซงของบุคคลอื่นในประเทศเช่นว่านั้น”

ค.ศ. ๑๘๕๕

(สัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างประเทศอังกฤษกับ-
ประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๑๕ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๕)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๕ เมษายน ค.ศ. ๑๘๕๖)

“ข้อ ๘. อัตราภาษีอากรซึ่งแต่ก่อนนี้เรือสินค้าอังกฤษที่มาค้า-
ขาย ณ กรุงเพท ฯ เคยชำระ ตามสัญญาฉบับ ค.ศ. ๑๘๒๖ นั้น จัก

เป็นอันยกเลิกนับจากวันที่สัญญาฉบับนี้ใช้บังคับ และการส่งของกับการ
 ค่าขายของอังกฤษต่อไปนี้ ก็จะต้องเสียเฉพาะอากรขาเข้าขาออกสำหรับ
 สินค้าที่ขึ้นบกหรือลงเรือ สินค้าขาเข้าทั้งมวลจะต้องเสียอากรร้อยละ ๓
 โดยผู้นำเข้ามีสิทธิเลือกชำระเป็นสินค้าหรือเงิน ซึ่งคำนวณตามราคากลาง
 ของสินค้านั้น ๆ สินค้าที่ปรากฏว่าขายไม่ได้และส่งกลับออกไปจะได้รับ
 เงินค่าอากรคืนเต็มตามจำนวนทั้งหมด หากพ่อค้าอังกฤษกับเจ้าหน้าที่
 ศุลกากรไม่ตกลงกันในราคาที่ประเมินสำหรับสินค้านำเข้า จะต้อง
 เสนอข้อพิพาทขึ้นต่อกงสุลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยผู้เหมาะสม ซึ่งแต่ละฝ่าย
 มีอำนาจจะเรียกพ่อค้าเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน มาเป็นผู้ประเมินราคา ฝ่าย
 ละไม่เกิน ๒ คน เพื่อช่วยให้บรรลุถึงการวินิจฉัยที่เที่ยงธรรม”

“ฝิ่นอาจได้รับการนำเข้ามาโดยปลอดอากร แต่จะขายให้เฉพาะ
 แก่ผู้ผูกขาดฝิ่นหรือตัวแทนของผู้ผูกขาดเท่านั้น ในกรณีที่ไม่มีควม
 ตกลงใด ๆ เป็นผลกับผู้ผูกขาดหรือตัวแทนสำหรับการจำหน่ายฝิ่น ฝิ่น
 นั้นก็จักถูกส่งกลับออกไป และจักไม่มีการเรียกเก็บภาษีอากรแต่อย่างใด
 การฝ่าฝืนระเบียบข้อนี้จักทำให้ฝิ่นถูกยึดและริบ”

“สิ่งของที่ส่งออกนับจากเวลาที่ผลิตจนถึงวันส่งไป จะเสียภาษีอากร
 แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเรียกเก็บในนามของภาษีภายในประเทศ
 อากรการส่งผ่านหรืออากรสินค้าขาออก ภาษีหรืออากรที่พึงชำระสำหรับ
 สิ่งของแต่ละอย่างซึ่งผลิตในประเทศไทย ก่อนที่จะส่งออกหรือในขณะ
 ส่งออก มีระบุไว้ในพิกัตอัตราต่อท้ายสัญญาฉบับนี้ และได้เป็นที่ตกลง
 กันอย่างแจ่มชัดว่า สินค้าหรือผลิตผลที่ได้เสียภาษี ภายในประเทศ

ประเภทหนึ่งประเภทใดแล้ว จักได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียอากรเพิ่มเติม
อีกในการส่งออกนอกประเทศ”

“ทองแท่งหรือของใช้ส่วนตัวอาจนำเข้าหรือส่งออกได้ โดยไม่ต้อง
เสียภาษีอากร”

ค.ศ. ๑๘๘๓

(ความตกลงระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศไทย วางระเบียบการ
ค้าขายสุราต่าง ๆ ลงนาม ณ กรุงลอนดอน วันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓)

มาตรา ๑

“มาตรา ๑. สุราทุกชนิดที่มีความแรงของแอลกอฮอล์ไม่เกินกว่า
บรรดาที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้ผลิตขึ้นในประเทศไทย พลเมืองอังกฤษ
อาจนำเข้าและจำหน่ายได้ โดยชำระอากรเช่นเดียวกันกับที่กฎหมาย
สามิตของไทยเรียกเก็บจากสุราที่ผลิตในประเทศไทย และสุราที่มีความ
แรงของแอลกอฮอล์เกินกว่าสุราที่ผลิตในประเทศดังกล่าวแล้ว ก็อาจนำ
เข้ามาและจำหน่ายได้โดยชำระอากรเช่นว่านั้น กับอากรเพิ่มขึ้นอีกตาม
ส่วนแห่งความแรงของแอลกอฮอล์ที่เกินกว่ามาตรฐานของรัฐบาลไทย”

“พลเมืองอังกฤษอาจนำเข้าและจำหน่ายได้ซึ่งเบียร์และสุราองุ่น
โดยชำระอากรเช่นเดียวกัน กับที่กำหนดไว้ในกฎหมายสามิตของไทย
สำหรับสิ่งของในทำนองเดียวกันซึ่งผลิตในประเทศไทย แต่อากรขาเข้า
สำหรับเบียร์และสุราองุ่น จักต้องไม่เกินกว่าร้อยละ ๑๐ ของราคา”

“อากรที่กล่าวแล้วสำหรับสุรา เบียร์ และสุราองุ่นที่นำเข้า จัก
เป็นการเรียกเก็บแทน และมีใช่เป็นการเพิ่มขึ้นจากอากรขาเข้าร้อยละ ๓

ซึ่งเรียกเก็บได้ตามสัญญาที่ยังใช้บังคับอยู่ และจักไม่มีการเรียกเก็บอากรหรือภาษีเพิ่มเติมแต่อย่างใด จากสุรา เบียร์ และสุราองุ่นที่นำเข้า”

“อัคราอากรสามิตที่เรียกเก็บจากสุรา เบียร์ และสุราองุ่น ซึ่งผลิตในประเทศไทยนั้น รัฐบาลไทยจักแจ้งให้ราชทูตและกงสุลของสมเด็จพระบรมราชินีที่กรุงเทพฯ ฯ ทราบ และการเปลี่ยนแปลงอากรสามิตจักไม่มีผลกระทบถึงพลเมืองอังกฤษ จนกว่าจะครบกำหนดหกเดือนจากวันที่รัฐบาลไทยได้แจ้งให้ผู้แทน ของ สมเด็จพระบรมราชินีที่กรุงเทพฯ ฯ ทราบ”

ประเทศฝรั่งเศส(๑)

ค.ศ. ๑๘๕๖

(พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย ลงนามเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ กรุงปารีส วันที่ ๒๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๕๗)

“ข้อ ๑๗ เมื่อได้ชำระเงินค่าภาษีอากรว่าด้วยสินค้าเข้าและสินค้าออกดังจะได้กล่าวต่อไป เรือเดินทะเลฝรั่งเศสและสินค้าที่บรรทุกมาด้วยจะผ่านท่าเรือทุกแห่งของไทยโดยมิต้องเสียภาษีระวางขั้นต่ำ ภาษีใบอนุญาตนำร่อง ภาษีทอดสมอเรือ และภาษีอื่น ๆ ทุก ๆ ประเภท ไม่ว่าเข้าหรือขาออก เรือฝรั่งเศสมีเอกสิทธิ์และได้รับการยกเว้นภาษีทุกประเภท เช่นเดียวกับที่เรือสำเภาและเรือเดินทะเลของไทยได้รับ

(๑) เฉพาะตอนที่กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศส ต้นฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศส น.ส. จุฬาพรหมพิทักษ์ แปล

ยกเว้นหรือจะได้รับการยกเว้นต่อไป ทุกๆเกี่ยวกับเรือเดินทะเลของชาติอื่น ๆ ซึ่งเป็นชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์อย่างยิ่ง”

“ข้อ ๑๘ ภาษีอากรที่จะเก็บจากสินค้าซึ่งเรือเดินทะเลฝรั่งเศสบรรทุกมาในพระราชอาณาจักไทยนั้น จะต้องไม่เกินร้อยละสามของราคาสินค้า จะชำระภาษีอากรเป็นสินค้านั้น ๆ หรือเป็นเงินก็ได้ตามสมัครใจของผู้นำสินค้าเข้า หากว่าผู้นำสินค้าเข้าไม่สามารถตกลงกับเจ้าหน้าที่ชาวไทยได้เกี่ยวกับราคาที่ตกลงสำหรับสินค้าเข้า จะต้องยื่นเรื่องต่อกงสุลฝรั่งเศสและต่อข้าราชการไทยผู้มีสิทธิพิจารณาความ ซึ่งถ้าพิจารณาเห็นว่าจำเป็นแต่ละคนจะเลือกพ่อค้า ๑ หรือ ๒ คนมาเป็นผู้ช่วยพิจารณาความ จากนั้นจะจัดการเรื่องราวก่อนที่ไม่ตกลงกันนั้นตามความเป็นธรรม”

“หลังจากที่ได้เสียภาษีสินค้าเข้าร้อยละสามไปแล้ว จะนำสินค้านั้นออกขายส่งหรือปลีกย่อมได้ โดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือภาษีเพิ่มแต่อย่างใด หากสินค้าที่เอาขึ้นจากเรือแล้วขายไม่ได้ จำต้องขนกลับออกไป เจ้าของสินค้าจะได้รับคืนเงินภาษีอากรสำหรับสินค้านั้นทั้งหมด สำหรับสินค้าส่วนที่ไม่ได้ขึ้นขึ้นจากเรือนั้นไม่ต้องเสียภาษีอากรแต่อย่างใด”

“ข้อ ๑๙ ภาษีอากรที่จะเก็บจากสินค้าพื้นเมืองไทย ไม่ว่าก่อนจะนำออกนอกประเทศไปหรือฝรั่งเศสหรือขณะที่เอาออกนอกประเทศจะต้องปฏิบัติตามถูกต้องตามบัญญัติการค้าต่อท้ายสัญญาฉบับปัจจุบันซึ่งได้ประทับตราหรือมีลายมือชื่อของ บรรดาราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตามลำดับ บรรดาผลผลิตที่ต้องเสียภาษีอากรขาออกตามบัญญัติราคาสินค้านั้นจะยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากรผ่านด่านหรือภาษีอากรอื่น ๆ ภายในพระ-

ราชอาณาจักร และผลิตผลทุกอย่างของไทยที่ได้ชำระภาษีภายในประเทศ หรือภาษีผ่านด่านไปแล้ว ไม่ต้องเสียภาษีอีก ไม่ว่าก่อนหรือขณะขนส่ง เรือฝรั่งเศส”

“ข้อ ๒๐ เมื่อได้ชำระเงินค่าภาษีอากรต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ข้างต้น และห้ามเด็ดขาดที่จะเพิ่มยอดเงินในภายหลังหน้า ชาวฝรั่งเศส ย่อมเป็นอิสระอย่างเต็มที่ที่จะนำสินค้าเข้ามายังพระราชอาณาจักรไทยจาก ท่าเรือต่าง ๆ ของฝรั่งเศสและของต่างชาติอื่น ๆ และที่จะนำสินค้าออกไปยังจุดหมายทุกแห่ง แต่ต้องเป็นของซึ่งในวันที่ยังคงนามในสนธิสัญญา ฉบับปัจจุบัน มิได้เป็นของที่กำหนดไว้ว่าต้องห้ามหรือเป็นของผูกขาด เป็นพิเศษ”

ค.ศ. ๑๘๖๑

(อนุสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสและพระราชอาณาจักรไทยว่าด้วย การนำสุราองุ่นและสุราชนิดต่าง ๆ เข้ามาในพระราชอาณาจักรไทยลงนามกัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๖๑)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงเทพพระมหานคร วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๖๑)

มาตรา ๑

“เมื่อได้จ่ายภาษีขาเข้าร้อยละสามของราคาสินค้าแล้ว ข้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส^(๑)สามารถนำสุราองุ่นชนิดต่าง ๆ และเครื่องดื่มประเภทหมัก อื่น ๆ ตลอดจนเครื่องดื่มประเภทกลั่นทุกชนิด จากประเทศใดและโดย เรือใดก็ตามเข้ามายังพระราชอาณาจักรไทย”

(๑) ต้นฉบับใช้คำว่า les sujet Français ในระยะนั้นมีจักรพรรดิปกครอง—ผู้แปล

ค.ศ. ๑๘๘๓

(ข้อตกลงระหว่างประเทศฝรั่งเศสและพระราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยการนำเครื่องตีตมต่าง ๆ เข้าและขายในประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงปารีส วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๓)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงปารีส วันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๘๕)

มาตรา ๑

“ผู้ถือสัญชาติฝรั่งเศส^(๑)ทุกคนสามารถนำเครื่องตีตมประเภทหมักต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องตีตมประเภทกลั่นทุกชนิด ซึ่งเชื่อแอลกอฮอล์จะต้องมีความแรงไม่เกินกว่า ๕๐ ดีกรี วัตตามเครื่องวัดแอลกอฮอล์ของเกย์—ลุสส์^๑ เข้ามาในพระราชอาณาจักรไทยได้ ทั้งนี้จะต้องเสียภาษีขาเข้า ซึ่งจะสูงกว่าภาษีอากรภายในที่เก็บจากเครื่องตีตมประเภทหมัก หรือกลั่นของชาวพื้นเมืองไทยไม่ได้”

“ผู้ถือสัญชาติฝรั่งเศสสามารถนำสุราซึ่งมีความแรงกว่า ๕๐ ดีกรีเข้าประเทศได้เช่นกัน ตราบใดที่ยังไม่มีการผลิตสุราชนิดนั้นในไทยและจะต้องเสียภาษีเพิ่มเติมเป็นอัตราส่วนกันกับภาษีมাত্রฐาน ซึ่งใช้คิดกับสุราที่มีดีกรีต่ำกว่า”

“สำหรับสุรารองุ่นต่าง ๆ นั้น จะเสียภาษีอากรขาเข้าในทุกกรณีไม่เกินกว่าร้อยละ ๘ ของราคา”

(๑) กันฉบับใช้ว่า les ressortissants Français — ผู้แปล

สหรัฐอเมริกา

ค.ศ. ๑๘๓๓

(สัญญาทางไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศไทย
ลงนาม ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓)
(ประกาศของประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา)

มาตรา ๓

“เรือของสหรัฐที่เข้าสู่เมืองท่าในพระราชอาณาเขตและชายหรือซอ
สินค้า แทนที่จะเสียอากรขาเข้าและขาออก ค่าระวางบรรทุก ใบ
อนุญาตให้ค้าขาย หรือเงินค่าอื่นใดก็ตาม จักชำระแต่เพียงอากรตาม
ขนาดเนื้อที่อย่างเดียว ดังต่อไปนี้ ขนาดเนื้อที่จักคำนวณจากด้านถึง
ด้านตรงกึ่งกลางความยาวของลำเรือ และถ้าเป็นเรือทมิติดาดฟ้าชั้นเดียว
ก็วัดบนดาดฟ้าชั้น หากเป็นอย่างอื่นก็วัดบนดาดฟ้าชั้นล่าง เรือทุกลำที่
ขายสินค้าจักต้องชำระเงิน ๑,๗๐๐ บาท สำหรับความกว้างหนึ่งวา
(Siamese fathom) ตามที่วัดได้ ว่า ดังกล่าวคำนวณเท่ากับ ๗๘ นิ้ว
อังกฤษหรืออเมริกัน หรือเท่ากับ ๙๖ นิ้วไทย แต่ถ้าเรือลำใดเข้ามา

โดยไม่มีสินค้าและซื้อสินค้าด้วยเงินตราอย่างเดียว เรือลำนั้นก็เสียเงิน ๑,๕๐๐ บาท สำหรับทุก ๆ วาต์พรรณนามาข้างต้น อนึ่ง จักไม่มีการชำระอากรตามขนาดเนื้อที่ซึ่งกล่าวแล้ว หรือการชำระเงินค่าอื่นใด ถ้าหากเรือของสหรัฐเข้ามาสู่เมืองท่าของไทย ด้วยความมุ่งหมายที่จะซ่อมแซมหรือพักผ่อน หรือเพื่อสอบถามภาวะของตลาด”

“ข้อ ๔ ถ้าต่อไปในภายหน้า เงินอากรที่เรือต่างประเทศพึงเสียได้ลดน้อยลง เป็นการอนุเคราะห์แก่ชาติอื่น ๆ ชาติใดชาติหนึ่งแล้วไซ้ร ก็จักต้องมีการลดหย่อนเช่นเดียวกัน เป็นการอนุเคราะห์แก่เรือของสหรัฐ”

ค.ศ. ๑๘๕๖

(สัญญาว่าด้วยสันติภาพ มิตรภาพ การพาณิชย์ และการเดินเรือระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖)

มาตรา ๑

“อากรตามขนาดเนื้อที่ซึ่งแต่ก่อนเรืออเมริกันที่เข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพ ฯ ต้องชำระตามสัญญาฉบับ ค.ศ. ๑๘๓๓ จักยกเลิกนับแต่วันที่สัญญาฉบับนี้ใช้บังคับ และจากนั้นไปการส่งของหรือการค้าขายของเรืออเมริกันจักต้องเสียเฉพาะเพียง อากร ขาเข้าและ อากร ขาออกสำหรับสินค้าที่ขนบกหรือลงเรือ”

“สำหรับสินค้าที่นำเข้า อากรจักเป็นร้อยละ ๓ ซึ่งผู้นำเข้ามีสิทธิเลือกชำระเป็นสินค้าหรือเงิน คำนวณตามราคาตลาดของสินค้านั้น ๆ

สำหรับสินค้าที่ปรากฏว่าขายไม่ได้และส่งกลับออกไป จักได้รับเงินค่า
อากรคืนเต็มจำนวน ถ้าหากพ่อค้าอเมริกันกับเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่ตกลง
กันได้ในเรื่องราคาที่ประเมินสำหรับสินค้านำเข้า จักต้องเสนอข้อพิพาท
ขึ้นต่อกงสุลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยผู้เหมาะสม ซึ่งแต่ละฝ่ายมีอำนาจจะเรียก
พ่อค้าเป็นจำนวนเท่า ๆ กันมาเป็นผู้ประเมินราคา ฝ่ายละไม่เกิน ๒ คน
เพื่อช่วยเหลือให้บรรลุถึงการวินิจฉัยที่เที่ยงธรรม”

“ฝิ่น อาจได้รับการนำเข้ามาโดยปลอดอากร แต่จะขายให้ได้
เฉพาะแก่ผู้ผูกขาดหรือตัวแทนของผู้ผูกขาดเท่านั้น ในกรณีที่ไม่มีความ
ตกลงใด ๆ เป็นผลกับผู้ผูกขาดหรือตัวแทนสำหรับการจำหน่ายฝิ่น ฝิ่น
นั้นจักถูกส่งกลับออกไป และจักไม่มีการเรียกเก็บภาษีอากรแต่อย่างใด
การฝ่าฝืนระเบียบข้อนี้จักทำให้ฝิ่นถูกยึดและริบ”

“สิ่งของที่ส่งออกนับจากเวลาที่ผลิตจนถึงวันส่งไป จักเสียภาษี
อากรแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเรียกเก็บในนามของภาษีภายใน
ประเทศ อากรการส่งผ่านหรืออากรการส่งออก ภาษีหรืออากรที่พึงชำระ
สำหรับสิ่งของแต่ละอย่างซึ่งผลิตในประเทศไทย ก่อนที่จะส่งออกหรือ
ในขณะส่งออก มีระบุไว้ในพิกัตอัตราต่อท้ายสัญญาฉบับนี้ และได้เป็น
ที่ตกลงกันอย่างแจ่มชัดว่าสินค้าหรือผลผลิตที่ได้เสียภาษี ภายใน ประเทศ
ประเภทหนึ่งประเภทใดแล้ว จักได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียอากรเพิ่ม
เติมอีกในการส่งออกนอกประเทศ พ่อค้าอเมริกันได้รับอนุญาตให้ซื้อ
สิ่งของที่ตนค้าขายโดยตรงจากผู้ผลิต และในทำนองเดียวกัน ก็ได้รับ

อนุญาตให้ขายสินค้าของตนโดยตรงแก่ผู้ประสงค์จะซื้อสินค้านั้น ๆ โดยปราศจากการแทรกแซงของบุคคลอื่นใดทั้งสองกรณี”

“อัตราอากรที่กำหนดไว้ในบัญชีพิกัดศุลกากรสำหรับสินค้านั้น เป็นอัตราซึ่งในปัจจุบันใช้ชำระสำหรับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่งลงเรือสินค้าหรือเรือสำเภาทะเลของไทยหรือจีน และเป็นที่ตกลงกันว่า เรืออเมริกันย่อมได้รับอภิสิทธิ์บรรดาซึ่งเรือสินค้าหรือเรือสำเภาทะเลของไทยหรือจีนได้รับอยู่ในขณะนี้ หรือจะได้รับต่อไปในภายหน้า”

* * * *

“ทองแท่งหรือของใช้ส่วนตัวอาจนำเข้าหรือส่งออกได้ โดยไม่ต้องเสียภาษีอากร”

สหรัฐอเมริกาได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ ทำนองเดียวกับที่ประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓

ประเทศอิตาลี

ค.ศ. ๑๘๖๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศอิตาลีกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงลอนดอน วันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๖๘)

“สำหรับสินค้าที่นำเข้ามาทุกชนิด อากรจกเป็นร้อยละ ๓ ซึ่งผู้นำเข้ามีโอกาสเลือกชำระเป็นสินค้าหรือเป็นเงิน โดยคำนวณตามราคา

จะพึงขายได้ในตลาด สำหรับสินค้าที่ไม่ได้ขายและส่งกลับออกไป จะได้รับคืนอากรทั้งหมด หากพ่อค้าอิตาลีกับเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่ตกลงกัน ในราคาที่จะประเมินสำหรับสินค้านำเข้า จักต้องเสนอข้อพิพาทต่อสถานทูตหรือสถานกงสุลแห่งใดแห่งหนึ่งของอิตาลี และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ของไทย แต่ละฝ่ายมีสิทธิที่จะเชิญพ่อค้าจำนวนเท่า ๆ กันไม่เกิน ฝ่ายละ ๒ คนมาเป็นผู้ประเมินราคา เพื่อช่วยเหลือให้บรรลุถึงการวินิจฉัยที่เที่ยงธรรม”

“อาจนำฝิ่นเข้ามาได้โดยไม่ต้องเสียอากร แต่จกต้องขายให้เฉพาะแก่ผู้ผูกขาดฝิ่นหรือตัวแทนเท่านั้น ถ้าไม่สามารถทำความตกลงกับผู้ผูกขาดหรือตัวแทนสำหรับการจำหน่ายฝิ่น ฝิ่นนั้นก็จักถูกส่งกลับออกไป และจกไม่มีการเรียกเก็บอากรแต่อย่างใด”

* * * *

“สิ่งของที่ส่งออกนับจากเวลาที่ผลิตจนถึงวันบรรทุกของลงเรือ จกเสียภาษีอากรแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเรียกเก็บในนามของภาษีภายในประเทศ อากรการส่งผ่าน หรืออากรขาออก ภาษีหรืออากรที่พึงชำระสำหรับสิ่งของแต่ละอย่างซึ่งผลิตในประเทศไทย ก่อนที่จะส่งออกหรือในขณะที่จะส่งออก มีระบุไว้ในพิกัตตราต่อท้ายสัญญาฉบับปัจจุบัน และเป็นที่เข้าใจกันว่าสินค้าหรือผลิตผลที่ได้เสียภาษีภายในประเทศประเภทใดประเภทหนึ่งแล้ว จกได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียอากรขาออกเพิ่มเติมอีกแต่อย่างใด พ่อค้าอิตาลีจกมีสิทธิได้รับสิ่งของ

ที่ตนค้าขายโดยตรงจากผู้ผลิต และมีสิทธิที่จะขายสินค้าของตนให้โดยตรงแก่ผู้ซึ่งตนพึงใจ ตลอดจนที่จะซื้อสินค้าด้วย โดยปราศจากการแทรกแซงของบุคคลอื่นใดในแต่ละกรณี”

“ถ้าหากมีสิ่งของใดที่จะส่งออกแต่ไม่รวมอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากร และซึ่งรัฐบาลไทยอาจเห็นเป็นการสมควร จะกำหนดภาษีหรืออากร รัฐบาลนั้นก็มีเสรีที่จะวางพิกัดอัตราภาษีหรืออากรเช่นว่านั้นได้ โดยมีเงื่อนไขจักต้องเป็นการยุติธรรมและมีเหตุผล”

ประเทศอิตาลีได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยเครื่องพิมพ์ดีดแอลกอฮอล์ ทำนองเดียวกับประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓

ประเทศโปรตุเกส

ค.ศ. ๑๘๕๕

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศโปรตุเกสกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๕๕)

“ข้อ ๒๕ อากรขาเข้าซึ่งเรือโปรตุเกสพึงชำระสำหรับสินค้าต่างประเทศในเมืองท่าของพระราชอาณาจักรไทย จักไม่เกินกว่าร้อยละ ๓ ของราคา ซึ่งผู้นำเข้ามีโอกาสเลือกชำระเป็นเงินหรือสินค้าก็ได้ ในกรณีไม่เป็นผู้ตกลงกันระหว่างผู้นำเข้ากับเจ้าหน้าที่ไทย ในเรื่องราคาที่ จะประเมินเอากับสินค้า จักต้องเสนอเรื่องไปขอรับการวินิจฉัยจากกงสุล

และเจ้าพนักงานไทยผู้มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งแต่ละฝ่ายจะ ระบุ นาม พ่อค้า ๒ คนเป็นอนุญาโตตุลาการ ถ้าหากพิจารณาเห็นว่าจำต้องทำเช่นนั้น หลังจากชำระอากรดังกล่าวร้อยละ ๓ แล้ว สินค้าที่นำเข้าอาจจำหน่ายใน ภาศใดภาศหนึ่งของพระราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะขายส่งหรือขายปลีก โดยไม่ต้องเสียอากรอย่างใดเพิ่มเติมอีก สินค้าที่มีได้นำขึ้นจากเรือไม่ต้อง เสียอากร และผู้นำเข้าจะได้รับคืนเงินค่าอากรใด ๆ ซึ่งเขาอาจได้ชำระ แล้ว สำหรับสินค้าที่เขาส่งกลับออกไป

“ข้อ ๒๖ อากรซึ่งจะเรียกเก็บจากสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย ไม่ว่าจะก่อนส่งออกโดยเรือของโปรตุเกสหรือในเวลาที่ส่งออก จะกำหนด ตามพิกัดอัตราค่าอากรศุลกากรฉบับปัจจุบัน ซึ่งผู้มีอำนาจเต็มแต่ละฝ่ายได้ ลงนามและประทับตรา สิ่งของผลิตในประเทศไทย ซึ่งจักต้องชำระ อากรดังระบุไว้ในพิกัดอัตราที่กล่าวแล้ว จักปลอดจากอากรการส่งผ่าน หรืออากรอื่นใด ซึ่งหาไม่แล้วก็จักต้องชำระภายในพระราชอาณาจักร ในทำนองเดียวกัน ผลิตผลของไทยซึ่งได้ชำระภาษีภายในหรืออากรการ ส่งผ่าน จักไม่ต้องชำระอากรเพิ่มเติมอีกก่อนและในขณะเวลาที่บรรทุก ลงเรือโปรตุเกส”

ประเทศโปรตุเกสได้ลงนาม ใน ความตกลงว่าด้วยเครื่อง ตีมี แอลกอฮอล์ ทำนองเดียวกับ ที่ ประเทศ อังกฤษ ได้ลง นามเมื่อวันที่ ๖

ประเทศญีปุ่น

ค.ศ. ๑๘๕๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือระหว่างประเทศ
ญีปุ่นกับประเทศไทย ลงนาม ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ.
๑๘๕๘)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันที่กรุงเทพฯ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ค.ศ.
๑๘๕๘)

มาตรา ๕—๘

“ข้อ ๕ พลเมืองของภาคีแต่ละฝ่ายแห่งสัญญานี้จักได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกันโดยสมบูรณ์ ในอาณาเขตและดินแดนในครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง กับพลเมืองของชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ในทุกทางที่เกี่ยวกับอากรการส่งผ่าน การคลังสินค้า ความช่วยเหลือ ความสะดวก การตรวจสอบและการประเมินราคาสินค้า และการคืนเงิน”

“ข้อ ๖ การนำเข้าสู่อาณาเขตและดินแดนในครอบครองของพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสิ่งของที่เป็นผลิตผลหรือทำขึ้นในอาณาเขตและดินแดนในครอบครองของ สมเด็จพระจักรพรรดิแห่งประเทศญีปุ่น ไม่ว่าจะส่งมาถึงจากที่ใด กับการนำเข้าสู่อาณาเขตและดินแดนในครอบครองของสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งประเทศญีปุ่น ซึ่งสิ่งของที่เป็นผลิตผลหรือทำขึ้นในอาณาเขตและดินแดนในครอบครอง

ของพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะส่งมาถึงจากที่ใด จักไม่มีการเรียกเก็บอากรสูงกว่าหรือนอกเหนือไปกว่าที่เรียกเก็บจากสิ่งของเช่นเดียวกัน ซึ่งผลิตหรือทำขึ้นในต่างประเทศอื่นใด จักไม่มีข้อห้ามใด ๆ ใช้บังคับในการนำเข้าซึ่งสิ่งของที่เป็นผลิตผลหรือทำขึ้นในอาณาเขตและดินแดนในครอบครองของภาคีแต่ละฝ่ายแห่ง สัญญานับนี้ ไม่ว่าจะส่งมาถึงจากที่ใด อันมิได้ใช้บังคับโดยเท่าเทียมกัน สำหรับการนำเข้าซึ่งสิ่งของเช่นเดียวกัน ที่ทำขึ้นหรือเป็นผลิตผลของประเทศอื่นใด บทบัญญัติสุดท้ายนี้ ไม่ใช้กับข้อห้ามเกี่ยวกับการอนามัย และอื่น ๆ ที่มีสาเหตุมาจากความจำเป็นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของมนุษย์ ปศุสัตว์ หรือพืชที่เป็นประโยชน์ในทางกลีกรรม”

“ข้อ ๗ การส่งสิ่งของใดจากอาณาเขตและดินแดนในครอบครองของภาคีแต่ละฝ่ายแห่งสัญญานับนี้ ไปสู่อาณาเขตและดินแดนในครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง จักไม่มีการเรียกเก็บอากรสูงกว่าหรือนอกเหนือไปกว่าภาษีอื่นใด หรือค่าธรรมเนียมไม่ว่าประเภทใดเกินไปกว่าที่พึงชำระหรืออาจพึงชำระสำหรับสิ่งของเช่นเดียวกัน ที่ส่งออกไปยังต่างประเทศอื่นใด จักไม่มีข้อห้ามใด ๆ ใช้บังคับในการส่งออกซึ่งสิ่งของใด ๆ จากอาณาเขตและดินแดนใน ครอบครอง ของภาคีแต่ละฝ่ายแห่งสัญญานับนี้ ไปสู่อาณาเขตและดินแดนในครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่ง อันมิได้ใช้บังคับโดยเท่าเทียมกัน สำหรับการส่งออกซึ่งสิ่งของเช่นเดียวกัน ไปสู่ประเทศอื่นใด”

“ข้อ ๘ ในทำนองเดียวกัน จักมีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยสมบูรณ์เกี่ยวกับการส่งออก เพื่อให้มีการชำระอากรภายในและอากรขาออกอย่างเดียวกัน ได้รับความช่วยเหลือและการคืนเงินอย่างเดียวกัน ในอาณาเขตและดินแดนในครอบครองของภาคีแต่ละฝ่ายแห่งสัญญาฉบับนี้ สำหรับการส่งออกซึ่งสิ่งของใด ๆ ที่ส่งได้หรืออาจส่งได้โดยชอบด้วยกฎหมายจากที่นั้น ไม่ว่าจะการส่งออกเช่นกล่าวจะใช้เรือของญี่ปุ่นหรือเรือของไทย หรือเรือของมหาอำนาจชาติที่สาม และไม่ว่าจะส่งไปยังจุดหมายปลายทาง คือเมืองท่าของภาคีแต่ละฝ่ายแห่งสัญญาฉบับนี้หรือเมืองท่าของมหาอำนาจชาติที่สามแห่งใด”

พิธีสาร

“๒. รัฐบาลญี่ปุ่นยอมรับเอาข้อผูกพันสำหรับ พลเมือง ญี่ปุ่นและเรือญี่ปุ่นซึ่งไปสู่ประเทศไทย ตามระเบียบการค้าและพิกัดอัตราศุลกากรซึ่งใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน สำหรับพลเมืองและเรือของมหาอำนาจชาติอื่น ๆ บรรดาที่มีสัญญาอยู่กับประเทศไทย”

“ระเบียบและพิกัดอัตราเช่นว่านี้ จักได้รับการพิจารณาใหม่ในขณะหนึ่งขณะใด หากเป็นความต้องการไม่ว่าของประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศไทย โดยการแจ้งให้ทราบก่อนเป็นเวลาสิบสองเดือน”

ค.ศ. ๑๘๙๘

(บันทึกเรื่องการค้าขายเครื่องดัดมีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ของสถานทูตญี่ปุ่น ณ กรุงไทย วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๙๘)

๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๘

กราบทูล เสด็จ ฯ เสนาบดี

เกล้ากระหม่อมขอประทานเกียรติที่จะ กราบ ทูลใต้ฝ่า พระบาท ถึงข้อเสนอดังต่อไปนี้ ซึ่งรัฐบาลของสมเด็จพระจักรพรรดิหวังว่ารัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะยอมรับ คือว่ารัฐบาลญี่ปุ่นพร้อมที่จะเข้าร่วมในข้อตกลงที่ประเทศไทย ได้ลงนามกับ บรรดา มหาอำนาจคู่สัญญา ใน ค.ศ. ๑๙๘๓, ๑๙๘๔ และ ๑๙๘๕ ว่าด้วยระเบียบการค้าขายเครื่องบินที่มีแอลกอฮอล์ ตลอดจนยินยอมตามกฎหมายฉบับ ค.ศ. ๑๙๘๗ ซึ่งมุ่งหมายที่จะดำเนินการให้ข้อตกลงเหล่านั้นเป็นผลโดยสมบูรณ์ ในส่วนรัฐบาลไทยก็จะสัญญาว่าพลเมืองญี่ปุ่นจักมีสิทธิ และ อภิสิทธิ์ตลอดเวลาเกี่ยวกับการนำเข้าและการค้าขายสุรา เบียร์ สุราองุ่น และเครื่องบินที่มีแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับพลเมืองของชาติที่ได้รับอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ก็จะต้องสัญญาว่า สุรา เบียร์ สุราองุ่น และเครื่องบินที่มีแอลกอฮอล์ ที่นำเข้าประเทศไทยจากประเทศญี่ปุ่น จักมีอภิสิทธิ์ในประการทั้งปวง เช่นเดียวกับสิ่งของคล้ายคลึงกันซึ่งนำเข้าจากประเทศที่ได้รับอนุเคราะห์อย่างยิ่ง และจะสัญญาว่าข้อยกเว้นที่บรรจุอยู่ในหมวด ๔ ของกฎหมายที่กล่าวถึงนั้น อันเป็นคุณประโยชน์แก่สุราองุ่นและเบียร์ซึ่งทำในยุโรปและสหรัฐอเมริกา จักนำมาใช้บังคับโดยเท่าเทียมกันกับสุราองุ่นและเบียร์ซึ่งทำในประเทศญี่ปุ่น

เกล้ากระหม่อมขอถวายความเคารพแด่ใต้ฝ่าพระบาท

มัญชิโร อินากิ

“กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ
 เสนาบดีว่าการต่างประเทศของรัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระ
 พระมหากษัตริย์ไทย”

กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๘๘

เรียน ท่านอัครราชทูต

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติที่จะตอบรับบันทึกของท่านฉบับลงวัน
 เกี่ยวกับการค้าขายเครื่องคีมที่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย และข้าพเจ้า
 มีความยินดีที่จะแถลงว่า รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยอมรับ
 ข้อเสนอของรัฐบาลของสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่น ตามที่บรรจุอยู่
 ในบันทึกของท่านฉบับที่ตอบรับนั้น

ข้าพเจ้าขอแสดงความคารวะแก่ ฯพณฯ

เทวะวงศ์วโรปการ

เสนาบดีว่าการต่างประเทศ

ฯพณฯ มัญชิโร อินางากิ

อัครราชทูตญี่ปุ่น

ประเทศเดนมาร์ก

ค.ศ. ๑๘๕๘

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่าง
ประเทศเดนมาร์กกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๑
พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๘)

(แลกเปลี่ยนสัตยาบันที่กรุงเทพฯ วันที่ ๑๕ กันยายน ค.ศ. ๑๘๕๙)

มาตรา ๑๘-๒๐

“ข้อ ๑๘ เมื่อได้ชำระอากรขาเข้าและอากรขาออกแล้วตั้งจะกล่าว
ภายหลัง เรือเดนมาร์กและสินค้าที่บรรทุกมาสู่เมืองท่าของไทยจัก
ปลอดจากภาษีทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นภาษีระวางขนาน ภาษีนำร่อง ภาษี
ทอดสมอ และภาษีอื่นใดก็ตาม ทั้งในขณะที่เข้ามาถึง และกลับ
ออกไป เรือเดนมาร์กจักได้รับอภิสิทธิ์และการยกเว้นทั้งมวลบรรดาที่ให้
หรือจักให้แก่เรือสำเภาและเรือของไทยเอง เช่นเดียวกับที่ให้แก่เรือของ
ชาติที่ได้รับอนุเคราะห์อย่างยิ่ง”

“ข้อ ๑๙ อากรที่จะเรียกเก็บจากสินค้าซึ่งเรือเดนมาร์กนำเข้าสู่
พระราชอาณาจักไทยนั้น จักไม่เกินร้อยละ ๓ ของราคา ผู้นำ
เข้ามีสิทธิเลือกชำระเป็นสินค้าหรือเป็นเงินก็ได้ หากผู้นำเข้าไม่สามารถ
ตกลงกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยในเรื่องราคาของสินค้าที่นำเข้า ก็ให้เสนอ
เรื่องต่อกงสุลเดนมาร์กและเจ้าพนักงานไทยผู้มีอำนาจหน้าที่ ผู้ซึ่งจะ
เรียกพ่อค้ามาฝ่ายละหนึ่งหรือสองคนเป็นที่ปรึกษาถ้าเห็นว่าจำเป็น แล้ว
ก็ทำความตกลงในเรื่องข้อแตกต่างอย่างยุติธรรม”

“หลังจากได้ชำระอากรขาเข้าร้อยละ ๓ ตามที่กล่าวแล้ว ก็อาจขายสินค้านั้นได้ทั้งส่งหรือปลีกโดยไม่ต้องเสียภาษีหรือค่าธรรมเนียมใดๆ อีก ถ้านำสินค้านั้นขึ้นบกแล้ว แต่มิได้ขายและนำลงเรืออีกเพื่อส่งออกไป ค่าอากรทั้งหมดที่ได้ชำระไปแล้วสำหรับสินค้านั้น ๆ จักได้รับคืน จักไม่มีการเรียกเก็บอากรสำหรับสินค้าที่มีได้ขาย และจักไม่มีการเรียกเก็บอากร ภาษี หรือค่าธรรมเนียมใด ๆ เพิ่มเติมจากสินค้าที่นำเข้าดังกล่าวนี้ หลังจากสินค้าได้ผ่านไปสู่มือผู้ซื้อชาวไทยแล้ว”

“ข้อ ๒๐ อากรที่จะเรียกเก็บจากผลิตผลของไทยไม่ว่าจะก่อนหรือในเวลาส่งของ จักเป็นไปตามพิกัดอัตราต่อท้ายสัญญาฉบับนี้ ผลิตผลทุกอย่างที่บัญญัติพิกัดกำหนดให้เสียอากรขาออก จักปลอดจากอากรการส่งผ่าน หรือ อากรอื่นใด ในส่วนหนึ่ง ส่วนใด ของ พระราชอาณาจักร และผลิตผลทั้งหมดของไทยบรรดาที่ได้เสียภาษีการส่งผ่านหรือภาษีอื่นใดไปเรียบร้อยแล้ว จักไม่ถูกเรียกเก็บภาษีอีกไม่ว่าจะตามพิกัดอัตราต่อท้ายนี้ หรือในวิธีอื่นใดไม่ว่าจะก่อนหรือในเวลาส่งของ”

“รัฐบาลไทยสงวนสิทธิไว้ว่าในเวลาหนึ่งเวลาใดหลังจากนี้ไป จะเรียกเก็บภาษีหรืออากรอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว จากสิ่งของซึ่งเป็นหรืออาจจะกลายเป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย และซึ่งไม่มีระบุไว้ในบัญญัติพิกัดอัตราต่อท้ายนี้ หรือซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดอยู่แล้ว ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม แต่รัฐบาลไทยสัญญาว่า ภาษีหรือ อากรดังกล่าว หากเรียกเก็บ ก็จักยุติธรรมและพอสมควร”

๘ ๖

ประเทศเคนมาร์ก ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยเครื่องตีมี
แอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ ๖ เมษายน
ปี.ศ. ๑๙๙๓

ประเทศเยอรมนี

ค.ศ. ๑๘๖๒

(สัญญาทางพระราชไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่าง
ประเทศเยอรมนีกับประเทศไทย ลงนามกัน ณ กรุงเพท ฯ วันที่ ๓
กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๖๒)

มาตรา ๑๘-๒๐

“ข้อ ๑๘ เมื่อได้ชำระอากรขาเข้าและอากรขาออกแล้ว ทั้งจะกล่าว
ภายหลัง เรือเยอรมันและสินค้าที่บรรทุกมาสู่ประเทศไทยจักปลอดจาก
ภาษีระวางขึ้นน้ำ ภาษีนำร่อง และภาษีทอดสมอ หรือภาษีอื่นใด ทั้ง
ในขณะที่มาถึงและในขณะที่ออกไป เรือเยอรมันจักได้รับอภิสิทธิ์และการ
ยกเว้นทั้งมวลที่ได้ให้หรือจักให้แก่เรือสำเภา เรือของไทยหรือเรือของ
ชาติที่ได้รับอนุเคราะห์อย่างยิ่ง”

“ข้อ ๑๙ อากรที่จะเรียกเก็บจากสินค้าซึ่งเรือเยอรมันนำเข้ามา
สู่พระราชอาณาจักรไทยนั้น จักไม่เกินร้อยละ ๓ ของราคา ผู้นำเข้ามี
สิทธิเลือกชำระเป็นสินค้าหรือเป็นเงินก็ได้ หากผู้นำเข้าไม่อาจตกลงกับ
เจ้าหน้าที่ศุลกากรไทยในเรื่องราคาของสินค้าที่นำเข้า จักต้องเสนอเรื่อง
ไปสู่เจ้าหน้าที่สถานกงสุลและเจ้าพนักงานไทยผู้มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งแต่
ละฝ่ายจะเชิญพ่อค้ามาเป็นที่ปรึกษาข้างละหนึ่ง หรือสองคน ถ้าพิจารณา
เห็นว่าจำเป็น และจะทำความตกลงในเรื่องข้อแตกต่างอย่างยุติธรรม”

“หลังจากได้ชำระอากรขาเข้าร้อยละ ๓ ตามที่กล่าวแล้ว ก็อาจ
ขายสินค้านั้นได้ทั้งส่งหรือปลีก โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอื่นใดอีก
ถ้าสินค้านั้นขึ้นบกแล้วแต่มิได้ขาย และนำลงเรืออีกเพื่อส่งออกไป

ค่าอากรทั้งหมดที่ได้ชำระไปแล้วสำหรับสินค้านั้น ๆ จักได้รับคืน โดย
ทั่ว ๆ ไป จักไม่มีการเรียกเก็บภาษีอากรสำหรับสินค้าที่มิได้ขาย และ
จักไม่มีการเรียกเก็บอากร ภาษี หรือค่าธรรมเนียมใด ๆ เพิ่มเติมจาก
สินค้าที่นำเข้า หลังจากสินค้านั้นได้ผ่านไปสู่มือผู้ซื้อชาวไทยแล้ว”

“ข้อ ๒๐ อากรที่จะเรียกเก็บจากผลิตผลของ ไทย ไม่ว่าจะก่อน
หรือในเวลาส่งของ จักเป็นไปตามพิกัดอัตราต่อท้ายสัญญาฉบับนี้ ผลิต
ผลทุกอย่างที่บัญญัติกำหนดให้เสียอากรขาออก จักปลอดจากอากรการ
ส่งผ่านและอากรอื่นใดตลอดทั่วทั้งพระราชอาณาจักรไทย และได้เป็นที่
ตกลงเช่นเดียวกันว่า ผลิตผลของไทยซึ่งจักต้องเสียอากรการส่งผ่านหรือ
อากรอื่นใดแล้ว จักไม่ต้องเสียอากรตามบัญญัติพิกัดหรือค่าธรรมเนียม
อื่นใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะก่อนหรือในเวลาส่งของ”

ประเทศเยอรมนี ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยเครื่องดื่มที่มี
แอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ ๖ เมษายน
ค.ศ. ๑๘๘๓

ประเทศอื่น ๆ

บทบัญญัติในทำนองเดียวกันสำหรับวางระเบียบเรื่องอากรขาเข้า
และอากรขาออก ดังเช่นที่บรรจุอยู่ในสัญญากับประเทศเยอรมนี ฉบับ
ค.ศ. ๑๘๖๒ ก็ได้บรรจุอยู่ในสัญญาที่ทำกับมหาอำนาจดังต่อไปนี้

ประเทศเบลเยียม วันที่ ๒๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๖๘

ประเทศวิลันดา วันที่ ๑๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๖๐

ประเทศสวีเดนและนอร์เว วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๘

ประเทศสเปน วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๗๐

ประเทศออสเตรเลีย วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๙

อนึ่ง มหาอำนาจเหล่านี้ยังได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยเครื่อง
คีมที่มีแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ ๖
เมษายน ค.ศ. ๑๘๘๓ นั้นด้วย

